

KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

April 2008

KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

April 2008

ISSN 0809-4071

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) legger med dette fram sin vårrapport 2008. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2007.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunal tjenesteproduksjon basert på sist tilgjengelige tall, bl.a. KOSTRA-tall for 2007 (publisert 14. mars 2008), foreløpige nasjonalregnskapstall for 2007 publisert av Statistisk sentralbyrå 21. februar 2008 (Økonomisk utsyn over året 2007), og foreløpige regnskapstall for 2007 for kommunesektoren som ble publisert av Statistisk sentralbyrå 28. mars 2008.

I kapittel 3 er det presentert beregninger av produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for 2006. I tidligere rapporter fra utvalget (høst 2001-2006) er det presentert tilsvarende beregninger for årene 2000-2005.

Til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og KS om statsbudsjettet for 2009 (avholdt 29. februar 2008) la TBU fram et notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren og et notat med foreløpige beregninger av hvordan den demografiske utviklingen anslås å påvirke kommunesektorens utgifter. Disse notatene er gjengitt som kapittel 4 og 5 i denne rapporten.

I kapittel 6 gjengis sammendraget fra ECON-rapport 2008-051 *Verdien av kommunalt og fylkeskommunalt eierskap i kraftsektoren* i sin helhet.

Kommuneforvaltningen er i foreliggende rapport brukt som et samlebegrep for kommunenes og fylkeskommunenes forvaltningsvirksomhet (dvs. eksklusive foretak). Tabellene etter nasjonalregnskapets gruppering (vedlegg 1) gir tall for perioden 2005-2008 for kommuneforvaltningen i alt, og perioden 2005-2007 for fylkeskommuner unntatt Oslo og for kommuner medregnet Oslo. Tallene etter nasjonalregnskapets gruppering er inklusive tilskudd til arbeidsmarkedstiltak og flyktninger.

De fleste av de faglige begrepene som er brukt i denne rapporten er forklart i vedlegg 8.

Utvalgets forrige rapport ble lagt fram i november 2007 og ble sendt alle landets kommuner og fylkeskommuner (publikasjonsnummer H-2218). Utvalgets rapporter fra høsten 1998 og framover er lagt ut på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider.

Eventuelle kommentarer til rapporten sendes til:

Teknisk beregningsutvalg, sekretariatet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Internettadresse:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dep/443466/Teknisk-beregningsutvalg-for-kommunal-og.html>

Innhold

Kapitler

1	Utvalgets situasjonsforståelse.....	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen de siste årene.....	2
2.1	Kommunesektorens størrelse.....	3
2.2	Aktivitets- og inntektsutvikling.....	3
2.3	Overskudd før lånetransaksjoner.....	7
2.4	Netto driftsresultat.....	8
2.5	Kommunesektorens inntekter i 2007.....	9
2.6	Nærmere om utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2007...	11
2.7	Utvikling i tjenesteproduksjon.....	11
3	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2006.....	14
3.1	Innledning.....	14
3.2	Oppbygging av produksjonsindeksen.....	14
3.3	Grupperingsanalyser.....	17
3.4	Alternativ produksjonsindeks for grunnskole.....	20
3.5	Utvikling over tid.....	23
3.6	Oppsummering.....	24
4	Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.....	26
4.1	Utviklingen i netto driftsresultat.....	26
4.2	Utviklingen i inntekter, aktivitet og underskudd.....	27
4.3	Utvalgets situasjonsforståelse.....	29
4.4	Særmerknad fra medlemmene Fjellanger, Hernes, Johansen og Koht...	30
4.5	Vedlegg: Notat av 22.2.2008 fra Finansdepartementet til TBU.....	31
5	Hvordan påvirkes kommunesektorens utgifter av den demografiske utviklingen?.....	35
5.1	Innledning og sammendrag.....	35
5.2	Demografisk utvikling.....	36
5.3	Metode for beregning av mer- og mindreutgifter.....	37
5.4	Mer- og mindreutgifter knyttet til den demografiske utviklingen i 2008 – oppdaterte beregninger.....	39
5.5	Beregnete mer- og mindreutgifter i 2009 knyttet til den demografiske utviklingen.....	40
6	Kommunesektorens eierinntekter og formue i kraftsektoren.....	43
6.1	Resymé.....	43
6.2	Bakgrunn.....	43
6.3	Problemstilling.....	43
6.4	Konklusjoner.....	44

Vedlegg

Vedlegg 1	Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2005-2008 Nasjonalregnskapets gruppering.....	51
Vedlegg 2	Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 2006. Kommuner og fylkeskommuner.....	54
Vedlegg 3	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2007 og 2008.....	55
Vedlegg 4	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 1990-2008.....	59
Vedlegg 5	Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering.....	61
Vedlegg 6	Kostnadsdeflator for kommunesektoren.....	64
Vedlegg 7	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner.....	65
Vedlegg 8	Definisjonskatalog.....	66
Vedlegg 9	Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 1996-2006.....	72
Vedlegg 10	Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2006.....	84
Vedlegg 11	Utvalgets mandat og sammensetning.....	92

Kapitler

1 Utvalgets situasjonsforståelse

Realveksten i kommunesektorens inntekter i 2007 anslås nå til vel 1 prosent, mens de frie inntektene ble redusert med om lag ½ prosent. Den relativt svake inntektsutviklingen må ses i sammenheng med sterk merskattevekst og særskilt sterk inntektsvekst i 2006.

Inntektsutviklingen i 2007 er vesentlig svakere enn i de tre foregående årene hvor den gjennomsnittlige veksten i samlede og frie inntekter var om lag 4 prosent per år. Inntektsnivået i 2007 ligger likevel på et noe høyere nivå enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2006. Mens inntektsveksten i kommunesektoren i 2007 ble lavere enn året før, fortsatte aktivitetsveksten å øke, og den anslås til 3,5 prosent.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Over tid bør netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet utgjøre om lag 3 prosent av inntektene. I perioden 2004-2006 ble netto driftsresultat vesentlig forbedret som følge av høy inntektsvekst og moderat vekst i sysselsetting og driftsutgifter, og i 2006 utgjorde netto driftsresultat 5,7 prosent av inntektene. I 2007 ble netto driftsresultat vesentlig redusert som følge av lav inntektsvekst og ytterligere vekst i sysselsetting og driftsutgifter. I tillegg har den generelle økningen i rentenivået bidratt til å øke netto renteutgifter. For kommunesektoren som helhet anslås netto driftsresultat til 2,6 prosent av inntektene i 2007. Svekkelsen av netto driftsresultat er større i kommunene enn i fylkeskommunene. Netto driftsresultat for 2007 er påvirket av merskattevekst som ikke videreføres i 2008. På den andre siden har kurstap på verdipapirer knyttet til den såkalte Terra-saken påvirket netto driftsresultat i negativ retning.

Høy aktivitetsvekst og lav inntektsvekst bidro til en vesentlig økning i underskudd før lånetransaksjoner i 2007. Underskuddet er på 12 mrd. kroner eller vel 4 prosent av sektorens inntekter. På aktivitetssiden er det særlig investeringene som har vokst kraftig. Dette har sammenheng med utbyggingen av barnehagesektoren, men også de øvrige kommunale sektorer har hatt høy vekst i investeringene.

Utbyggingen til full barnehagedekning fortsatte i 2007. Økningen i antall barn i barnehage var sterkere enn i 2006, og dekningsgraden er nå 84 prosent. I grunnskolen økte antall undervisningstimer per elev og i videregående opplæring fikk en større andel av elevene oppfylt sitt førstevalg. I pleie og omsorg økte antall årsverk med 3 300.

Sett i forhold til anslag på inntekter i 2007 i Revidert nasjonalbudsjett 2007, legger Regjeringens budsjett for 2008 opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 6,2 mrd. kroner og en reell styrking av de frie inntektene på 2 mrd. kroner. Anslag på framtidige inntekter er beheftet med usikkerhet knyttet til skatteinntektene og lønns- og prisutviklingen.

Den demografiske utviklingen med flere eldre over 90 år og flere elever i videregående opplæring trekker isolert sett i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Basert på en forutsetning om at gjennomsnittskostnadene ikke endres har utvalget beregnet at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen utgjør i størrelsesorden 1,5 mrd. kroner i 2008. Dette utgjør ¾ av styrkingen av de frie inntekter, og innebærer at økt tjenesteproduksjon utover det som følger av den demografiske utviklingen i det vesentligste vil være knyttet til særskilte satsinger i budsjettopplegget og effektivisering av tjenesteproduksjonen. Fortsatt høy aktivitetsvekst vil føre til ytterligere svekkelse av den økonomiske balansen i 2008.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen de siste årene

Utviklingen i kommuneøkonomien kan illustreres med en del indikatorer, jf. tabell 2.1. For en nærmere forklaring av begrepene i dette kapitlet vises det til vedlegg 8.

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

	1990-2000 ¹⁾	2001	2002	2003 ³⁾	2004 ⁴⁾	2005	2006	2007 ⁶⁾
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi								
Kommunalt konsum, pst. av BNP for Fastlands-Norge	15,2	16,4	13,0	13,4	13,0	12,6	12,6	12,7
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP for Fastlands-Norge	21,0	21,4	17,1	17,6	17,2	17,1	17,3	16,9
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent av landet	18,4	19,0	15,3	15,3	15,1	15,0	14,9	14,7
Sysselsatte personer i kommunesektoren, prosent av landet	22,4	23,6	19,3	19,5	19,2	19,0	18,9	18,8
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien								
BNP for Fastlands-Norge, prosent volumendring	3,3	2,0	1,4	1,3	4,4	4,6	4,8	6,0
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, prosent ²⁾	2,3	1,9	0,1	0,6	4,1	3,1	5,5	1,3
Frie inntekter i prosent av samlede inntekter ⁷⁾	74,2	69,8	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	67,7
Frie inntekter og momskompensasjon, andel i prosent ⁷⁾	74,2	69,9	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	71,8
Frie inntekter, reell endring fra året før, prosent	0,8	1,6	-1,0	-0,5	3,7	2,5	6,0	-0,5
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent endring	1,9	0,0	0,2	-2,3	1,6	0,8	1,4	3,3
Produktinnsats, prosent volumendring	3,4	8,3	2,8	4,4	4,5	-2,8	4,1	2,0
Bruttorealinvesteringer, prosent volumendring	5,1	8,0	4,8	10,6	-3,1	-7,6	7,0	7,5
Aktivitetendring i kommunesektoren, reell endring, prosent	2,7	2,8	1,4	0,9	1,6	-1,1	2,7	3,5
Sysselsatte normalårsverk i kommunesektoren, prosent endring	2,3	1,4	0,6	-0,2	-0,3	0,8	2,3	3,1
Kommunal deflator, prosent endring ⁸⁾	3,2	6,3	4,3	3,7	3,0	2,8	3,8	4,2
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	2,8	0,9	0,6	0,6	2,2	3,6	5,5	2,6
Bruttoinvesteringer i prosent av inntekter	10,1	10,7	11,7	12,2	11,8	10,5	10,8	12,1
Overskudd før lånetransaksjoner, mrd. kroner	-2,2	-8,7	-14,6	-15,8	-10,4	-3,3	0,7	-12,0
Overskudd før lånetransaksjoner, prosent av inntekter	-1,1	-3,4	-7,0	-7,1	-4,5	-1,3	0,3	-4,2
Netto gjeld, i prosent av inntekter ⁵⁾	24,4	14,0	11,1	17,6	24,7	24,6	22,6	:

¹⁾ Gjennomsnitt over perioden 1990-2000.

²⁾ Inntektsvekst innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigert for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002.

³⁾ Tallene for 2002 er påvirket av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2002. Denne funksjonsendringen er forklaringen på at kommunesektorens omfang ble redusert fra 2001 til 2002, jf. del A av tabellen. I del B av tabellen er inntekts- og aktivitetsvekst korrigert for sykehusoverdragelsen. Tilskudd til gjeldslette mv. i forbindelse med sykehusreformen (21,6 mrd. kroner) er holdt utenom ved beregning av overskudd før lånetransaksjoner i 2002.

⁴⁾ Tallene for 2004 er påvirket av at funksjoner knyttet til barnevern, familievern og rusomsorg er flyttet over fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2004. I del B av tabellen er inntekts- og aktivitetsvekst korrigert for denne funksjonsendringen.

⁵⁾ Gjeldstallene er ikke korrigert for omvurderinger av balanseposter. Fra 2003 til 2004 er den registrerte gjeldsøkningen særlig knyttet til kommunale særbedrifter.

⁶⁾ Tallene for 2007 er basert på tall for offentlige finanser publisert av Statistisk sentralbyrå 28. mars 2008 og foreløpige nasjonalregnskapstall publisert 21. februar 2008 (Økonomisk utsyn over året 2007).

⁷⁾ Nedgangen i frie inntekter i prosent av samlede inntekter fra 2003 til 2004 skyldes i hovedsak innføring av en generell momskompensasjonsordning fra 2004. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene fra 2004, mens kommunene får tilbakeført kompensasjon for kjøp av momsplichtige varer og tjenester. Selv om ordningen er en refusjonsordning er det i praksis liten forskjell på om kommunene får midler som frie inntekter eller som momskompensasjon.

⁸⁾ Finansdepartementet har siden Nasjonalbudsjettet 2008 foretatt en justering i beregningsopplegget for den kommunale deflatoren. Opplegget er justert til mer direkte å ta utgangspunkt i den observerte sammensetningen av kommunenes kjøp av varer og tjenester. For hver gruppe av varer og tjenester er det tilordet en prisvekst, basert på prisstatistikker fra Statistisk sentralbyrå. Endringen er gjennomført fra 2004.

Foreløpige nasjonalregnskapstall for 2007 ble publisert av Statistisk sentralbyrå 21. februar i år (Økonomisk utsyn). I Økonomisk utsyn ble det også presentert svært foreløpige tall for kommunesektorens inntekter og utgifter, som førte fram til et underskudd før lån på 6 mrd. kroner.

Statistisk sentralbyrå publiserte 28. mars i år foreløpige regnskapstall for 2007 for kommunesektoren, som en del av statistikken for offentlig forvaltnings inntekter og utgifter. Tallene for kommunesektoren er betydelig endret i forhold til de første foreløpige tallene i Økonomisk utsyn. En del inntektsarter, bl.a. eiendomsskatt, gebyrer og andre inntekter er anslått noe høyere enn til utsynet. Dette trekker isolert sett opp inntektsveksten. Utgiftene er imidlertid også kraftig oppjustert siden februar og langt sterkere enn inntektssiden. Renteutgiftene er økt med rundt 3 mrd. kroner. Bruttoinvesteringene er revidert opp om lag 1½ mrd. kroner. Den nominelle veksten i investeringene ble anslått til om lag 14 prosent i Økonomisk utsyn, tilsvarende en realvekst på 7,5 prosent. Med de siste publiserte tallene er den nominelle veksten i investeringene økt til om lag 19 prosent samlet for kommuner og fylkeskommuner. Også øvrige løpende driftsutgifter (utenom lønn) er oppjustert. Underskudd før lån er etter dette anslått til 12 mrd. kroner i 2007, men anslaget var 6 mrd. kroner i Økonomisk utsyn.

Statistisk sentralbyrå vil først publisere oppdaterte anslag for norsk økonomi for 2007 i slutten av mai måned, der de siste tallene for offentlige finanser vil bli innarbeidet. I tabell 2.1 er det lagt til grunn volumtall fra Økonomisk utsyn og en samlet aktivitetsvekst på 3,5 prosent for kommuneforvaltningen fra 2006 til 2007. Høyere verdivekst for investeringene og løpende varekjøp i den siste publiseringen fra 28. mars trekker isolert sett i retning av at aktivitetsveksten er høyere enn 3,5 prosent.

2.1 Kommunesektorens størrelse

Kommunesektoren forvalter en betydelig del av de økonomiske ressursene i norsk økonomi, jf. del A av tabell 2.1. Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge holdt kommunesektorens inntekter seg stabile på i overkant av 20 prosent fra 1990 til 2001. Andelen ble redusert til nær 17 prosent i 2002, i hovedsak på grunn av overføringen av ansvaret for spesialisthelsetjenesten fra fylkeskommunene til staten. Også for 2007 anslås kommunesektorens inntekter til om lag 17 prosent av BNP for Fastlands-Norge. Tabell 2.1 viser videre at kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge i perioden 2002 - 2007 har holdt seg rundt 13 prosent.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi har den kommunale sysselsettingsandelen avtatt svakt de siste årene til i underkant av 15 prosent. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer utgjorde den kommunale sysselsettingsandelen i underkant av 19 prosent i 2007. Nedgangen de siste årene må ses i sammenheng med at norsk økonomi har vært inne i en kraftig oppgangskonjunktur med svært sterk vekst i samlet sysselsetting.

2.2 Aktivitets- og inntektsutvikling

I del B av tabell 2.1 er utviklingen i BNP for Fastlands-Norge stilt sammen med anslag for inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren. Figur 2.1 belyser utviklingen fra år til år, mens utviklingen med 1990 som basisår framgår av figur 2.2.

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjorde av de samlede utgiftene for de tre kostnadsartene året før. Siden indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren fanger den ikke opp vekst i produksjonen som følge av effektiviseringstiltak.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Produktinnsatsen skal registreres på anvendelsestidspunktet og ikke innkjøpstidspunktet. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

I perioden 1990-2000 steg aktiviteten i kommunene (2,7 prosent) i gjennomsnitt. Aktivitetsveksten var noe lavere enn volumveksten i BNP for Fastlands-Norge (3,3 prosent), jf. tabell 2.1. I 2001 var aktivitetsveksten 2,8 prosent, mens BNP økte noe mindre med 2,0 prosent. For årene 2002 og 2003 var det forholdsvis lav vekst i BNP for Fastlands-Norge med drøyt 1 prosent i årlig vekst, og veksten i den kommunale aktiviteten lå om lag på linje med BNP-veksten. I 2004, 2005 og 2006 har veksten i BNP for Fastlands-Norge tatt seg kraftig opp til rundt 4½ prosent årlig, reell vekst. Ifølge Økonomisk Utsyn tok veksten i fastlandsøkonomien seg ytterligere opp i 2007 til 6 prosent. Aktiviteten i kommunene økte moderat med 1,6 prosent i 2004 og ble redusert med 1,1 prosent i 2005 pga. nedgang i bruttoinvesteringene. Aktiviteten i kommunesektoren tok seg klart opp igjen i 2006, til 2,7 prosent vekst. Basert på tall i Økonomisk utsyn kan aktivitetsveksten i 2007 anslås til 3,5 prosent. Veksten er høyere enn den trendmessige veksten i fastlandsøkonomien, men lavere enn den faktiske veksten i BNP for Fastlands-Norge i 2007 på 6,0 prosent. Dette må ses i sammenheng med at norsk økonomi er inne i en høykonjunktur med svært rask vekst i BNP for Fastlands-Norge.

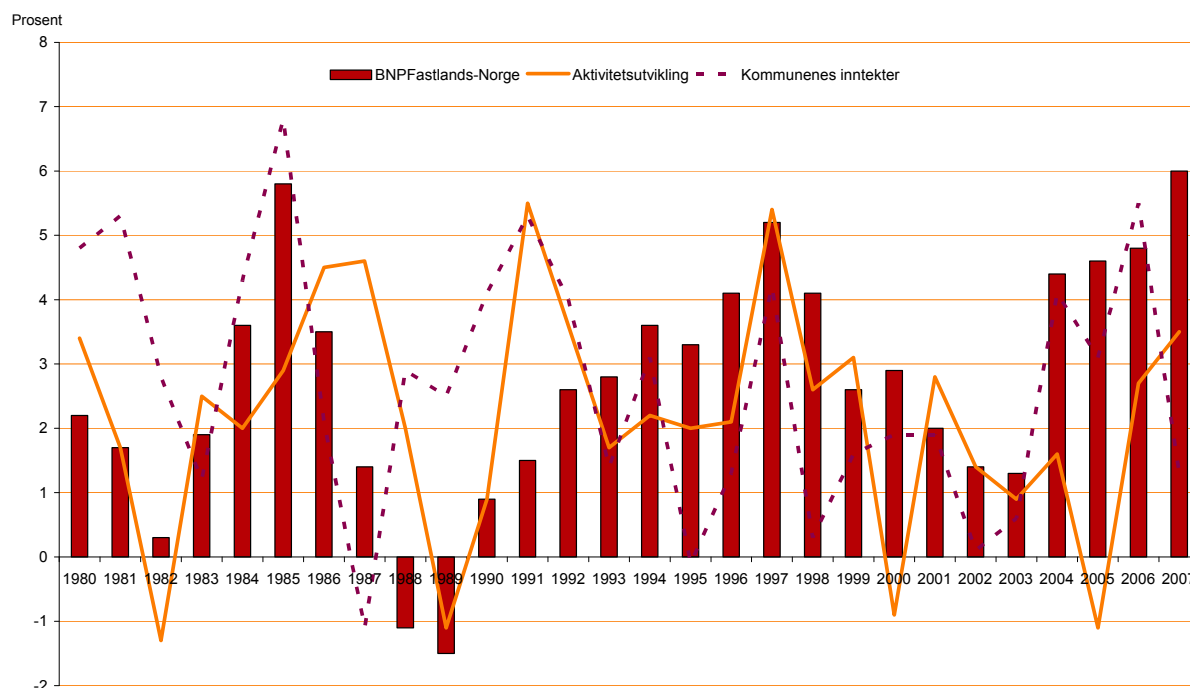
Etter at Økonomisk utsyn ble publisert i februar har Statistisk sentralbyrå som tidligere nevnt lagt fram nye, foreløpige tall for kommunale finanser. De nye tallene trekker i retning av at aktivitetsveksten i kommunesektoren i 2007 var høyere enn anslått i Økonomisk utsyn.

I Økonomisk utsyn er veksten i utførte timeverk anslått til 3,3 prosent med utgangspunkt i nasjonalregnskapstall. Veksten i antall sysselsatte personer i kommunesektoren er anslått til 3,0 prosent, mens veksten i antall årsverk er anslått til 3,1 prosent.

Sysselsettingsanslagene som er gjengitt ovenfor bygger på tall fra nasjonalregnskapet, basert på foreløpige tall for lønnssummer i kommuneregnskapene ifølge KOSTRA. Andre datakilder kan vise en annen utvikling. KOSTRA-tall for sysselsetting, publisert av Statistisk sentralbyrå 14. mars i år og som bygger på Arbeidstaker/Arbeidsgiverregisteret, indikerer en vekst som er noe

sterkere (3,8 prosent for antall sysselsatte personer og 4 prosent for antall årsverk), mens tall fra lønnsstatistikken (PAI) kan indikere en lavere vekst.

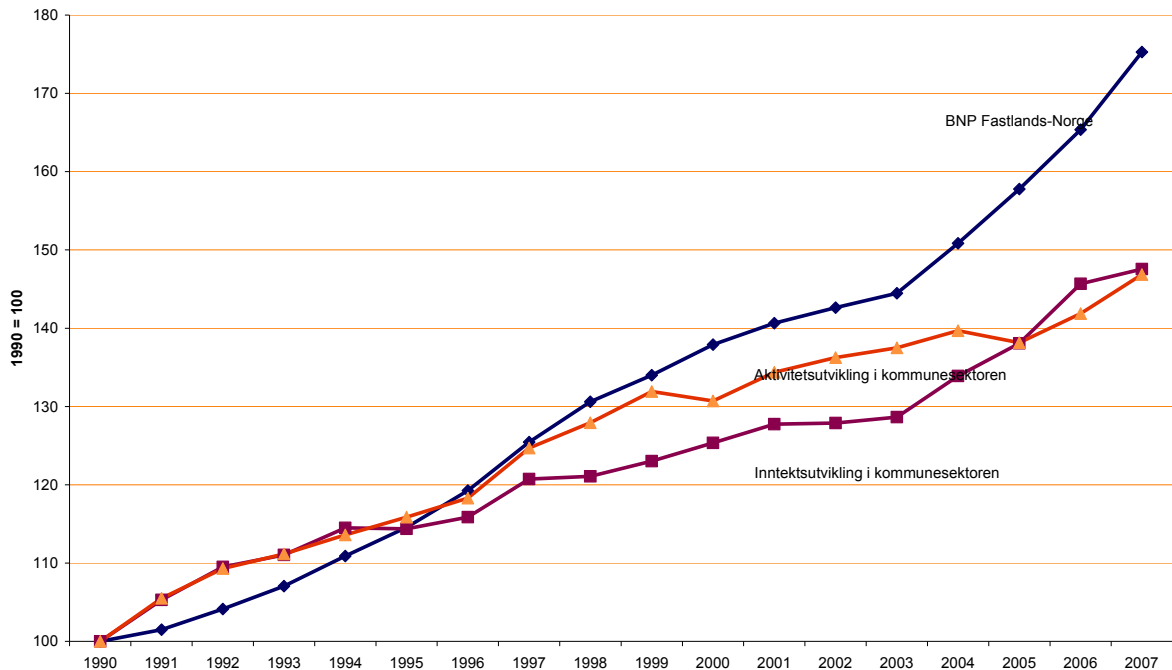
Figur 2.1 Aktivitets- og inntektsutviklingen (faste priser) i kommunesektoren 1980-2007. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Prosentvis volumendring fra året før

Utviklingen de siste årene har medført en markert bedring i den økonomiske balansen i kommunesektoren. I 2002 og 2003 økte aktiviteten i kommunesektoren med henholdsvis 1,4 og 0,9 prosent. Dette var høyere enn realveksten i kommunesektorens inntekter, jf. figur 2.1, som var på 0,1 prosent i 2002 og 0,6 prosent i 2003. I 2004 og 2005 var bildet motsatt med sterk realvekst i inntektene på hhv. 4,1 prosent og 3,1 prosent, mens aktiviteten som nevnt økte mer moderat. I 2006 tok aktivitetsveksten i kommunesektoren seg opp til 2,7 prosent, men realveksten i inntektene var høyere (5,5 prosent), blant annet som følge av sterk vekst i skatteinntektene. I 2007 ble inntektsveksten lavere (1,3 prosent), mens aktiviteten fortsatte å øke (3,5 prosent). Inntektsveksten i 2007 er svakere enn de tre foregående årene. Den relativt svake inntektsveksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk inntektsvekst i 2006, blant annet som følge av uventet høy vekst i skatteinntektene. Inntektsnivået i 2007 ligger likevel på et høyere nivå enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2006.

Inntektsveksten varierer gjennomgående mer enn aktivitetsveksten. Dette har blant annet sammenheng med at skatteinngangen er usikker og kan avvike fra de prognosene som legges til grunn i de økonomiske oppleggene. I 2003 og 2004 ble for eksempel skatteinntektene lavere enn opprinnelig lagt til grunn i budsjettopplegget for kommunesektoren. I 2006 ble kommunesektorens skatteinntekter om lag 7 mrd. kroner høyere enn det opprinnelige anslaget som ble lagt til grunn ved salderingen av statsbudsjettet. I 2007 ble skatteinntektene om lag 2,4 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn høsten 2006. Samtidig har kostnadsveksten de to siste årene blitt noe høyere enn lagt til grunn i budsjettoppleggene. Anslaget for kostnadsveksten er oppjustert med hhv. 1,0 og 0,7 prosentpoeng i 2006 og 2007 i forhold til anslagene i de opprinnelige budsjettoppleggene. Anslagene på realinntektsvekst er påvirket av en justering i beregningsopplegget for den kommunale deflatoren, se nærmere omtale i kapittel 2.5.

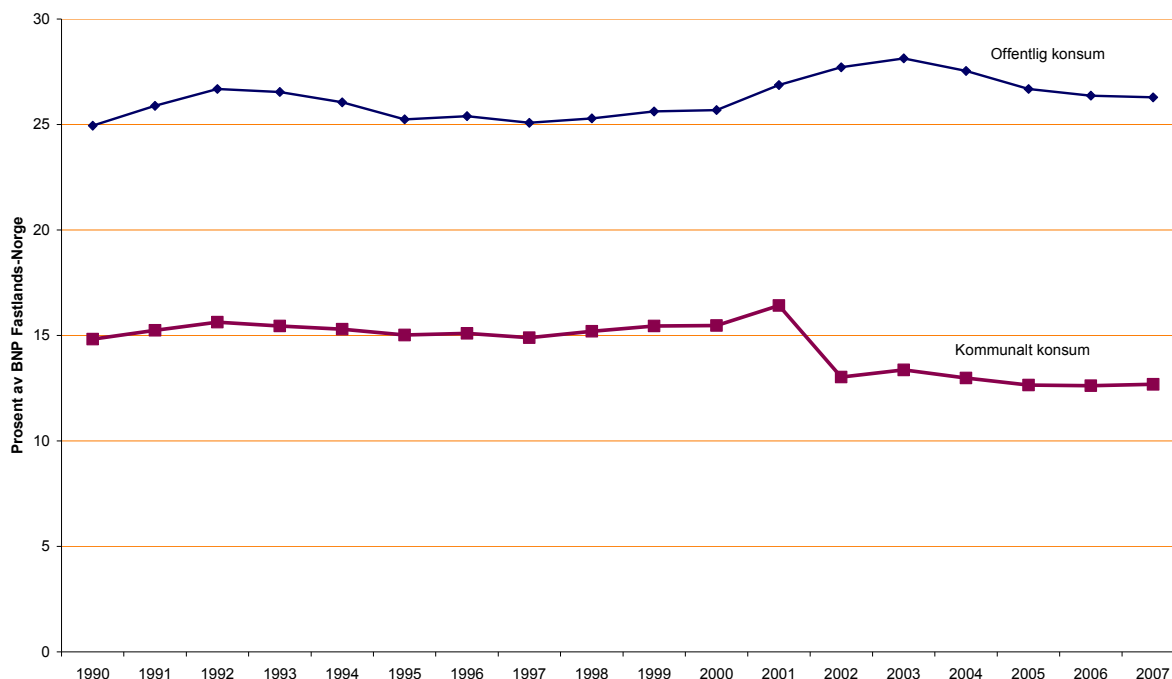
Figur 2.2 Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren 1990-2007. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Indekser med 1990 = 100

Figur 2.2 viser at samlet for de siste 17 årene har BNP for Fastlands-Norge vokst sterkere enn aktiviteten og inntektene i kommunesektoren. Dette må ses i sammenheng med den relativt sterke veksten i norsk økonomi i denne perioden: I løpet av perioden 1990-2007 økte BNP for Fastlands-Norge med 3,3 prosent som årlig gjennomsnitt, mens aktiviteten i kommunesektoren økte med 2,3 prosent pr. år.

Målt i løpende kroner er kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge likevel om lag uendret siden 1990, jf. figur 2.3. Det er da tatt hensyn til overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002. En viktig forklaring på dette er det høye innslaget av lønnskostnader i offentlige tjenester, som i perioder med høy realinntektsvekst i økonomien bidrar til relativt høy prisvekst på offentlig tjenesteyting. Etter 2002 har kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge vært om lag 13 prosent.

Figur 2.3. Offentlig konsum og kommunalt konsum som andel i prosent av BNP for Fastlands-Norge. 1990-2007

2.3 Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. Overskudd før lånetransaksjoner, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon.

Tabell 2.1 viser utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner samlet for kommuner og fylkeskommuner. Når aktivitetsveksten er høyere enn inntektsveksten trekker dette i retning av at underskuddet øker. Underskuddet økte fram til 2003, og utgjorde da knapt 16 mrd. kroner, tilsvarende 7,1 prosent av inntektene. Underskuddet ble redusert til drøyt 10 mrd. kroner i 2004 og videre til 3,3 mrd. kroner i 2005, tilsvarende 1,3 prosent av inntektene. For 2006 viser regnskapstallene et positivt overskudd før lånetransaksjoner på 0,7 mrd. kroner, tilsvarende 0,3 prosent av inntektene. I 2007 har utgiftene økt betydelig mer enn inntektene og underskudd før lånetransaksjoner i 2007 anslås til 12 mrd. kroner, tilsvarende 4,2 prosent av inntektene.

Anslått økning i underskudd før lån i 2007 må ses i sammenheng med en betydelig økning i formuesutgiftene på om lag 3½ mrd. kroner. Økningen skyldes flere forhold, blant annet at rentenivået har økt til et mer normalt nivå. Deler av økningen er også knyttet til at enkelte kommuner har utgiftsført store tap på investeringer i amerikanske obligasjoner og verdipapirer.

Anslått økning i underskudd før lån må videre ses i sammenheng med høy vekst i bruttoinvesteringene. Fra 2006 til 2007 har bruttoinvesteringene steget nominelt med om lag 19 prosent samlet for kommuner og fylkeskommuner. Investeringsnivået i kommunesektoren har etter dette kommet opp på et høyt nivå og utgjør om lag 12 prosent av inntektene i 2007, en

økning fra 10,8 prosent av inntektene i 2006. Utviklingen i investeringsnivået målt som andel av inntektene framgår av figur 2.4.

Tallene for 2007 viser også at det var en sterk nominell vekst i samlede løpende utgifter utenom renter og investeringer på 9 prosent, hvorav lønnskostnadene steg nominelt med 7,5 prosent. Inntektene utenom formuesinntekter steg til sammenlikning nominelt med 5,7 prosent samlet for kommuner og fylkeskommuner.

Selv med en meget sterk inntektsvekst fra 2005 til 2006 og et høyt nivå på netto driftsresultatet (knappt 15 mrd. kroner), bidro det høye investeringsnivået til at det bare så vidt var et positivt tall for overskudd før lån dette året. Når investeringene i 2007 økte kraftig og driftsutgiftene ellers økte mer enn inntektene bidro dette til en sterk økning i underskudd før lån til 12 mrd. kroner.

2.4 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er utvalgets hovedindikator for mål på økonomisk balanse i kommuner og fylkeskommuner. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Over tid bør netto driftsresultat for kommunesektoren under ett utgjøre om lag 3 prosent av inntektene. Kravet kan variere fra kommune til kommune, særlig knyttet til graden av lånefinansiering i den enkelte kommune.

På 1990-tallet var netto driftsresultatet i kommunesektoren knapt 3 prosent av inntektene som årlig gjennomsnitt. Fra 2000 til 2003 lå netto driftsresultat på et relativt lavt nivå på nær 1 prosent i årlig gjennomsnitt. Nivået på driftsresultatet var lavest i fylkeskommunene. Netto driftsresultatet for kommuner og fylkeskommuner ble vesentlig økt fra 0,6 prosent i 2003 til 5,5 prosent av inntektene i 2006. På basis av foreløpige regnskapstall, publisert av Statistisk sentralbyrå 4. april i år, anslås netto driftsresultat samlet for kommuner og fylkeskommuner å ha falt til 2,6 prosent i 2007. Målt i milliarder kroner økte netto driftsresultatet i kommunesektoren fra knapt 9 mrd. kroner i 2005 til knapt 15 mrd. kroner i 2006, for deretter å bli redusert til om lag 7½ mrd. kroner i 2007.

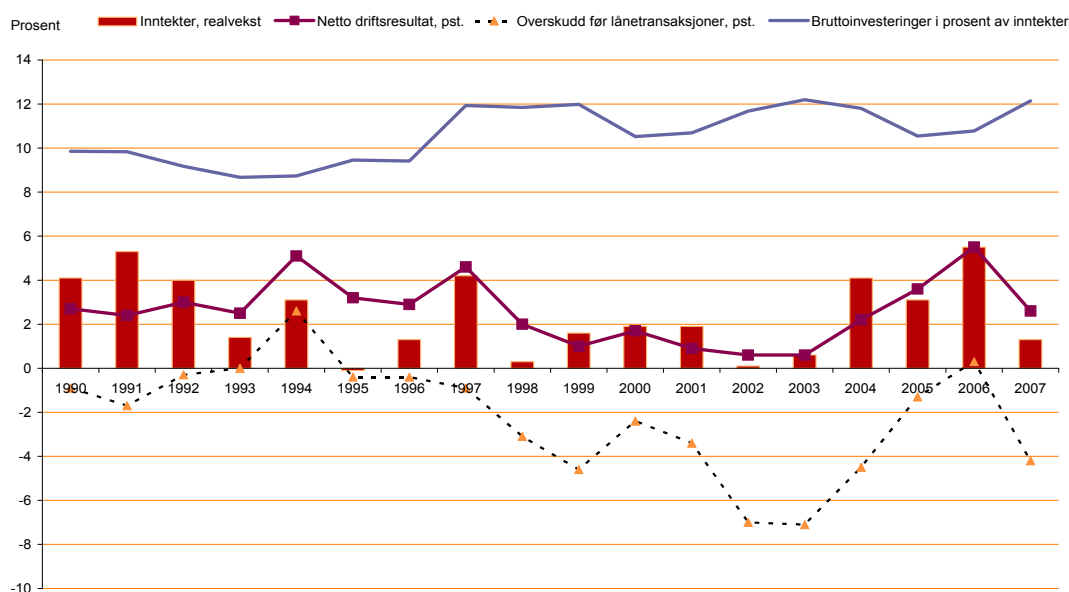
Nedgangen har vært sterkere i *netto* driftsresultat (knappt 3 prosentpoeng) enn i *brutto* driftsresultat (2,3 prosentpoeng), pga. relativt sterk vekst i avdrags- og renteutgifter. En generell økning i rentenivået har bidratt til økte renteutgifter. Investeringer i amerikanske verdipapirer har også bidratt til tap, som i stor grad inngår i renteutgiftene. Samlet for kommunesektoren kan netto driftsresultat i 2007 anslås ¼ prosentpoeng høyere når en holder kommunene knyttet til den såkalte Terra-saken utenfor.

De foreløpige regnskapstallene for 2007 indikerer at kommunene utenom Oslo samlet sett hadde et netto driftsresultat på 2,0 prosent, en betydelig reduksjon fra 5,2 prosent i 2006. I perioden 2002 - 2005 var netto driftsresultat i fylkeskommunene (utenom Oslo) vesentlig høyere enn for kommunene, og fra 2004 har netto driftsresultatet i fylkeskommunene vært 4 prosent og høyere. Resultatet for fylkeskommunene i 2007 er foreløpig anslått til 4 prosent. Netto driftsresultat i Oslo var 3,6 prosent av inntektene i 2005, 8 prosent i 2006 og 4,6 prosent i 2007.

Figur 2.4 viser utviklingen i netto driftsresultat over perioden etter 1990 sammenliknet med realveksten i kommunesektorens inntekter og utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner.

Siden 2000 har netto driftsresultat og inntektsutviklingen i stor grad variert i takt. I perioden fra 2000 til 2003 økte inntektene med om lag 0,9 prosent reell vekst i årlig gjennomsnitt, mens driftsresultatet i årene 2001-2003 i gjennomsnitt var 0,7 prosent av inntektene. I perioden fra 2003 til 2006 økte den gjennomsnittlige årlige veksten i inntektene til 4,2 prosent, mens nivået på driftsresultatet for årene 2004, 2005 og 2006 var 3,8 prosent i gjennomsnitt. Fra 2006 til 2007 er det anslått en inntektsvekst på 1,3 prosent, mens netto driftsresultat er redusert med om lag 3 prosentpoeng til 2,6 prosent.

Figur 2.4 Utviklingen i kommunesektorens inntekter og bruttoinvesteringer (reell prosentvis endring fra året før) 1990-2007, sammenliknet med utviklingen netto driftsresultat (i prosent av driftsinntekter) og overskudd før lånetransaksjoner i prosent av inntekter

2.5 Kommunesektorens inntekter i 2007

I Revidert nasjonalbudsjett 2007 ble den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter anslått til knapt 1,3 mrd. kroner fra 2006 til 2007, tilsvarende 0,5 prosent. Det ble anslått en reell nedgang i sektorens frie inntekter på om lag 2 mrd. kroner. Inntektsveksten 2006-2007 må ses i sammenheng med at kommunesektorens skatteinntekter ble vel 6 mrd. kroner høyere enn anslått i Revidert nasjonalbudsjett 2006. Ny informasjon om den løpende skatteinngangen etter Revidert nasjonalbudsjett 2007 medførte at anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2007 ble oppjustert med 2,2 mrd. kroner i Nasjonalbudsjettet 2008.

I Nasjonalbudsjettet 2008 ble den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2006 til 2007 anslått til 3,0 mrd. kroner eller 1,2 prosent. For de frie inntektene ble det i Nasjonalbudsjettet 2008 anslått en reell reduksjon med om lag 0,1 mrd. kroner eller 0,1 pst. fra 2006 til 2007. På grunn av den ekstraordinært høye veksten i skatteinntekter i 2006 har det i kommuneoppleggene blitt lagt vekt på at de to årene 2006 og 2007 bør ses under ett. For disse to årene var det i Nasjonalbudsjettet 2008 anslått at de samlede inntektene økte reelt med 16,3 mrd. 2007-kroner i løpet av 2006 og 2007.

Regnskapstall for skatteinntektene viser at skatteinntektene for kommunesektoren på årsbasis ble om lag 730 mill. kroner lavere enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2008.

De øremerkede overføringene til kommunene ble høyere enn lagt til grunn, særlig knyttet til tilskudd til omsorgsboliger og sykehjems plasser i forbindelse med handlingsplanene for psykiatri og eldreomsorg. I tillegg ble kommunenes inntekter fra momskompensasjonsordningen høyere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2008, mens disse inntektene holdes utenfor ved beregning av reell inntektsvekst.

I Revidert nasjonalbudsjett 2007 ble prisveksten for kommunal tjenesteyting anslått til 3,6 prosent, mot 3,5 prosent lagt til grunn i det opprinnelige budsjettopplegget. I Nasjonalbudsjettet 2008 ble anslaget for den kommunale deflatoren oppjustert med 0,2 prosentpoeng til 3,8 prosent, særlig knyttet til høyere prisvekst på investeringer.

Prisveksten for kommunal tjenesteyting i 2007 anslås nå til 4,2 prosent, dvs. en oppjustering med 0,4 prosentpoeng i forhold til anslaget i Nasjonalbudsjettet 2008. Oppjusteringen er i sin helhet knyttet til høyere prisvekst på kjøp av varer og tjenester, mens årslønnsveksten anslås til 4,8 prosent, det samme som anslått i Nasjonalbudsjettet 2008.

Anslaget på den kommunale deflatoren er beheftet med usikkerhet, bl.a. som følge av usikkerhet om samsvaret mellom tjenestegrupper og tilordnet prisindeks, metoder for beregning av prisindekser og usikkerhet knyttet til utviklingen i enkelte av de underliggende komponentene.

Finansdepartementet har siden Nasjonalbudsjettet 2008 foretatt en justering i beregningsopplegget for den kommunale deflatoren, jf. notat fra Finansdepartementet av 22. februar 2008 til utvalget. Notatet er trykt som vedlegg til kapittel 4 i denne rapporten. Opplegget er justert til mer direkte å ta utgangspunkt i den observerte sammensetningen av kommunenes kjøp av varer og tjenester. For hver gruppe av varer og tjenester er det tilordet en prisvekst, basert på prisstatistikker fra Statistisk sentralbyrå.

Siden det ikke foreligger oppdaterte anslag fra Finansdepartementet basert på det gamle beregningsopplegget, er det vanskelig å kvantifisere presist betydningen av overgangen til nytt beregningsopplegg for den kommunale deflatoren. Beregninger foretatt av KS kan tyde på at det gamle beregningsopplegget for perioden 2004-2007 ville ha gitt en anslått kostnadsvekst i kommunesektoren som er 0,3-0,4 prosentpoeng høyere per år enn hva det nye beregningsopplegget fra Finansdepartementet viser. Med andre ord ville det gamle beregningsopplegget vist en høyere kostnadsvekst og en lavere realinntektsvekst enn det som er rapportert i tabell 2.1. Usikkerheten knyttet til anslaget på deflatoren har imidlertid liten betydning for utvalgets vurdering av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, jf. kapittel 1.

I februar 2008 utarbeidet utvalget et notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren til det 1. konsultasjonsmøtet mellom staten og kommunesektoren om statsbudsjettet for 2009. Utvalgets representanter fra kommunesektoren valgte den gang å ta en særmerknad knyttet til det nye beregningsopplegget. Beregningsopplegget for deflatoren ble også kommentert i det påfølgende konsultasjonsmøtet. Utvalget legger nå opp til en gjennomgang av beregningsopplegget for den kommunale deflatoren. Gjennomgangen vil bli omtalt i utvalgets høstrapport for 2008.

Basert på en vekst i den kommunale deflatoren på 4,2 prosent kan kommunesektorens samlede inntekter anslås å øke med 3,2 mrd. kroner, tilsvarende 1,3 prosent, fra 2006 til 2007. De frie

inntektene anslås å bli redusert med knapt 1 mrd. kroner fra 2006 til 2007, tilsvarende en reduksjon på 0,5 prosent. Denne nedgangen må ses i sammenheng med at de frie inntektene økte med 9,8 mrd. kroner i 2006. For 2006 og 2007 sett under ett anslås de frie inntektene å ha økt med 9,3 mrd. 2007-kroner.

2.6 Nærmere om utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2007

I Nasjonalbudsjettet 2008 ble anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2007 oppjustert med 2,2 mrd. kroner i forhold til anslaget i Revidert nasjonalbudsjett 2007.

Regnskapstall for skatteinntektene viser at skatteinntektene for kommunesektoren på årsbasis ble om lag 730 mill. kroner lavere enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2008. Nedjusteringen er knyttet til likning og skatteavregninger for skatteåret 2006, som blant annet viser at mottatte aksjeutbytter ble lavere enn lagt til grunn.

Statistikk for den faktiske skatteinngangen i 2007 viser at skatteinntektene til kommunene økte med 1,6 prosent i 2007, mens skatteinntektene til fylkeskommunene økte med 0,1 prosent, jf. tabell 2.2. Tallene i tabell 2.2 viser at veksten i skatteinntektene har vært relativt høy for Oslo og Akershus og for fylkene langs kysten fra Vest-Agder opp til Møre og Romsdal, samt Finnmark.

Tabell 2.2 Utviklingen i skatteinntektene til kommunene og fylkeskommunene etter fylke. Prosentvis endring fra 2006 til 2007.

	Kommunene	Fylkeskommunene
Østfold	-1,0	-1,7
Akershus	2,3	1,6
Oslo	3,1	-0,7
Hedmark	-2,2	-3,3
Oppland	-2,4	-3,9
Buskerud	-1,1	-2,9
Vestfold	-0,2	-1,9
Telemark	-1,2	-1,9
Aust-Agder	-0,1	-1,7
Vest-Agder	2,4	2,1
Rogaland	5,8	3,8
Hordaland	3,1	2,4
Sogn og Fjordane	0,5	-0,1
Møre og Romsdal	3,0	2,3
Sør-Trøndelag	1,4	0,1
Nord-Trøndelag	0,2	-0,5
Nordland	-0,2	-1,2
Troms	0,7	0,9
Finnmark	4,8	4,0
I alt	1,6	0,1

2.7 Utvikling i tjenesteproduksjon

Tabell 2.3 viser en del sentrale indikatorer for utviklingen i det kommunale tjenestetilbudet. Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskole og videregående opplæring, samt pleie- og omsorgssektoren. Tallene er hentet fra KOSTRA og Grunnskolen informasjonssystem (GSI).

Tabell 2.3 Utvikling i tjenesteproduksjon og ressursinnsats 2002 – 2007

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Barnehagetjenester						
Barn med plass i barnehage i alt	198 200	223 400	235 000	249 400	14 400	6,1
- herav andel med plass i kommunal barnehage	56,7	52,9	52,2	52,4	0,2	
Andel barn 1-5 år med plass	65,9	76,0	80,4	84,2	3,8	
Andel barn 1-2 år med plass	40,4	53,9	61,9	69,2	7,3	
Andel heldagsplasser (o.41 timer per uke)	58,2	68,8	74,6	78,8	4,2	
Grunnskoleopplæring						
Elever i alt i grunnskolen	610 300	619 600	618 700	616 400	-2 700	-0,4
Årstimer til undervisning i alt	32 952 600	33 550 000	33 792 100	34 151 000	340 400	1,0
Årstimer til spesialundervisning	4 581 300	4 583 900	4 804 400	5 119 062	325 600	6,4
Årstimer til undervisning i alt per elev	54,0	54,1	54,6	55,4	1,0	
Årsverk av undervisningspersonale ¹	51 200	50 700	51 300	50 800
Pleie- og omsorgstjenester						
Antall beboere i alt i institusjon	41 600	40 700	40 600	40 600	100	0,1
Antall kommunale omsorgsboliger	21 500	25 600	26 400	27 300	900	3,4
Antall mottakere i alt av hjemmetjenester ²	162 100	164 600	171 200	168 900
- herav under 67 år	41 600	50 200	55 000	62 600
- herav 90 år og over	13 700	15 300	16 100
Andel 80 år og over som bor på institusjon	14,5	14,6	14,3	13,7	-0,6	
Andel 67 år og over som mottar hjemmetjenester	15,0	18,9	19,1	18,6
Andel 80 år og over som mottar hjemmetjenester	37,9	36,2	37,0	44,2
Årsverk i alt, register ³	106 500	111 000	113 200	116 500	3 300	2,9
Videregående opplæring						
Antall elever i alt i videregående opplæring og fagskoleutdanning	169 900	185 200	194 300
Andel 16-18 åringar i videregående opplæring	88,8	90,1	91,3	90,6	-0,7	
Andel grunnkurselever med førstevalget oppfylt	..	78,4	79,2	85,6	6,4	
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær	..	21 300	22 100	22 400	300	1,5
Befolkningsutvikling						
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 678 600	1 699 200	1 707 600	1 717 000	9 400	0,5
Antall innbyggere i alt	4 552 300	4 640 200	4 681 100	4 737 200	56 000	1,2
Andel innbyggere 1-18 år og 67 år og over	37,0	36,6	36,5	36,2	-0,2	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹ I rapporteringen for 2007 (skoleåret 2007-2008) til GSI er "årsverk til undervisning til annet enn undervisning" (lesetimer o.l.) for første gang skilt ut som eget punkt. Disse tallene ligger dermed ikke inne i årsverkstallene for 2007, men er inkludert i årsverkstallene for de foregående år (brudd i tidsserien).

² Brudd i tidsserien. Tallene for 2002, 2005 og 2006 refererer seg til mottakere av hjemmetjenester, hentet fra innrapporterte KOSTRA-skjema. F.o.m. 2007 er dataserien definert som mottakere av kjernetjenester i IPLOS, og inkluderer da også antall personer som mottar avlastning utenfor institusjon og omsorgslønn, samt hjemmesykepleie, praktisk bistand og brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

³ Årsverksstatistikken er registerbasert personellstatistikk fra KOSTRA. Statistikken baserer seg i hovedsak på Rikstrykdeverkets Arbeidstaker/Arbeidsgiverregister. SSB supplerer A/A-statistikken med tall fra andre registre. Innrapportering til A/A-registeret skjer løpende gjennom året. Årsverk er beregnet ut fra avtalt arbeidstid. Bruddet i tidsserien skyldes at uttaksuke ble endret.

Befolkningsutvikling

Innbyggertallet i de viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester (dvs. barn og unge 1-18 år og innbyggere 67 år og over) økte fra 2002 til 2007, noe som isolert sett indikerer et økt behov for kommunale tjenester. Perioden sett under ett har antall barn i barnehagealder gått ned, mens antall barn i skolealder har økt. Det har blitt flere eldre (67 år og over), og denne økningen kan henføres til aldersgruppen over 80 år. Det samlede innbyggertallet har i perioden økt sterkere enn innbyggertallet i de forannevnte målgruppene.

Også i 2007 var det en kraftig vekst i antall unge med rett til videregående opplæring og antall eldre over 90 år, mens det var en mindre økning i antall barn i barnehagealder og en mindre nedgang i antall barn i grunnskolealder.

Utvikling i produksjon og ressursinnsats

Barnehagedekningen har økt fra 66 prosent i 2002 til i overkant av 84 prosent i 2007. Hovedforklaringen er den sterke barnehageutbyggingen i perioden, men også færre barn i barnehagealder har bidratt til økt dekningsgrad. I løpet av perioden har over 51 000 flere barn fått plass i barnehage, hvorav 14 400 bare i løpet av fjoråret. I tillegg har en stadig større andel av barna heldagsplasser, slik at kapasitetsveksten har vært enda høyere. Av de nye barnehageplassene i 2007 ble 58 prosent etablert i kommunal regi. Samlet sett drives nærmere halvparten av barnehageplassene av private.

Elevtallet i grunnskolen ble redusert med 0,4 prosent i 2007. Samtidig har ressursinnsatsen i form av årstimer til undervisning økt med 1,0 prosent, noe som i stor grad kan henføres til at omfanget av spesialundervisning har økt.

Innen pleie og omsorg er det økende behov knyttet til at det blir flere eldre over 90 år, samtidig som det blir flere yngre mottakere. De siste årene har antall mottakere av hjemmetjenester under 67 år økt betydelig mer enn befolkningsveksten skulle tilsi. Innføring av IPLOS har medført et brudd i tidsserien for mottakere av hjemmetjenester, slik at tallene for hjemmetjenester for 2007 ikke er direkte sammenlignbare med foregående år. Tallene indikerer likevel at den sterke veksten i antall yngre mottakere har fortsatt, og nærmere 4 av 10 mottakere av kjernetjenester er i denne aldersgruppen. I tillegg er det ofte slik at denne gruppen mottakere har et omfattende tjenestebehov og at ressursinnsatsen derfor blir høy. En noe lavere andel i aldersgruppen over 80 år bor på sykehjem i 2007 enn i året før, mens det har vært en økning i antall omsorgsboliger. Ressursinnsatsen i form av antall årsverk har økt med om lag 3 300 årsverk i løpet av 2006, noe som tilsvarer en vekst på 2,9 prosent.

Antall 16-18 åringer har økt kraftig i flere år, og den demografiske utfordringen har som følge av dette vært større for fylkeskommunene enn for kommunene. Det var en sterk vekst i aldersgruppen 16-18 år også i 2007, mens andelen som var i videregående opplæring lå om lag på nivå med 2006. En markert større andel av elevene i 2007 fikk oppfylt førstevalget sammenlignet med året før. Det har vært en vekst i antall årsverk av undervisningspersonale, korrigert for legemeldt sykefravær og fødselspermisjon, på 1,5 prosent. Foreløpige anslag fra Statistisk sentralbyrå 15. mars indikerte at det har blitt færre elever i videregående opplæring. Oppdatering av det bakenforliggende tallgrunnlaget i etterkant av publiseringen tyder imidlertid på at anslaget er for lavt og at det faktisk har vært en økning i elevtallet også i 2007. Oppdatert statistikk for elevtallet vil imidlertid først bli publisert 15. juni.

3 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2006

3.1 Innledning

Det er i tidligere rapporter fra Utvalget (høst 2001-2006) blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2005. Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. I dette kapitlet presenteres oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen, basert på data for 2006. Oppbyggingen av produksjonsindeksen beskrives i kapittel 3.2, mens grupperingsanalyser (for kommunene gruppert etter inntektsnivå, antall innbyggere og fylke) presenteres i kapittel 3.3. I kapittel 3.4 presenteres en alternativ produksjonsindeks hvor elevprestasjoner (målt ved standpunktkarakterer) benyttes som produksjonsindikator i stedet for årstimer i delindeksen for grunnskolen. Kapittel 3.5 analyserer hvordan produksjonsindeksen varierer over tid. Kapittel 3.6 omtaler mulig videreutvikling av produksjonsindeksen.

3.2 Oppbygging av produksjonsindeksen

Produksjonsindeksen er ment å være et mål på kommunens samlede tjenesteproduksjon. Et slikt mål, hvor tjenesteproduksjonen i ulike sektorer vektet sammen, kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer for å gi et samlet bilde av det kommunale tjenestetilbudet. For en prinsipiell diskusjon av egenskaper ved produksjonsindekser vises det til utvalgets rapport fra november 2001 og til ALLFORSK-rapporten (Borge, Falch og Tovmo, 2001) som diskuterte det faglige grunnlaget for etablering av produksjonsindeksen.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern og sosialkontortjenester. Det beregnes også en delindeks for tekniske tjenester, men denne er utelatt fra totalindeksen for å unngå betydelig reduksjon i antall kommuner. De øvrige sektorer (kultur, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 75 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2006. Tabell 3.1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindeksene har i totalindeksen.

En produksjonsindeks skal ideelt sett fange opp alle relevante kvantitets- og kvalitetsaspekter ved tjenestene. For de fleste kommunale tjenestene er det mulig å måle kvantitet på en rimelig god måte, mens kvalitet er vanskeligere å måle. Dette har blant annet sammenheng med at kvalitet i seg selv har mange aspekter, slik at det blir vanskelig å finne gode indikatorer for alle de relevante aspektene. Dette betyr ikke at det er umulig å finne relevante kvalitetsindikatorer. For eksempel benyttes leke- og uteareal per barn som kvalitetsindikator for barnehage og andel institusjonsplasser i enerom som kvalitetsindikator i pleie og omsorg.

I valget av indikatorer er det lagt til grunn at ressursinnsats ikke skal brukes som mål på tjenesteproduksjonen. Det viktigste unntaket fra denne regelen er delindeksen for primærhelsetjenester hvor produksjonen måles ved antall timer ytt av leger, fysioterapeuter og helsesøstre. Innen disse tjenestene er det ikke funnet egnede produksjonsmål. Indikatoren lærertimer per elev i delindeksen for grunnskole kan betraktes som et grensetilfelle. Når det gjelder vektning, er hovedprinsippet at de indikatorene som inngår i indeksen vektet med

budsjettandelen til den relevante tjenesten. I de tilfellene det ikke er mulig å fordele utgiftene mellom to eller flere indikatorer gis indikatorene lik vekt.

Tabell 3.1 Oversikt over indikatorer og vekt i delindeksene og i totalindeksen.

Sektor/ Indikator	Vekt
Barnehage (BH)	
Korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager i forhold til antall barn 0-5 år (alderskorrigert)	0,8568
Antall m ² leke og uteareal per barn i kommunale barnehager	0,0603
Kommunale overføringer til private barnehager per barn 0-5 år (alderskorrigert)	0,0829
Grunnskole (GS)	
Lærertimer per elev	0,9474
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,0263
Andel av brukerne av kommunal SFO med fulltidsplass	0,0263
Primærhelsetjeneste (PH)	
Antall timer per uke av leger per 10 000 innbyggere	0,4027
Antall timer per uke av fysioterapeuter per 10 000 innbyggere	0,4027
Antall timer per uke av helsesøstere per 10 000 innbyggere 0-6 år (f 232)	0,1946
Pleie og omsorg (PO)	
Andel av innbyggerne over 80 år som mottar hjemmetjenester	0,273
Andel av innbyggerne over 80 år med plass i institusjon	0,227
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,227
Andel brukere av hjemmetjeneste med både praktisk bistand og hjemmesykepleie	0,273
Barnevern (BV)	
Andel barn 0-17 år omfattet av barnevernsundersøkelse	0,328
Andel barn 0-17 år omfattet av tiltak	0,672
Sosialkontortjenester (SK)	
Andel innbyggere 20-66 år som mottar økonomisk sosialhjelp	0,500
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,500
Teknisk sektor (TEK)	
Andel av innbyggerne tilknyttet kommunal vannforsyning	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht e-coli	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht ph	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht farge	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet kommunal avløpsordning	0,553
Samlet indeks (TOT)	
Barnehager (BH)	0,141
Grunnskole (GS)	0,329
Primærhelsetjeneste (PH)	0,054
Pleie og omsorg (PO)	0,376
Barnevern (BV)	0,035
Sosialkontortjenester (SK)	0,065

Den produksjonsindeksen som beregnes for 2006 består av de samme indikatorer som produksjonsindeksen som ble beregnet for 2005. Vektene i delindeksene og totalindeksen er imidlertid oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. Denne oppdateringen innebærer blant annet at barnehage har fått økt vekt i totalindeksen og at grunnskole har fått redusert vekt. I alt 377 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i analysen for 2006. Det er noe høyere enn i tilsvarende analyse for 2005 som omfattet 374 kommuner. Delindeksen for teknisk sektor kan beregnes for 279 kommuner.

Produksjonsindeksene beregnes med utgangspunkt i de indikatorer og vektorer som er vist i tabell 3.1. Først beregnes delindeksene for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og teknisk sektor. Delindeksen for barnehage for kommune A (BH_A) beregnes for eksempel på følgende måte:

$$BH_A = 0,8568\left(\frac{TIMER_A}{TIMER}100\right) + 0,0603\left(\frac{AREAL_A}{AREAL}100\right) + 0,0829\left(\frac{OVERF_A}{OVERF}100\right) \quad (3.1)$$

I relasjon (3.1) er $TIMER_A$, $AREAL_A$, og $OVERF_A$ henholdsvis korrigerede oppholdstimer i kommunale barnehager, antall m² leke- og uteareal i kommunale barnehager og overføringer til private barnehager i kommune A.¹ $TIMER$, $AREAL$, og $OVERF$ er de tilhørende gjennomsnittsverdiene for de 377 kommunene i utvalget.² Indikatorene som inngår i delindeksene måles i prosent av landgjennomsnittet slik at de får samme benevnelse. Denne normaliseringen innebærer også at gjennomsnittsverdien for delindeksene blir lik 100. En verdi på BH_A større enn 100 indikerer at barnehagetilbudet i kommune A er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at barnehagetilbudet i kommune A er dårligere enn gjennomsnittet.

Deretter beregnes samlet produksjonsindeks (TOT_A) for kommune A som et veid gjennomsnitt av delindeksene for barnehage (BH_A), grunnskole (GS_A), primærhelsetjeneste (PH_A), pleie og omsorg (PO_A), barnevern (BV_A) og sosialkontortjenester (SK_A):³

$$TOT_A = 0,141 \cdot BH_A + 0,329 \cdot GS_A + 0,054 \cdot PH_A + 0,376 \cdot PO_A + 0,035 \cdot BV_A + 0,065 \cdot SK_A \quad (3.2)$$

Gjennomsnittsverdien for den samlede produksjonsindeksen er 100. En verdi på TOT_A større enn 100 indikerer at det samlede tjenestetilbudet i kommune A er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at det samlede tjenestetilbudet i kommune A er dårligere enn landsgjennomsnittet. Vedlegg 10 til denne rapporten viser delindekser og totalindeks for alle de 377 kommunene i utvalget.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune har allokert til de sektorer som omfattes av produksjonsindeksen, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

¹ Indikatorene måles per barn 0-5 år.

² Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vektorer.

³ Delindeksen for tekniske tjenester er utelatt fra den samlede produksjonsindeksen for å unngå betydelig reduksjon i antall kommuner.

3.3 Grupperingsanalyser

Tabell 3.2 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter og er korrigeret for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Som mål på utgiftsbehov er kostnadsnøklene i inntektssystemet lagt til grunn. Både indeksene og korrigeret inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. For en nærmere beskrivelse av korrigeret inntekt vises det til blant annet kommuneproposisjonen for 2008 (St.prp. nr. 67 (2006-2007)), vedlegg 5.

Det framgår at delindeksene for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg er klart positivt korrelert med korrigeret inntekt. Det betyr at indeksverdien gjennomgående øker med økende inntektsnivå. Delindeksen for barnevern, sosialkontortjenester og tekniske tjenester er bare svakt korrelert med korrigeret inntekt. De svake korrelasjonene har trolig sammenheng med at tilbudet innen barnevern og sosialkontortjenester i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser, og at tekniske tjenester i stor grad er finansiert gjennom brukerbetaling.

Samlet produksjonsindeks viser også en positiv samvariasjon med korrigeret inntekt, og korrelasjonen er klart høyere enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det siste har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Tabell 3.2 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Korrigeret inntekt	Barnehage	Grunnskole	Primærhelsetj.	Pleie og omsorg	Barnevern	Sosialkontortj.	Teknisk	Samlet	Korr. innt.
Under 95	89,8	98,5	96,0	98,8	100,4	95,0	103,7	97,1	91,8
95-100	96,0	95,7	95,7	99,4	91,5	100,2	105,5	97,3	97,2
100-105	92,3	98,7	103,1	101,9	104,0	102,9	98,7	99,7	101,5
105-110	104,8	97,5	99,4	97,8	100,1	107,0	93,2	99,4	106,1
110-125	148,4	124,9	125,6	111,1	115,5	96,1	96,7	120,9	115,3
Over 125	169,4	138,3	135,9	114,8	118,4	94,9	92,6	130,2	139,5
Standardavvik	32,7	14,0	16,9	9,8	26,3	18,2	15,1	10,6	9,8
Korrelasjon med korrigeret inntekt	0,46	0,47	0,43	0,27	0,14	0,09	-0,21	0,55	1,00
Antall kommuner	377	377	377	377	374	377	279	377	374

Merknad: Produksjonsindekser og korrigeret inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

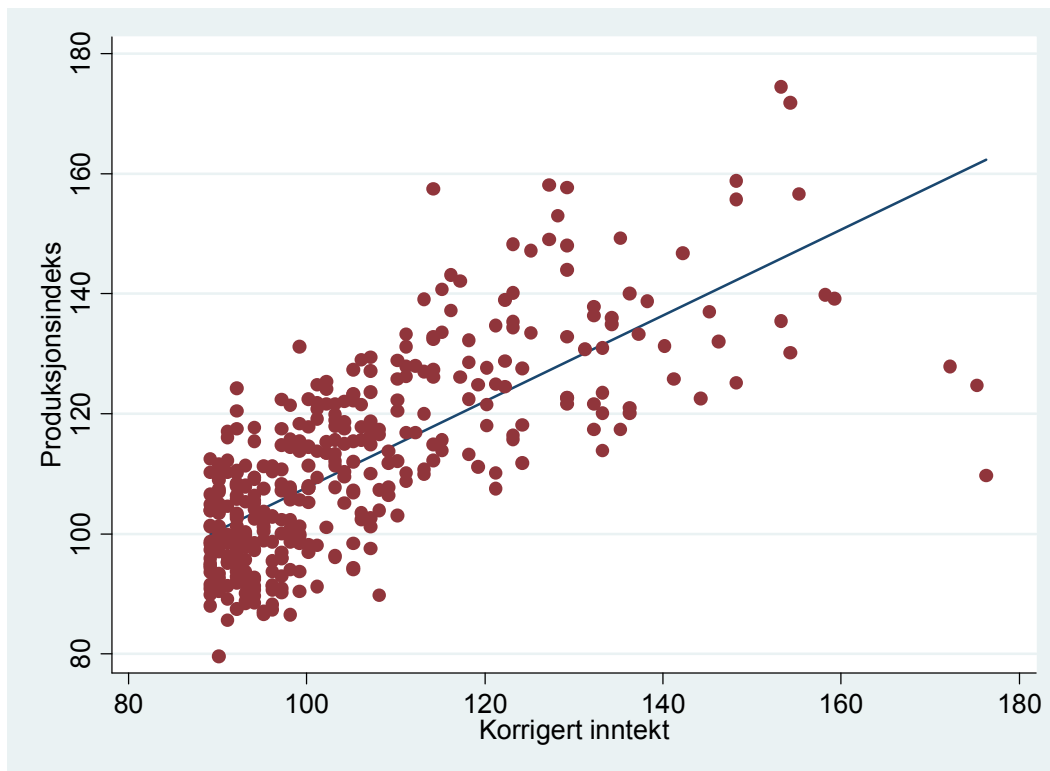
Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigeret inntekt er også illustrert i figur 3.1 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigeret inntekt.⁴ Den rette linjen i figuren er regresjonslinjen og den positive helningen dokumenterer den positive samvariasjonen mellom produksjonsindeks og korrigeret inntekt. Samtidig framgår det at det er betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigeret inntekt.

Hvordan skal en tolke de store forskjellene i produksjonsindeks mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå? Gitt at produksjonsindeksen er ideell (i den forstand at den kun fanger

⁴ For å gi et best mulig bilde av majoriteten av kommunene er Bykle, Eidfjord og Øygarden (som har korrigeret inntekt over 180) utelatt fra figuren.

opp forskjeller i effektivitet og økonomiske rammebetingelser) og korrigert inntekt er et fullstendig mål på kommunenes økonomiske rammebetingelser, vil den variasjonen i produksjonsindeksen som ikke kan tilbakeføres til forskjeller i korrigert inntekt kunne tilskrives forskjeller i effektivitet.

Figur 3.1 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt

I praksis vil det være svakheter både ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt. Dette er drøftet av Borge og Sunnevåg (2006):

- Produksjonsindeksen omfatter ikke alle sektorer (75 prosent av kommunenes driftsutgifter), og ulik prioritering av tjenestoområder som ikke omfattes av indeksen påvirker indeksverdiene.
- Produksjonsindeksen gir begrenset informasjon om kvalitet.
- Korrigert inntekt omfatter ikke øremerkede tilskudd, brukerbetaling, samt fordelene av redusert arbeidsgiveravgift og annen variasjon i faktorpriser.
- Indikatoren overvurderer effektiviteten i kommuner med lavt netto driftsresultat eller lave rente- og avdragsutgifter fordi utgiftene til tjenesteproduksjon vil være høye relativt til inntektene.
- Barnehagesektoren inngår i produksjonsindeksen. Siden barnehager finansieres gjennom øremerkede tilskudd, inngår behovet for barnehager imidlertid ikke i beregningen av utgiftsutjevningen og derfor ikke i korrigeringen av inntektene.
- Kostnadsnøkkelen inneholder flere etterspørselsfaktorer enn alder, mens dekningsgradene i produksjonsindeksen utelukkende relateres til aldersgrupper. Når produksjonsindeksen og korrigert inntekt ses i sammenheng oppstår det derfor spesielle problemer. Et eksempel er aleneboende eldre som er et kriterium i kostnadsnøkkelen for pleie og omsorg. Det vil være en tendens til at kommuner med en høy andel aleneboende eldre kommer ut med høy produksjon i forhold til inntekt fordi

høy dekningsgrad på grunn av mange aleneboende eldre bidrar til høy produksjon, samtidig som det også bidrar til høyere beregnet utgiftsbehov og dermed lavere korrigert inntekt. Isolert sett trekker dette i retning av at effektiviteten i kommuner med mange aleneboende eldre vil bli overvurdert når produksjonsindeksen relateres til korrigert inntekt.

Dette innebærer at forskjellene i produksjonsindeks mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå dels har sammenheng med svakheter ved produksjonsindeksen og korrigert inntekt og dels med forskjeller i effektivitet. Det vises til utvalgets rapport fra november 2003 for en nærmere diskusjon av disse forholdene.

Tabell 3.3 viser produksjonsindeksene og korrigert inntekt for kommunene gruppert etter antall innbyggere. For barnehage, grunnskole, barnevern, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg er hovedbildet at indeksverdien avtar med økende innbyggertall. For sosialkontortjenester er bildet motsatt ved at indeksverdien øker med økende innbyggertall. For sosialkontortjenester kan dette ha sammenheng med at levekostnader og omfanget av sosiale problemer er større i de største kommunene.

Tabell 3.3 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Antall innbyggere	Barnehage	Grunnskole	Primærhelsetj.	Pleie og omsorg	Barnevern	Sosialkontortj.	Teknisk	Samlet	Korr. innt.
Under 1000	180,0	146,7	141,3	111,3	102,3	81,7	92,3	132,0	138,4
1 000 – 2 000	158,1	137,0	144,4	117,1	112,0	91,1	89,5	129,0	122,1
2 000 – 3 000	146,6	128,7	124,8	110,1	117,8	94,2	85,9	121,4	111,6
3 000 – 4 000	143,3	118,3	117,1	106,7	109,2	84,7	90,6	114,9	105,7
4 000 – 5 000	117,3	114,6	109,1	103,1	113,8	88,9	94,9	108,7	103,3
5 000 – 10 000	113,9	107,5	102,4	104,4	112,7	90,2	95,3	106,0	98,5
10 000 – 20 000	91,0	98,9	97,8	101,1	95,6	92,2	101,5	98,0	95,0
20 000 – 50 000	88,0	96,0	95,1	98,0	91,1	100,2	110,3	95,7	95,4
Over 50 000	92,9	92,5	96,0	96,4	97,8	110,1	97,7	95,5	102,2

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Samlet produksjonsindeks er høyest i kommunene med færre enn 1 000 innbyggere, vel 30 prosent over landsgjennomsnittet. Deretter avtar indeksverdien med økende innbyggertall, og i gjennomsnitt er det kommunene med over 50 000 innbyggere som har den laveste verdien på produksjonsindeksen (4,5 prosent under landsgjennomsnittet). Den positive sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er tydelig når kommunene grupperes etter antall innbyggere.

Tabell 3.4 viser produksjonsindekser og korrigert inntekt for kommunene gruppert etter fylke.

Tabell 3.4 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter fylke. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Fylke	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helsetj.	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial- kontortj.	Teknisk	Samlet	Korr. innt.
Østfold	73,8	98,5	95,7	93,5	99,2	117,6	109,6	94,2	95,7
Akershus	99,9	88,9	93,0	97,0	78,5	90,6	111,4	93,5	99,4
Hedmark	110,2	102,4	110,1	97,4	86,1	106,7	94,2	101,7	94,6
Oppland	107,1	108,6	112,4	99,2	93,0	93,8	94,1	103,5	95,9
Buskerud	96,8	100,6	114,3	95,7	118,8	101,1	108,6	99,6	97,6
Vestfold	96,2	97,7	92,8	97,0	95,7	104,9	108,8	97,4	91,2
Telemark	106,8	103,3	100,7	91,4	120,3	102,5	109,4	99,7	100,0
Aust-Agder	76,6	92,9	105,0	101,8	100,5	106,5	109,2	95,7	93,7
Vest-Agder	78,6	93,1	100,1	102,5	97,0	101,4	102,5	95,6	95,3
Rogaland	86,9	102,0	83,2	100,0	94,2	84,3	110,5	96,7	101,5
Hordaland	85,5	94,7	95,7	102,6	92,0	98,2	93,9	96,5	100,1
Sogn og Fjordane	136,4	116,2	114,9	105,2	82,7	82,0	90,4	111,4	103,8
Møre og Romsdal	99,9	104,8	103,1	101,6	107,8	81,3	102,3	101,4	96,5
Sør-Trøndelag	124,2	95,8	92,9	104,5	102,7	96,7	98,2	103,2	97,0
Nord-Trøndelag	93,5	102,7	98,8	105,0	99,8	83,6	94,8	100,7	95,8
Nordland	111,2	116,0	117,7	107,8	127,8	102,7	103,0	111,9	109,6
Troms	124,3	115,8	118,0	115,6	117,8	89,6	94,6	115,4	111,2
Finnmark	149,9	132,6	132,4	124,5	134,1	112,2	100,4	130,7	124,4

Merknad: Produksjonsindekser og korrigeret inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

3.4 Alternativ produksjonsindeks for grunnskole

Lærertimer per elev er den viktigste produksjonsindikatoren for grunnskolen i den produksjonsindeksen som er presentert i det foregående, jf. tabell 3.1. Som nevnt i kapittel 3.2 er det ikke åpenbart at lærertimer bør betraktes som en produksjonsindikator. Det har sammenheng med at antall lærertimer måler det antall timer lærerne underviser, og følgelig er nært knyttet til antall lærerårsverk som er et mål på ressursinnsats. Ideelt sett bør produksjonen i grunnskolen i større grad måles i forhold til elevenes læringsutbytte. Videre vil delindeksen for grunnskolen beskrevet i tabell 3.1 gi systematiske skjevheter når produksjonsindeksen relateres til korrigeret inntekt. Det har sammenheng med at lavt innbyggertall og spredt bosettingsmønster bidrar til et høyt antall lærertimer per elev og dermed høy produksjon, samtidig som lavt innbyggertall og spredt bosettingsmønster isolert sett bidrar til lav korrigeret inntekt. Det vil derfor være en systematisk tendens til at forholdet mellom produksjonsindeks og korrigeret inntekt er høyt i små kommuner med spredt bosettingsmønster og lavt i større kommuner i sentrale strøk. Dette forholdet bidrar blant annet til å forklare at kommunene i Akershus kommer ut med lav produksjon i grunnskolen, jf. tabell 3.4. I det følgende presenteres en alternativ delindeks for grunnskolen hvor årstimer erstattes med standpunkt karakterer i kjernefagene norsk, engelsk og matematikk. Denne alternative delindeksen for grunnskolen er klart atskilt fra ressursinnsatsen og gir ikke samme systematiske skjevhet når ressursinnsatsen relateres til korrigeret inntekt.

Gjennom norsk og internasjonal forskning er det godt dokumentert at karakterer eller elevprestasjoner påvirkes av familiebakgrunn. Det er for eksempel slik at barn av foreldre med høy utdanning og høy inntekt gjennomgående oppnår bedre karakterer enn barn av foreldre med lav utdanning og lav inntekt. Det er derfor nødvendig å kontrollere for utdanning, inntekt og andre sosioøkonomiske faktorer som påvirker elevprestasjonene for å isolere skolens og kommunens bidrag til læringsutbyttet.

I denne analysen tas det utgangspunkt i standpunkt karakterer i norsk, engelsk og matematikk for elever i 10. klasse i skoleåret 2005/06. Karakterene er imidlertid korrigeret for en rekke sosioøkonomiske faktorer som antas å ha en selvstendig effekt på læringsutbyttet. De faktorene

det kontrolleres for, omfatter blant annet foreldrenes inntekt, utdanningsnivå og hvorvidt de er gift, skilt, separert, samboere eller enslige, samt elevkarakteristika som kjønn og adopsjons- og innvandrersstatus. Det vises til Borge og Naper (2006) og Borge og Sunnevåg (2006) for en nærmere omtale av denne korreksjonen av standpunkt karakterer.

Tabell 3.5 Opprinnelige og alternative indekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vektor.

Korrigert inntekt	Opprinnelige indekser		Alternativ indekser		Korrigert inntekt
	Grunnskole	Samlet	Grunnskole	Samlet	
Under 95	98,6	97,1	98,9	97,2	91,8
95-100	95,7	97,3	99,6	98,6	97,2
100-105	98,7	99,9	101,4	100,8	101,5
105-110	97,5	99,5	101,4	100,8	106,1
110-125	124,9	120,5	98,9	112,0	115,3
Over 125	138,3	129,7	100,3	117,2	139,5
Standardavvik	14,0	10,5	3,4	7,1	9,8
Korrelasjon med korrigert inntekt	0,47	0,56	0,18	0,54	1,00
Antall kommuner	377	377	377	377	377

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Tabell 3.5 viser den opprinnelige delindeksen for grunnskole og samlet produksjonsindeks og alternativ delindeks for grunnskole (hvor lærertimer per elev er erstattet med korrigerte karakterer) og tilhørende alternativ totalindeks for kommunene gruppert etter korrigert inntekt. I den opprinnelige delindeksen for grunnskolen, hvor lærertimer er den viktigste produksjonsindikatoren, er det særlig kommuner med høy korrigert inntekt (over 110) som skiller seg ut med høyt nivå på produksjonen. Med den alternative indeksen, hvor korrigerte karakterer er den viktigste produksjonsindikatoren, kommer disse kommunene ut om lag på landsgjennomsnittet. Som en konsekvens av dette er den alternative delindeksen for grunnskolen vesentlig svakere korrelert med korrigert inntekt enn den opprinnelige delindeksen. Det er likevel en klar positiv sammenheng mellom korrigert inntekt og den alternative totalindeksen. Den vesentligste forskjellen mellom de to totalindeksene er at kommuner med høy korrigert inntekt skårer vesentlig dårligere på den alternative indeksen.

Det er ikke vanskelig å forklare hvorfor kommuner med høy inntekt skårer relativt dårligere på den alternative delindeksen for grunnskolen. I grunnskolen er disse kommunene kjennetegnet ved et høyt antall lærertimer per elev, og det er derfor de skårer svært godt på den opprinnelige delindeksen. Et høyt antall lærertimer per elev har først og fremst sammenheng med at disse kommunene i gjennomsnitt har små skoler, noe som dels skyldes at vi i denne gruppen finner mange små kommuner med spredt bosettingsmønster og dels at de har gode økonomiske rammebetingelser som muliggjør en desentralisert skolestruktur. At kommunene med høy inntekt ikke skårer over gjennomsnittet på den alternative indeksen skyldes at den høye ressursinnsatsen per elev ikke resulterer i tilsvarende gode elevprestasjoner. En svak sammenheng mellom ressursinnsats per elev og elevprestasjoner er i samsvar med funnene i norsk og internasjonal forskning, se for eksempel Hanushek (1986) og Hægeland, Raaum og Salvanes (2004).

Diskusjonen over illustrerer styrker og svakheter ved de to delindeksene for grunnskolen. Styrken til den alternative delindeksen er at den fokuserer på elevprestasjoner og ikke på ressursinnsats. På den annen side fanger den ikke opp at en desentralisert skolestruktur kan gi større tilfredshet med skoletilbudet, blant annet knyttet til kortere reiseavstand mellom hjem og

skole. Den opprinnelige indeksen har motsatte egenskaper. Den gir god uttelling for desentralisert skolestruktur, men gir ingen informasjon om elevprestasjoner.

Tabell 3.6 viser opprinnelige og alternative produksjonsindekser for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Det framgår at den alternative delindeksen for grunnskolen og den alternative totalindeksen varierer mindre mellom kommuner av ulik størrelse enn de opprinnelige indeksene. Kommunene med under 10 000 innbyggere skårer relativt dårligere på den alternative indeksen, noe som reflekter at høy ressursinnsats målt ved årstimer per elev ikke gir tilsvarende gode elevprestasjoner. Det er særlig kommunene med over 50 000 innbyggere som skårer relativt bedre på den alternative indeksen. De har ressursinnsats per elev under gjennomsnittet, men oppnår elevprestasjoner noe over gjennomsnittet.

Tabell 3.6 Opprinnelige og alternative indekser for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Antall innbyggere	Opprinnelige indekser		Alternativ indekser		Korrigert inntekt
	Grunnskole	Samlet	Grunnskole	Samlet	
Under 1 000	146,8	131,5	102,3	116,8	138,4
1 000 – 2 000	137,0	128,6	101,6	116,9	122,1
2 000 – 3 000	128,7	121,0	98,6	111,1	111,6
3 000 – 4 000	118,3	114,5	99,1	108,2	105,7
4 000 – 5 000	114,6	108,4	98,5	103,1	103,3
5 000 – 10 000	107,5	105,8	99,0	103,0	98,5
10 000 – 20 000	98,9	98,1	99,0	98,1	95,0
20 000 – 50 000	96,0	95,8	99,6	97,0	95,4
Over 50 000	92,5	95,7	101,3	98,5	102,2

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Tabell 3.7 viser opprinnelige og alternative produksjonsindekser for kommunene gruppert etter fylke. Det er særlig kommunene i Akershus og Hordaland som kommer bedre ut med den alternative indeksen. Kommunene i disse fylkene har relativt lav ressursinnsats per elev, men har likevel elevprestasjoner over landsgjennomsnittet. De fem fylkene som skårer høyest på den opprinnelige delindeksen for grunnskolen (Oppland, Sogn og Fjordane, Nordland, Troms og Finnmark) skårer nært gjennomsnittet når årstimer per elev erstattes med elevprestasjoner.

Tabell 3.7 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter fylke. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Fylke	Opprinnelige indekser		Alternativ indekser		Korrigert inntekt
	Grunnskole	Samlet	Grunnskole	Samlet	
Østfold	98,5	94,2	98,8	94,3	95,7
Akershus	88,9	93,5	101,5	97,7	99,4
Hedmark	102,4	101,6	99,9	100,8	94,6
Oppland	108,6	103,5	98,5	100,1	95,9
Buskerud	100,6	99,5	100,9	99,6	97,6
Vestfold	97,7	97,4	98,3	97,6	91,2
Telemark	103,3	99,6	97,9	97,8	100,0
Aust-Agder	92,9	95,9	95,5	96,8	93,7
Vest-Agder	93,1	95,7	97,1	97,1	95,3
Rogaland	102,0	96,9	98,8	95,8	101,5
Hordaland	94,7	96,8	103,0	99,5	100,1
Sogn og Fjordane	116,2	111,1	101,0	106,0	103,8
Møre og Romsdal	104,8	101,3	100,7	99,9	96,5
Sør-Trøndelag	95,8	103,1	99,1	104,2	97,0
Nord-Trøndelag	102,7	100,5	96,5	98,5	95,8
Nordland	116,0	111,8	98,4	106,0	109,6
Troms	115,8	115,4	100,0	110,2	111,2
Finnmark	132,6	130,4	97,5	118,9	124,4

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

3.5 Utvikling over tid

Produksjonsindekser tilsvarende de som ble presentert i kapittel 3.3 (med lærertimer per elev som den viktigste produksjonsindikatoren for grunnskolen) ble første gang beregnet med utgangspunkt i data for 2000 for et mindre antall kommuner. Etter at det i 2001 ble obligatorisk å rapportere til KOSTRA har antall kommuner i utvalget variert mellom 362 og 384. I det følgende diskuteres utviklingen fra 2001 til 2006.

Endring i produksjonsindeks over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen i kommunen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene innenfor de utvalgte tjenestoområdene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Den pågående utbyggingen av barnehagesektoren kan tjene som illustrasjon på dette. Selv om barnehagedekningen har økt i alle kommuner, vil delindeksen for barnehager bli redusert i kommuner hvor utbyggingstakten er lavere enn gjennomsnittet.

Det kan være nærliggende å tolke økt verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for økt effektivitet og lavere verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for lavere effektivitet, men dette er å trekke forhastede konklusjoner. For eksempel vil økt verdi på produksjonsindeksen som skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen ikke kunne tolkes som økt effektivitet.

Utviklingen i produksjonsindeks fra 2001 til 2006 er nærmere illustrert i tabell 3.8. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Det framgår at det er stor stabilitet i produksjonsindeksen over tid. Dette kommer her til uttrykk ved at 126 av de 334 kommunene (38 prosent) tilhører samme gruppe i 2006 som i 2001. Og det er bare 42 kommuner (13 prosent) som ikke tilhører samme gruppe eller en av "nabogruppene" i 2006.

Tabell 3.8 Utviklingen i produksjonsindeks fra 2001 til 2006

		Produksjonsindeks 2006							
		80-85	85-90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-120	120-
Produksjonsindeks 2001	80-85	17	8	3	1	0	0	0	0
	85-90	26	17	12	2	0	0	0	0
	90-95	3	21	16	17	5	1	1	0
	95-100	2	6	9	14	13	8	1	0
	100-105	0	0	1	8	10	9	4	0
	105-110	0	1	0	3	9	8	8	0
	110-120	0	0	0	2	1	6	18	8
	120 -	0	0	0	0	0	0	10	26

Samtidig viser tabell 3.8 at enkelte kommuner har hatt betydelig endring i verdien på produksjonsindeksen. Det er for eksempel én kommune som hadde produksjonsindeks mellom 5 og 10 prosent over landsgjennomsnittet i 2001 (gruppe 105-110) som ligger 10-15 prosent under gjennomsnittet i 2006 (gruppe 85-90). På den andre siden er det én kommune med produksjonsindeks 5-10 prosent under gjennomsnittet i 2001 (gruppe 90-95) som ligger 10-20 prosent over gjennomsnittet i 2006 (gruppe 110-120).

3.6 Oppsummering

I dette kapitlet er det presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på data for 2006. I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigert inntekt har gjennomgående høyere produksjon enn kommuner med lav korrigert inntekt. Små kommuner og kommuner i Nord-Norge har også gjennomgående høy verdi på produksjonsindeksen. For de fleste kommuner er verdien på produksjonsindeksen preget av stabilitet over tid.

Det er stor interesse for produksjonsindeksen og den brukes aktivt av kommuner, statlige myndigheter og forskere. I enkelte sammenhenger benyttes også forholdet mellom produksjonsindeksen og korrigert inntekt som en effektivitetsindikator eller en indikator på hvor mye tjenesteproduksjon den enkelte kommune oppnår relativt til de ressursene den disponerer. Utvalget vil påpeke at en slik anvendelse av indeksen har sine begrensninger og må gjøres med varsomhet, jf. avsnitt 3.2.

Med unntak av introduksjonen av den alternative produksjonsindeksen for grunnskole i 2004, er produksjonsindeksen i liten grad endret siden 2000. Dette har sammenheng med at det i liten grad er etablert ny statistikk som gir en bedre og rikere beskrivelse av det kommunale tjenestetilbudet. Pågående prosesser indikerer imidlertid at datasituasjonen er i ferd med å bli bedre:

- Det er etablert nye kvalitetsindikatorer i KOSTRA som publiseres fra og med 2006.
- I grunnskolen gjennomføres det nasjonale prøver for 4. og 9. klassetrinn som kan benyttes som alternativ eller supplement til standpunkt karakterer som benyttes i den alternative produksjonsindeksen.
- Innen pleie og omsorg vil IPLOS kunne gi en bedre beskrivelse av det tjenestetilbudet den enkelte bruker mottar.

Utvalget vil i 2008 sette i gang arbeid med å videreutvikle produksjonsindeksen. Formålet er å utnytte nye data som kan gi bedre indikatorer for tjenestetilbudet i kommunene.

I vedlegg 10 i denne rapporten vises produksjonsindekser for enkeltkommuner. Der oppgis også kommunens korrigerede inntekt (relatert til landsgjennomsnittet) og netto driftsresultat i 2006. Driftsresultatet er tatt med for å gi en indikasjon på kommunens økonomistyring og økonomiske balanse og i hvilken grad tjenestetilbudet gis innenfor kommunens inntektsrammer.

Referanser

- Borge, L.-E. og L.R. Naper (2006): Efficiency potential and efficiency variation in Norwegian lower secondary schools, *Finanzarchiv* 62, 221-249.
- Borge, L.-E. og K. Sunnevåg (2006): Effektivitet og effektivitetsutvikling i kommunesektoren: Sluttrapport, Rapport 07/06, Senter for økonomisk forskning.
- Borge, L.-E., T. Falch og P. Tovmo (2001): Produksjonsindeks for kommunale tjenester, Rapport, ALLFORSK.
- Hanushek, E. (1986): The economics of schooling: Production and efficiency in public schools, *Journal of Economic Literature* 24, 1141-1177.
- Hægeland, T., O. Raaum og K.G. Salvanes (2004): Pupil achievement, school resources and family background, Manuskript, Frischsenteret og Statistisk sentralbyrå.

4 Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren

26. februar 2008

Notat fra TBU til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren om statsbudsjettet for 2009

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) har, i forbindelse med det første konsultasjonsmøtet om statsbudsjettet for 2009, fått i oppdrag å utarbeide et notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren. Notatets tre første deler gir en kort beskrivelse av den økonomiske situasjonen ved utgangen av 2007 og bygger på tilgjengelig informasjon per 25. februar 2008. Alle tall for 2007 er anslag som er beheftet med usikkerhet. Avslutningsvis gir utvalget sin forståelse og fortolkning av situasjonen.

4.1 Utviklingen i netto driftsresultat

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt. Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i perioden 2001-2007 er vist i tabell 1. Anslagene på brutto og netto driftsresultat i 2007 bygger på en regnskapsundersøkelse utført av KS i februar 2008. Tallene bygger på oppgaver fra 224 kommuner (inklusive Oslo) og 16 fylkeskommuner. Tallene for kommunene dekker vel 72 prosent av landets befolkning.

Etter flere år med svake driftsresultater ble netto driftsresultat kraftig forbedret i perioden 2004-2006. For kommunesektoren som helhet økte netto driftsresultat fra 0,6 prosent av inntektene i 2003 til 5,5 prosent i 2006. Styrkingen av netto driftsresultat hadde sammenheng med høy reell vekst i samlede og frie inntekter, samt moderat vekst i sysselsetting og driftsutgifter. Både kommunene og fylkeskommunene forbedret sine driftsresultater, men økningen var noe sterkere i kommunene enn i fylkeskommunene.

Utviklingen i 2007 er preget av lav realvekst i samlede inntekter, økt vekst i sysselsetting og driftsutgifter, samt økte renteutgifter som følge av den generelle økningen i rentenivået. Som følge av dette vil netto driftsresultat bli betydelig svekket i 2007. For kommunesektoren som helhet anslås netto driftsresultat til 2,9 prosent av inntektene i 2007. Dette er en nedgang på 2,6 prosentpoeng i forhold til 2006, hvorav 0,4 prosentpoeng skyldes økt rente- og avdragsbelastning. Kommunene som har svart på regnskapsundersøkelsen hadde i 2006 et noe høyere driftsresultat enn gjennomsnittet for alle kommuner. Tatt hensyn til denne utvalgsskjevheten antas det at netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet trolig vil ligge mellom 2,5 og 3 prosent av inntektene i 2007.

Svekkelsen av netto driftsresultat i 2007 er større for kommunene enn for fylkeskommunene. Det har bl.a. sammenheng med at renteinntektene, både ordinære renteinntekter og utbytte/eieruttak, økte kraftigere i fylkeskommunene enn i kommunene. Netto driftsresultat for 2007 anslås til 2,8 prosent av inntektene i kommunene (inklusive Oslo) og til 3,6 prosent i fylkeskommunene.

Tabell 4.1 Brutto¹ og netto driftsresultat som andel av inntekter (prosent). 2001-2007

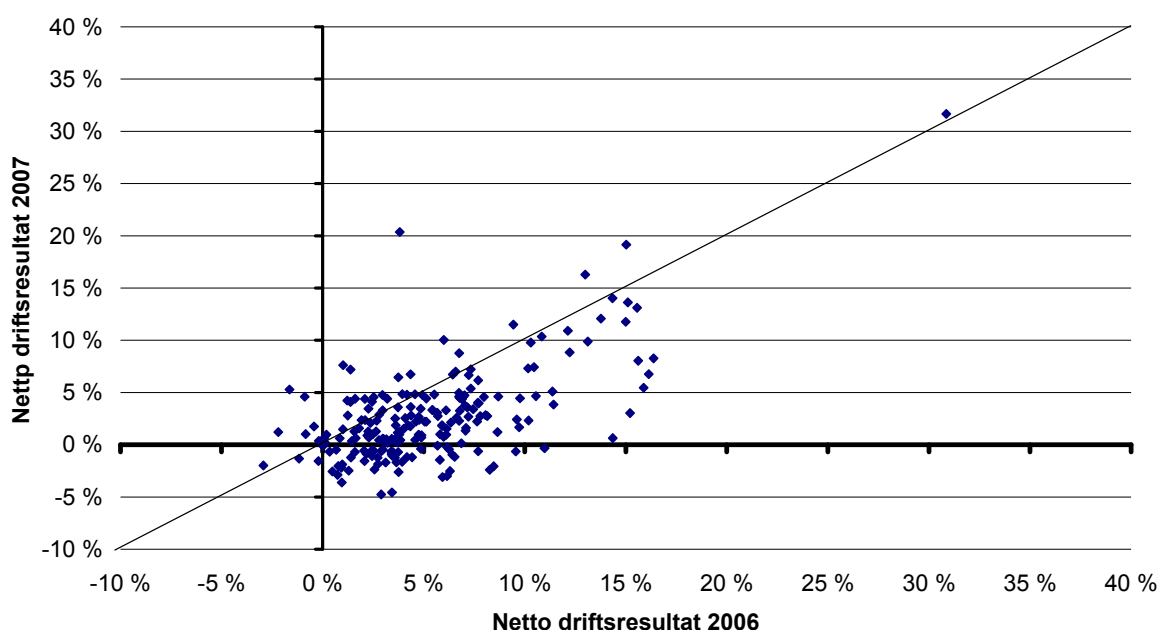
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ²
Kommunesektoren							
Brutto driftsresultat	3,8	3,2	2,5	4,5	5,5	7,5	5,3
Netto driftsresultat	0,9	0,6	0,6	2,2	3,6	5,5	2,9
Kommunene (inkl. Oslo)							
Brutto driftsresultat	5,1	3,4	2,7	4,3	5,6	7,5	5,3
Netto driftsresultat	2,0	0,5	0,5	1,8	3,5	5,6	2,8
Fylkeskommunene (ekskl. Oslo)							
Brutto driftsresultat	1,0	2,1	1,8	5,4	4,9	6,9	5,2
Netto driftsresultat	-1,8	0,9	1,1	4,3	4,0	5,3	3,6

¹ Ekskl. avskrivninger

² Anslag basert på regnskapsundersøkelse foretatt av KS med data fra 224 kommuner (inkl. Oslo) og 16 fylkeskommuner

De fleste kommunene som omfattes av undersøkelsen hadde en nedgang i netto driftsresultat fra 2006 til 2007. Dette er illustrert i figur 4.1 ved at de fleste observasjonene ligger under hjelpelinja for samme driftsresultat i begge år. Videre er det en økning i antall kommuner med negativt netto driftsresultat. Mens bare 4 prosent av utvalgs kommunene hadde negativt netto driftsresultat i 2006, er andelen økt til 27 prosent i 2007.

Figur 4.1 Netto driftsresultat i 2006 og 2007 i prosent av inntektene. Tall for 224 kommuner

4.2 Utviklingen i inntekter, aktivitet og underskudd

I tabell 4.2 presenteres en del indikatorer som gir uttrykk for utviklingen i inntekter, aktivitet og underskudd før lånetransaksjoner i kommunesektoren i perioden 2001-2007. Tallene er basert på Økonomisk utsyn fra Statistisk sentralbyrå publisert 21. februar 2008.

Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter anslås til 1,2 prosent i 2007, mens det har vært en mindre nedgang i de frie inntektene. Den relativt svake inntektsutviklingen må ses i sammenheng med sterk merskattevekst og særskilt sterk inntektsvekst i 2006.

Inntektsutviklingen i 2007 er vesentlig svakere enn i de tre foregående årene hvor den gjennomsnittlige inntektsveksten var 4 prosent per år. Anslaget på inntektsutviklingen i 2007 er basert på et anslag på den kommunale deflatoren på 4,0 prosent, noe som er 0,2 prosentpoeng høyere enn i utvalgets rapport fra november 2007.

Endringen i anslaget på deflatoren har sammenheng med ny informasjon og at Finansdepartementet har gått over til et nytt beregningsopplegg for deflatoren, jf. vedlagt notat av 22.02.08 fra Finansdepartementet til utvalget. I det nye beregningsopplegget er metoden for å måle prisvekst på kjøp av varer og tjenester justert til å ta mer direkte utgangspunkt i den observerte sammensetningen av kommunenes kjøp av varer og tjenester. For hver gruppe av varer og tjenester er det tilordnet en prisvekst, basert på ulike prisstatistikker fra Statistisk sentralbyrå. Anslaget på deflatoren for 2007 er basert på en nedjustering av årslønnsveksten fra 4,8 prosent i november til 4,5 prosent.

Anslaget på deflatoren er beheftet med usikkerhet, bl.a. knyttet til samsvar mellom tjenestegrupper og tilordnet prisindeks, metoder for beregning av prisindekser og usikkerhet knyttet til utviklingen i enkelte av de underliggende komponenter. Valget mellom inputpriser og outputpriser for byggekostnadene har særlig vært diskutert i utvalget. Det kan ikke utelukkes at den underliggende kostnadsveksten i kommunesektoren har avveket fra Finansdepartementets deflator. *Utvalgets flertall* (medlemmene Borge, Bernstrøm, Bowitz, Brandt, Elgsæther, Svinnet og Aasdalen) anslår på skjønsmessig grunnlag at inntektsveksten for 2007 i verste fall kan være i underkant av 1 prosent. Flertallet er av den oppfatning at usikkerheten i anslagene på deflatoren og realinntektsveksten har svært liten betydning for vurderingen av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren ved utgangen av 2007. *Et mindretall* bestående av medlemmene fra KS og kommunesektoren har levert en særmerknad knyttet til den kommunale deflatoren.

Tabell 4.2 Utviklingen i kommuneøkonomien 2001-2007¹

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ²
Inntekter, realvekst (%) ²	1,9	0,1	0,6	4,1	3,1	5,4	1,2
Deflator, vekst (%)	6,3	4,3	3,7	3,0	2,8	3,9	4,0
Aktivitetsendring i kommunesektoren (%) ³	2,8	1,4	0,9	1,6	-1,1	2,7	3,5
Utførte timeverk, vekst (%) ³	0,0	0,2	-2,3	1,6	0,8	1,4	3,3
Bruttoinvesteringer, realvekst (%) ³	8,0	4,8	10,6	-3,1	-7,6	7,0	7,5
Bruttoinvesteringer, andel av inntekter (%)	10,7	11,7	12,2	11,8	10,5	10,8	11,7
Oversk. før lånetransaksjoner, milliarder kroner	-8,7	-14,6	-15,8	-10,4	-3,3	0,7	-6,1
Oversk. før lånetransaksjoner, andel av innt.(%)	-3,4	-7,0	-7,1	-4,5	-1,3	0,3	-2,1
Netto driftsresultat, andel av inntekter (%)	0,9	0,6	0,6	2,2	3,6	5,5	2,8
Frie inntekter, andel av samlede inntekter (%)	69,9	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	72,1
Frie inntekter, realvekst (%) ⁴	1,6	-1,0	-0,5	3,7	2,5	5,9	-0,4

¹ Oppdaterte tall siden utvalgets rapport fra november 2007 og tidligere år. Foreløpige tall for 2007 er basert på Økonomisk utsyn fra Statistisk sentralbyrå og regnskapsundersøkelse fra KS.

² Inntekter innenfor kommuneopplegget korrigert for oppgaveendringer.

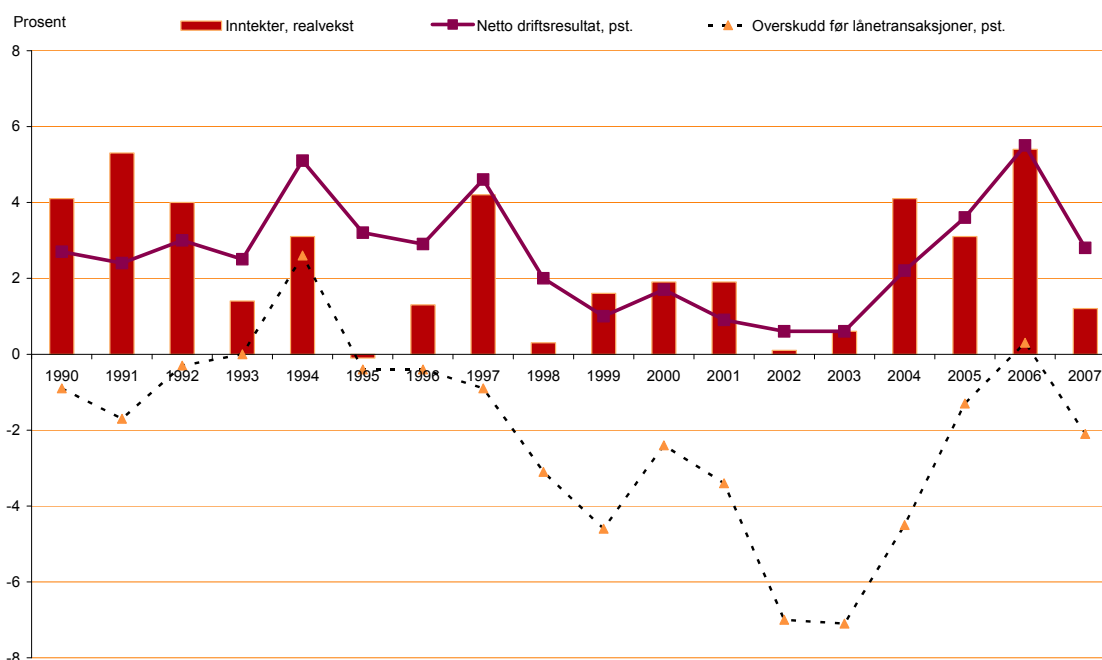
³ Korrigert for oppgaveendringer.

⁴ Korrigert for oppgaveendringer og innlemming av øremerkede tilskudd.

Aktivitetsveksten i kommunesektoren økte ytterligere i 2007, mens inntektsveksten ble kraftig redusert. Aktivitetsveksten i 2007 anslås nå til 3,5 prosent. Aktivitetsveksten har sammenheng med høy sysselsettings- og investeringsvekst. Investeringsveksten har blant annet

sammenheng med utbyggingen av barnehagesektoren. Som følge av at aktivitetsveksten blir høyere enn inntektsveksten anslås overskudd før lånetransaksjoner å bli redusert, fra et overskudd på 0,3 prosent av inntektene i 2006 til et underskudd på vel 2 prosent i 2007. Ut fra regnskapsundersøkelsen utført av KS ser det ut til at veksten i investeringene kan bli høyere enn anslått i Økonomisk utsyn fra Statistisk sentralbyrå. I så fall vil underskudd før lånetransaksjoner i 2007 bli høyere enn anslått i tabell 4.2. Utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner er illustrert i figur 4.2 sammen med utviklingen i inntekter og netto driftsresultat.

Figur 4.2 Utviklingen i kommunesektorens inntekter (prosent volumendring fra året før) 1990-2007, sammenliknet med utviklingen netto driftsresultat (i prosent av driftsinntekter) og overskudd før lånetransaksjoner i prosent av inntekter

Kommunesektorens inntekter omfatter ulike komponenter som skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd og brukerbetaling (gebyrinntekter). Kommunesektorens frie inntekter består av skatteinntekter og rammeoverføringer. I perioden 2004-2006 var andelen frie inntekter stabil som følge av at veksten i de frie inntektene var om lag den samme som veksten i samlede inntekter. I 2007 kom inntektsveksten i form av øremerkede midler og andelen frie inntekter ble redusert med om lag 1 prosentpoeng, til vel 72 prosent. Reduksjonen i andel frie inntekter har bl.a. sammenheng med øremerkede tilskudd knyttet til videre utbygging av barnehager, ferdigstilling av handlingsplanen for eldreomsorgen og opptrappingsplanen for psykiatri.

4.3 Utvalgets situasjonsforståelse¹

I 2007 ble realveksten i kommunesektorens inntekter vesentlige lavere enn i de tre foregående årene. Den relativt svake inntektsveksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk merskattevekst og særskilt sterk inntektsvekst i 2006. Inntektsnivået i 2007 ligger likevel på et noe høyere nivå enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2006. Mens

¹ Utvalgets situasjonsforståelse er enstemmig.

inntektsveksten ble lavere fortsatte aktivitetsveksten i kommunesektoren å øke, og aktivitetsveksten i 2007 er vesentlig høyere enn inntektsveksten.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. I perioden 2004-2006 ble netto driftsresultat vesentlig forbedret som følge av høy inntektsvekst og moderat vekst i sysselsetting og driftsutgifter. I 2007 vil netto driftsresultat bli betydelig redusert som følge av lav inntektsvekst, høy vekst i sysselsetting og driftsutgifter, samt økt rente- og avdragsbelastning. Netto driftsresultat vil likevel ligge i nærheten av det nivået som utvalget mener det over tid bør ligge på. Netto driftsresultat for 2007 er påvirket av merskattevekst som ikke videreføres i 2008.

Sett i forhold til anslag på inntekter i 2007 i Revidert nasjonalbudsjett 2007, legger Regjeringens budsjett for 2008 opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 6,2 mrd. kroner og en reell styrking av de frie inntektene på 2 mrd. kroner. Anslag på framtidige inntekter er beheftet med usikkerhet knyttet til skatteinntektene og lønns- og prisutviklingen.

Den demografiske utviklingen med flere eldre over 90 år og flere elever i videregående opplæring trekker isolert sett i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Basert på en forutsetning om at gjennomsnittskostnadene ikke endres har utvalget beregnet at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen utgjør i størrelsesorden 1,5 mrd. kroner i 2008. Dette utgjør $\frac{3}{4}$ av styrkingen av de frie inntekter, og innebærer at økt tjenesteproduksjon utover der som følger av den demografiske utviklingen i det vesentligste vil være knyttet til særskilte satsinger i budsjettopplegget og effektivisering av tjenesteproduksjonen. Fortsatt høy aktivitetsvekst vil føre til ytterligere svekkelse av netto driftsresultat i 2008.

4.4 Særmerknad fra medlemmene Fjellanger, Hernes, Johansen og Koht

Mindretallet vil peke på at Finansdepartementet har oversendt sitt nye beregningsopplegg for prisveksten for kjøp av varer og tjenester så sent at det ikke har vært mulig å vurdere de fulle konsekvensene av metoden. Det nye opplegget inneholder åpenbare svakheter, slik som manglende håndtering av økte fortjenestemarginer og svekket produktivitet i byggenæringen under nåværende høykonjunktur, i tillegg til inkonsistens med nasjonalregnskapet og dermed øvrige indikatorer utvalget nytter i sitt arbeid. Finansdepartementet har ikke levert utvalget oppdaterte kostnadsanslag basert på det beregningsopplegget som utvalget tidligere har lagt til grunn. Valg av deflator for kommunesektoren må være basert på bred faglig enighet i TBU og på full tillit til beregningsmetoden blant partene i konsultasjonsordningen. På denne bakgrunn bør ikke metoden endres før dette har vært gjenstand for en bredere, faglig drøfting i utvalget.

4.5 Vedlegg: Notat av 22.2.2008 fra Finansdepartementet til TBU

Kostnadsdeflatoren i kommunene

Kostnadsdeflatoren for kommunesektoren utarbeides i Finansdepartementet i forbindelse med utformingen av det økonomiske opplegget for sektoren. Beregningene er en integrert del av et omfattende tallarbeid i tilknytning til nasjonalbudsjettene, og utgjør en del av grunnlaget for vurderinger av utviklingen og utsiktene for norsk økonomi. Deflatoren benyttes blant annet til å prisomregne overføringer til kommunene og til å beregne realveksten i kommunesektorens inntekter.

Kostnadsdeflatoren for kommunene beregnes som et veid gjennomsnitt av tre elementer: Lønnskostnader, kjøp av varer og tjenester i driften (produktinnsats) og bruttoinvesteringer. For historiske år har praksis de siste årene vært å tallfeste lønnsveksten for kommunale arbeidstakere med tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, mens prisveksten for kjøp av varer og tjenester er tallfestet med utgangspunkt i aggregerte prisindekser for produktinnsats og bruttoinvesteringer i nasjonalregnskapet.

Det er avdekket flere statistiske problemer knyttet til å bruke nasjonalregnskapets aggregerte tall for prisvekst for produktinnsats og bruttoinvesteringer. På denne bakgrunn har Finansdepartementet på nytt sett på beregningsopplegget for historiske år, dvs. for år der det foreligger statistikk for pris- og kostnadsvekst. Etter denne gjennomgangen er metoden for å måle prisvekst på kjøp av varer og tjenester justert, slik at den mer direkte tar utgangspunkt i den sammensetningen av kommunenes kjøp av varer og tjenester som kan leses ut av kommuneregnskapene, basert på artsinndelingen i Kostra. Vedlagte tabell 1 viser sammensetningen målt i prosent for kommunenes kjøp av varer til drift og investeringer fram til 2006, basert på statistikken for offentlige finanser fra Statistisk sentralbyrå.

For hver gruppe av varer og tjenester er det tilordnet en prisvekst, basert på ulike prisstatistikker fra Statistisk sentralbyrå:

- Ulike detaljerte undergrupper i konsumprisindeksen
- Byggekostnadsindeksen
- Noen undergrupper fra prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
- Ulike prisstatistikker for privat tjenesteyting, slik som rengjøringstjenester, datakonsulenttjenester, juridiske tjenester mv.

Disse pristallene publiseres løpende av Statistisk sentralbyrå. Tall fra konsumprisindeksen og byggekostnadsindeksen for hele året 2007 er publisert i januar 2008. I januar 2008 er det også publisert pristall for en del av de nye prisstatistikkene for privat tjenesteyting til og med 3. kvartal 2007. Det gjelder rengjøringstjenester, datakonsulenttjenester, arkitekttjenester, juridisk tjenesteyting og bilutleie. For disse gruppene er det foreløpig lagt til grunn anslag for 4. kvartal.

Pristallene for den enkelte gruppe veies sammen med utgiftsandelene året før for beregning av en samlet prisvekst på kjøp av varer og tjenester i kommunene, som er sluttproduktet i tabell 1 i vedlegget.

I tabell 2 beregnes så den samlede kostnadsveksten for kommunene ved å legge sammen lønnsveksten med overnevnte tall for prisveksten på kjøp av varer og tjenester. Lønnsandelen har de siste årene vært om lag 64 pst. Basert på foreliggende tall er anslaget for samlet kommunal deflator i 2007 oppjustert med 0,2 prosentpoeng fra Nasjonalbudsjettet 2008 til 4,0

prosent. Det er da lagt til grunn en årslønnsvekst på 4,5 pst. for kommunale arbeidstakere i 2007, basert på oppdaterte tall fra beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Prisstatistikk for privat tjenesteyting for hele året 2007 vil foreligge fra Statistisk sentralbyrå i mars og april.

Tabell 2 viser også beregnet kostnadsvekst tilbake til 2004. Beregnet deflator i 2006 er oppjustert med 0,2 prosentpoeng, mens kostnadsveksten for 2004 og 2005 er nedjustert med hhv. 0,3 og 0,2 prosentpoeng.

Vedlegg: Beregning av kostnadsvekst i kommunene (kommunal deflator)

Tabell I Beregning av prisvekst på kjøp av varer og tjenester

Art	Vare- og tjenestegrupper	Utgiftsandeler i kommunene					Prisvekst på kjøp av varer og tjenester			Kilder for prisdata
		2004 (2003)	2005 (2004)	2006 (2005)	2007 (2006)	2004	2005	2006	2007	
070	Lønn vedlikehold og nybygg/nyanlegg	0,1	0,2	0,2	0,2	3,0	3,4	3,8	7,4	Total
100	Kontormateriell	1,4	1,4	1,1	1,1	2,9	2,2	2,4	4,1	Byggekostnadsindeks
105	Undervisningsmaterieill	1,8	1,7	1,8	1,9	2,9	2,2	2,4	4,1	Konsumprisindeks
110	Medisinsk forbruksmaterieill	0,9	0,8	0,9	0,8	-0,4	0,9	-0,7	1,4	Konsumprisindeks
114	Medikamenter	0,8	0,6	0,7	0,6	-0,4	0,9	-0,7	1,4	Konsumprisindeks
115	Matvarer	2,7	2,7	2,8	2,8	1,8	1,5	1,5	2,6	Konsumprisindeks
120	Annet forbruksmaterieill/råvarer og tjenester	7,0	6,2	6,4	6,7	-1,8	-0,4	-1,5	1,9	Konsumprisindeks
130	Post, banktjenester og telefon	2,4	2,3	2,3	2,1	-3,2	0,0	1,1	-1,8	Konsumprisindeks
140	Annonse, reklame, informasjon	0,9	0,8	0,9	0,9	3,4	6,4	5,7	1,8	Konsumprisindeks
150	Opplæring, kurs	1,6	1,7	1,8	2,0	4,1	6,4	5,7	5,9	Konsumprisindeks
160	Utgifter og godtgjørelser for reiser, diett, bil mv.	1,1	1,2	1,1	1,0	-0,4	3,6	3,6	3,6	Konsumprisindeks
165	Andre oppgavepliktige godtgjørelser	1,5	1,6	1,6	1,6	-0,4	3,6	3,6	3,6	Konsumprisindeks
170	Transport/drift av egne transportmidler	4,1	4,3	5,0	4,7	5,0	7,7	7,7	3,7	Konsumprisindeks
180	Energi	5,5	5,0	5,6	5,8	-7,3	-1,7	24,7	-17,8	Konsumprisindeks
185	Forsikringer og utgifter til vakthold og sikring	1,7	1,9	1,9	1,7	4,1	2,0	0,2	0,7	Elektrisit�t og brensel
190	Leie av lokaler og grunn	5,7	7,2	5,4	5,5	1,9	1,9	2,2	1,5	Forsikring
195	Avgifter, gebyrer, lisenser og lignende.	2,9	3,0	3,3	3,0	1,9	2,2	2,4	1,6	Betalt husleie
200	Inventar og utstyr, inv	5,2	5,4	5,5	6,0	1,0	-4,8	-2,8	-2,5	Andre tjenester knyttet til bolig
209	Medisinsk utstyr, inv	0,1	0,1	0,1	0,1	1,0	-4,8	-2,8	-2,5	Prisindeks for førstegangs- omsetning innenlands
210	Kjøp, leie og leasing av transportmidler, inv	0,3	0,3	0,3	0,4	3,6	2,5	0,1	2,9	Prisindeks for førstegangs- omsetning innenlands
210	Kjøp, leie og leasing av transportmidler, drift	0,5	0,5	0,5	0,6	0,0	-2,2	0,3	-0,7	Prisindeks for bilutleie
220	Kjøp, leie og leasing av maskiner, inv.	0,5	0,5	0,5	0,4	1,0	-4,8	-2,8	-2,5	Prisindeks for førstegangs- omsetning innenlands
220	Kjøp, leie og leasing av maskiner, drift	0,8	0,7	0,8	0,7	0,0	-2,2	0,3	-0,7	Prisindeks for bilutleie
230	Vedlikehold og nybygg, inv	29,7	28,4	26,1	26,5	3,0	3,4	3,8	7,4	Byggekostnadsindeks
230	Vedlikehold og byggetjenester, drift	7,5	8,3	9,2	9,4	3,6	3,4	2,1	6,2	Konsumprisindeks
240	Serviceavtaler og reparasjon	2,3	2,1	2,2	2,2	3,6	3,4	2,1	6,2	Konsumprisindeks
250	Materialer til vedlikehold og nybygg, inv.	1,1	1,2	1,6	1,2	3,0	3,4	3,8	7,4	Byggekostnadsindeks
250	Materialer til vedlikehold, drift	2,2	2,3	2,8	2,4	3,6	3,4	2,1	6,2	Byggekostnadsindeks
260	Renhold, vaskeri- og vaktmestertjenester	2,0	2,0	2,2	2,1	3,6	3,4	4,2	5,8	Reng�ringsjenester
270	Konsulentjenester, vikartjenester	5,7	5,6	5,4	5,6	3,6	3,2	4,2	5,5	Datakonsulent- og arkitektjenester, juridisk tjenesteyting
Total	Kjøp av varer og tjenester	100,0	100,0	100,0	100,0	1,7	2,2	3,6	3,0	

Tabell 2 Beregning av samlet kommunal deflator

	2004	2005 ¹	2006	2007
Sysselsetting, lønnsvekst	3,8	3,4	4,1	4,5
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	1,7	3,6	3,0
Lønnsandel i prosent	63,7	63,5	64,5	63,6
Deflator, reviderte tall	3,0	2,8	3,9	4,0

¹ Deflatoren for 2005 er eksklusiv virkningen av en økning i momssatsene fra 1. januar 2005 med 1 prosentpoeng, som antas å trekke opp prisene på varekjøp med ½ prosentpoeng.

5 Hvordan påvirkes kommunesektorens utgifter av den demografiske utviklingen?

25. februar 2008

Notat fra TBU til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren om statsbudsjettet for 2009

5.1 Innledning og sammendrag

I forbindelse med 1. konsultasjonsmøte om 2009-budsjettet legger Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) fram et notat om hvordan den demografiske utviklingen antas å påvirke kommunesektorens utgifter.

Tidligere år har utvalg lagt til grunn befolkningsframskrivninger foretatt av Statistisk sentralbyrå (SSB) ved beregning av endringer i kommunesektorens utgifter. Siste publiserte befolkningsframskrivning fra SSB er basert på registrert folketall per 1.1.2005. Siden faktisk befolkningsvekst de seinere år har blitt betydelig høyere enn det SSBs framskrivninger viser, har utvalget i dette notatet valgt å legge til grunn egne, alternative anslag på befolkningsveksten i 2008. Disse anslagene bygger på enkle forutsetninger og antagelser. SSB vil legge fram en ny befolkningsframskrivning 8. mai 2008. Utvalget tar sikte på å oppdatere demografiberegningene etter at SSBs nye framskrivning foreligger. På denne bakgrunn er beregningene av virkninger på kommunesektorens utgifter for 2009 foreløpige.

Hovedtema i dette notatet er beregninger av kommunale og fylkeskommunale merutgifter for 2009 knyttet til den demografiske utviklingen. Anslag på merutgifter i 2009 bygger på anslag på befolkningsveksten fra 1.1.2008 til 1.1.2009. Dette er i tråd med det beregningsopplegget som utvalget har lagt til grunn i tidligere års beregninger. I tillegg har utvalget oppdatert tidligere beregninger av mer- og mindreutgifter for 2008 knyttet til den demografiske utviklingen.

Det benyttes samme beregningsopplegg og metode som i tilsvarende beregninger som utvalget har foretatt tidligere år. Det innebærer bl.a. at det forutsettes konstante gjennomsnittskostnader, m.a.o. uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. Videre legges til grunn konstant dekningsgrad for tjenestene. I beregningene tas det ikke hensyn til politiske målsettinger knyttet til videre utbygging av tjenestetilbudet. Beregningene bygger på analyser av hvordan de faktiske utgiftene påvirkes bl.a. av den demografiske utviklingen, ikke på noen sentralt vedtatt norm for tjenestetilbudet. Utvalget presiserer at beregningene av mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen må betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar.

SSB publiserte 21. februar 2008 befolkningstall per 1. januar 2008. En oppdatert beregning basert på disse befolkningstallene anslår de samlede merutgiftene for kommunesektoren i 2008 til om lag 1 560 mill. 2007-kroner. Dette innebærer at anslåtte merutgifter for 2008 er om lag uendret i forhold til utvalgets anslag til 2. konsultasjonsmøte i 2007, på tross av at befolkningsveksten i 2007 ble om lag 15 000 høyere enn tidligere lagt til grunn. Årsaken er at veksten i hovedsak kom i aldersgruppen 19-66 år, hvor beregnet utgift per innbygger er lav. Samtidig har befolkningsveksten blitt lavere enn anslått i de gruppene hvor utgift per innbygger er høy, dvs. i de yngre og eldre aldersgruppene.

Beregning av kommunale merutgifter for 2009 er foretatt i tre alternativer, med henholdsvis lav nettoinnvandring, middels nettoinnvandring og høy nettoinnvandring. Dette gir anslått

befolkningsvekst på hhv. 51 000, 56 000 og 61 000 i 2008. Til sammenlikning var befolkningsveksten i 2007 på 56 000 personer. Dette er den høyeste befolkningsveksten som noensinne er registrert.

Utvalget anslår foreløpig kommunesektorens merutgifter knyttet til den demografiske utviklingen i 2009 til mellom 1,1 og 1,375 mrd. kroner. Det understrekes at utgiftsberegningene er beheftet med usikkerhet.

Anslått befolkningsutvikling etter alternativ 1 (lav nettoinnvandring) antas å medføre merutgifter for kommunesektoren til drift av såkalte nasjonale velferdstjenester på *vel 1 100 mill. kroner* i 2009. Dette tilsvarer 0,5 prosent av utgiftene.

Med alternativ 2 (middels nettoinnvandring) antas merutgiftene for kommunesektoren å bli *knappt 1 250 mill. kroner* i 2009.

Med alternativ 3 (høy nettoinnvandring) antas merutgiftene for kommunesektoren å bli *om lag 1 375 mill. kroner* i 2009.

Av de samlede merutgiftene anslås det at om lag 300-350 mill. kroner kan knyttes til fylkeskommunene. Etter flere år med sterk vekst i antall 16-18-åringer, ser det nå ut til at veksten i denne aldersgruppen flater ut. Dette vil få konsekvenser for fylkeskommunenes merutgifter til videregående opplæring.

Dette notatet er disponert som følger:

I pkt. 5.2 gjøres det rede for anslag på demografisk utvikling fra 2008 til 2009. I pkt. 5.3 redegjøres det for metode og forutsetninger for beregning av mer- og mindretgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen. I pkt. 5.4 er TBUs tidligere beregninger av mer- og mindretgifter for 2008 knyttet til den demografiske utviklingen oppdatert. I pkt. 5.5 presenteres resultater av beregningene for 2009, dvs. mer- og mindretgifter knyttet til de enkelte aldersgruppene og totalt.

5.2 Demografisk utvikling

Kommunesektoren har ansvaret for bl.a. barnehager, grunnskole, videregående opplæring og pleie- og omsorgstjenester. Dette er tjenester som i hovedsak er rettet mot bestemte aldersgrupper av befolkningen, og hvor utgiftene påvirkes bl.a. av den demografiske utviklingen.

SSBs siste befolkningsframskriving ble publisert i desember 2005, og tar utgangspunkt i registrert folkemengde per 1. januar 2005. SSB publiserte 21. februar befolkningstall per 1. januar 2008. Den faktiske befolkningsveksten i 2007 ble 56 000 (1,2 prosent). Dette er den høyeste befolkningsveksten målt i absolutte tall som noen gang er registrert. Nettoinnvandring sto for 71 prosent av den samlede befolkningsveksten i 2007 (39 700 personer).

Utvalgets anslag på kommunesektorens merutgifter i 2009 knyttet til den demografiske utviklingen bygger på anslag på befolkningsveksten fra 1.1.2008 til 1.1.2009. Dette er i tråd med det beregningsopplegget som utvalget har lagt til grunn i tidligere års beregninger. Siden faktisk befolkningsvekst i de seinere år har vært betydelig høyere enn det som følger av SSBs befolkningsframskrivninger, har utvalget valgt å legge til grunn egne, alternative anslag på

befolkningsveksten i 2008. Disse anslagene bygger på enkle forutsetninger og antakelser. SSB vil legge fram en ny befolkningsframskrivning 8. mai 2008. Utvalget tar sikte på å oppdatere demografiberegningene etter at SSBs nye framskrivning foreligger.

Den sterke befolkningsveksten de seinere år skyldes i første rekke høyere nettoinnvandring. Befolkningsveksten utenom nettoinnvandring har de siste fire årene vært stabil på om lag 0,35 prosent. For sine anslag på befolkningsvekst i 2008 legger utvalget til grunn stabil befolkningsvekst utenom nettoinnvandring på om lag 0,35 prosent. Videre legges det til grunn tre alternativer for nettoinnvandring: Lav nettoinnvandring på om lag 34 000 personer, middels nettoinnvandring på om lag 39 000 personer og høy nettoinnvandring på om lag 44 000 personer. Basert på innvandringsstatistikk for de seinere år legges det til grunn ingen nettoinnvandring for aldersgruppene over 67 år.

Til slutt legges det til grunn at befolkningsveksten fordeles på aldersgruppene på samme måte som i 2007. Det er gjort unntak fra denne forutsetningen for aldersgruppen 16-18 år. Basert på tilgjengelige tall for ettårige aldersgrupper per 1.1.2008 er det grunn til å tro at veksten i antall 16-18-åringer vil bli klart lavere i 2008 enn 2007. Det legges skjønsmessig til grunn at veksten reduseres fra 4 300 i 2007 til 2 000 i 2008. Aldersgruppen 19-66 år er økt tilsvarende (med om lag 2 300 personer).

Tabell 5.1 viser anslått demografisk utvikling fra 1.1.2008 til 1.1.2009 i tre alternativer.

Tabell 5.1 Anslått demografisk utvikling fra 2008 til 2009

Aldersgruppe	Alternativ 1 Lav nettoinnvandring		Alternativ 2 Middels nettoinnvandring		Alternativ 3 Høy nettoinnvandring	
	Absolutt endring	Pst. endring	Absolutt endring	Pst. endring	Absolutt endring	Pst. endring
0-5 år	2 815	0,8	3 115	0,9	3 415	1,0
6-15 år	-2 750	-0,4	-2 200	-0,4	-1 650	-0,3
16-18 år	2 000	1,0	2 000	1,0	2 000	1,0
19-66 år	44 991	1,5	49 141	1,7	53 291	1,8
67-79 år	3 549	0,9	3 549	0,9	3 549	0,9
80-89 år	-977	-0,5	-977	-0,5	-977	-0,5
90 år og over	1 409	4,2	1 409	4,2	1 409	4,2
Sum	51 037	1,1	56 037	1,2	61 037	1,3

Det er betydelig variasjon i anslått økning i antall personer i de ulike aldersgruppene. Flere 0-5-åringer trekker isolert sett i retning av økte utgifter til barnehage, mens færre 6-15-åringer trekker isolert sett i retning av reduserte utgifter i grunnskolen. Flere 16-18-åringer trekker isolert sett i retning av økte utgifter i videregående opplæring, men veksten antas å bli lavere enn de seinere år. Flere eldre over 67 år - og i særlig grad over 90 år - bidrar isolert sett til økte utgifter til pleie- og omsorgstjenesten.

Utvalget understreker at det er usikkerhet knyttet til anslagene på befolkningsvekst i tabell 1. Anslått vekst varierer mellom 1,1 og 1,3 prosent. Til sammenlikning har den gjennomsnittlige befolkningsveksten de siste fire årene vært 0,86 prosent - varierende mellom 0,63 prosent og 1,2 prosent.

5.3 Metode for beregning av mer- og mindreutgifter

Oppdraget for utvalget er å anslå hvordan kommunesektorens utgifter påvirkes av den demografiske utviklingen. Utvalgets beregninger tar utgangspunkt i analyser av hvordan

kommunesektorens utgifter fordeler seg på de ulike aldersgruppene. De bygger altså ikke på noen sentralt fastsatt norm for tjenestetilbudet. Med utgangspunkt i denne fordelingen beregnes det en utgift per person i hver gruppe. Deretter beregnes mer- eller mindreutgifter for den enkelte aldersgruppe som produktet av utgift per person og anslått endring i antall personer. Endelig beregnes de samlede mer- eller mindreutgifter som summen av mer- og mindreutgifter for alle aldersgruppene.

Beregningsopplegget bygger på forutsetninger som det er viktig å presisere. Blant annet legges det til grunn konstante gjennomsnittskostnader, m.a.o. uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. Videre legges det til grunn konstant dekningsgrad for tjenestene. Høyere dekningsgrad eller høyere standard vil isolert sett trekke i retning av økte utgifter, mens økt produktivitet vil trekke i retning av reduserte utgifter.

I beregningene tas det ikke hensyn til mulige endringer i befolkningens helsetilstand og funksjonsevne. Slike endringer vil kunne ha betydning for behovet for tjenester og dermed for kommunenes utgiftsbehov.

Beregningene forutsetter uendret oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene. Eksempelvis vil beregningene ikke fange opp eventuelle endringer i behandlingstilbudet som måtte finne sted mellom primærhelsetjenesten (kommunenes ansvar) og spesialisthelsetjenesten (helseforetakenes ansvar).

Beregningene tar utgangspunkt i hoveddelen av kommunesektorens faktiske driftsutgifter. De delene av kommunenes og fylkeskommunenes brutto driftsutgifter som inngår i kostnadsnøkkelen for inntektssystemet er medregnet, sammen med kommunenes brutto driftsutgifter til barnehager. Det betyr at driftsutgifter knyttet til bl.a. kulturformål, kirken, næringsformål og tekniske tjenester (herunder kommunale veier og brannvesen) ikke omfattes av utgiftsframskrivningen.

Beregning av mer-/mindreutgifter for 2009 tar utgangspunkt i anslått utgiftsnivå i 2008. Det er tatt utgangspunkt i regnskapstall for 2006 (KOSTRA-tall), framskrevet til 2008 med anslått vekst i kommunesektorens frie inntekter. Kommunenes brutto driftsutgifter til de tjenester som inngår i den kommunale kostnadsnøkkelen er anslått til 169 mrd. kroner i 2008. Fylkeskommunenes brutto driftsutgifter til de tjenester som inngår i den fylkeskommunale kostnadsnøkkelen er anslått til 37 mrd. kroner. Kommunenes brutto driftsutgifter til barnehager er anslått til 24 mrd. kroner i 2008. De samlede utgiftene som framskrives er således anslått til 230 mrd. kroner i 2008.

Kommunesektorens brutto driftsutgifter til disse formålene og hvilken andel de utgjør er vist i tabell 5.2. Beregning av mer- og mindreutgifter for 2009 i pkt. 5.5 tar utgangspunkt i anslått utgiftsnivå for 2008 i tabell 5.2.

Tabell 5.2 Kommunesektorens driftsutgifter til nasjonale velferdstjenester¹. Anslag 2008

	Mrd. kr	Andel
Driftsutgifter relatert til kommunal kostnadsnøkkel	169	0,735
Driftsutgifter relatert til fylkeskommunal kostnadsnøkkel	37	0,161
Barnehager	24	0,104
Sum	230	1

¹ Med nasjonale velferdstjenester menes barnehager og de tjenester som inngår i de kommunale og fylkeskommunale kostnadsnøkklene.

Fordelingen av kommunesektorens utgifter på de ulike aldersgruppene er basert på en forenkling av kostnadsnøkklene i inntektssystemet. Kostnadsnøkkelen for kommunene omfatter grunnskole, helse- og sosialsektoren, kommunal administrasjon og landbruk og miljøvern. Kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene omfatter videregående opplæring, tannhelsetjenesten og samferdsel. For kommuner og fylkeskommuner konstrueres en forenklet kostnadsnøkkel hvor de andre kriteriene i kostnadsnøkklene utover alderskriteriene er tatt ut. Alderskriteriene er deretter økt proporsjonalt slik at de summerer seg til 1.

Barnehager er en viktig sektor for kommunene, og hvor befolkningens alderssammensetning har stor betydning. Siden barnehagene ikke omfattes av kostnadsnøkkelen i inntektssystemet, er det konstruert en egen kostnadsnøkkel for denne sektoren, hvor 100 prosent av utgiftene er knyttet til aldersgruppa 0-5 år.

De forenklete kostnadsnøkklene for kommuner og fylkeskommuner og kostnadsnøkkelen for barnehager er vist i tabell 5.3.

Tabell 5.3 Forenklete kostnadsnøkler

Aldersgruppe	Kommune	Fylkeskommune	Barnehager
0-5 år	0,025	0,032	1,000
6-15 år	0,456	0,057	0,000
16-18 år	0,008	0,725	0,000
19-66 år	0,119	0,150	0,000
67-79 år	0,117	0,023	0,000
80-89 år	0,200	0,010	0,000
90 år og over	0,075	0,002	0,000
Sum	1,000	0,999	1

Når for eksempel aldersgruppa 0-5 år har en vekt på 0,025, betyr det at 2,5 prosent av kommunenes utgifter til administrasjon, grunnskole, helse- og sosialtjenester og landbruk og miljø kan knyttes til denne aldersgruppa.

5.4 Mer- og mindreutgifter knyttet til den demografiske utviklingen i 2008 - oppdaterte beregninger

I TBUs notat til 2. konsultasjonsmøte i 2007 ble de samlede merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen i 2008 anslått til vel 1,5 mrd. kroner. Anslaget var bl.a. basert på en økning av folketallet fra 2007 til 2008 på om lag 41 000. Den faktiske befolkningsveksten ble 56 000, jf. omtale i pkt. 5.2. Differansen er i hovedsak knyttet til aldersgruppen 19-66 år, der veksten ble vel 15 000 høyere enn anslått. Veksten i aldersgruppene over 67 år ble lavere enn anslått, det samme gjelder for aldersgruppen 16-18 år. Veksten i aldersgruppen 0-5 år ble noe sterkere enn anslått.

Utvalget har oppdatert beregningene av mer- og mindreutgifter for 2008 som ble lagt fram til 2. konsultasjonsmøte i 2007 med de nye befolkningstallene. Beregningsmetoden er beskrevet i pkt. 5.3.

Tabell 5.4 Beregnede mer- og mindreutgifter i kommunesektoren knyttet til endring i aldersgrupper fra 2007 til 2008. Mill. 2007-kroner.

	Beregning foretatt til 2. konsultasjonsmøte 2007	Oppdatert beregning med nye befolkningstall
0-5 år	200	227
6-15 år	-289	-275
16-18 år	683	636
19-66 år	285	426
67-79 år	195	181
80-89 år	-137	-172
90 år og over	606	537
Sum merutgifter	1 543	1 560

De samlede merutgiftene for 2008 anslås nå til 1 560 mill. 2007-kroner, som er om lag samme økning som anslått i TBUs notat til 2. konsultasjonsmøte i 2007.

På tross av at befolkningsveksten i 2007 ble betydelig høyere enn anslått i TBUs notat til 2. konsultasjonsmøte i 2007, er anslåtte merutgifter om lag uendret. Grunnen til dette er sammensetningen av befolkningsveksten. Veksten har i hovedsak kommet i aldersgruppen 19-66 år, hvor beregnet utgift per innbygger er lav. Samtidig har befolkningsveksten blitt lavere enn anslått i de gruppene hvor utgift per innbygger er høy.

5.5 Beregnede mer- og mindreutgifter i 2009 knyttet til den demografiske utviklingen

I pkt. 5.2 ble det redegjort for anslått befolkningsvekst fra 2008 til 2009 i tre alternativer. I dette avsnittet presenteres beregninger av utgiftsendringer knyttet til de tre alternativene.

Alternativ 1 - lav nettoinnvandring

Tabell 5.5 viser driftsutgiftene knyttet til de ulike aldersgruppene totalt og per innbygger. Mer- eller mindreutgift knyttet til de enkelte aldersgruppene framkommer som produktet av beregnet utgift per innbygger og anslått endring i befolkningstallet etter alternativ 1. De forenklede kostnadsnøkklene for kommuner, fylkeskommuner og barnehager i tabell 5.3 er vektet sammen til én felles kostnadsnøkkel. Andelen som driftsutgiftene til de enkelte sektorene utgjør er benyttet som vekter (jf. tabell 2).

Tabell 5.5 Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper.
Endring fra 2008 til 2009, alternativ 1.

	Kostnads- nøkkel	Samlede utg. (mrd. 2008-kr)	Utgift per innb. i aldersgruppa (2008-kr)	Anslått endring i folketall fra 2008 til 2009	Mer-/mindreutgift (mill. 2008-kr)
0-5 år	0,128	29,3	83 593	2 815	235
6-15 år	0,344	79,2	127 770	-2 750	-351
16-18 år	0,122	28,1	147 124	2 000	294
19-66 år	0,112	25,7	8 682	44 991	391
67-79 år	0,090	20,7	52 295	3 549	186
80-89 år	0,149	34,2	184 674	-977	-180
90 år og over	0,055	12,7	382 525	1 409	539
Sum	1,000	230	48 545	51 037	1 114

Gitt forutsetningene omtalt i pkt. 5.3 og en befolkningsutvikling i tråd med alternativ 1, kan merutgiftene som følge av anslått økning i folketallet og endret befolkningssammensetning anslås til vel 1,1 mrd. kroner, tilsvarende 0,5 prosent av utgiftene.

Merutgiftene for eldre over 67 år summerer seg til knapt 550 mill. kroner, og er i vesentlig grad knyttet til aldersgruppen 90 år og over.

Alternativ 2 - middels nettoinnvandring

I tabell 5.6 er mer- og mindreutgifter knyttet til de enkelte aldersgruppene beregnet med utgangspunkt i alternativ 2. For øvrig er beregningsopplegget identisk med tabell 5.5.

Tabell 5.6 Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper.
Endring fra 2008 til 2009, alternativ 2.

	Kostnads- nøkkel	Samlede utg. (mrd. 2008-kr)	Utgift per innb. i aldersgruppa (2008-kr)	Anslått endring i folketall fra 2008 til 2009	Mer-/mindreutgift (mill. 2008-kr)
0-5 år	0,128	29,3	83 593	3 115	260
6-15 år	0,344	79,2	127 770	-2 200	-281
16-18 år	0,122	28,1	147 124	2 000	294
19-66 år	0,112	25,7	8 682	49 141	427
67-79 år	0,090	20,7	52 295	3 549	186
80-89 år	0,149	34,2	184 674	-977	-180
90 år og over	0,055	12,7	382 525	1 409	539
Sum	1,000	230	48 545	56 037	1 245

Med forutsetninger om middels nettoinnvandring anslås merutgiftene til om lag 1 245 mill. kroner, dvs. om lag 130 mill. kroner mer enn i alternativ 1.

Alternativ 3 - høy nettoinnvandring

I tabell 5.7 er mer- og mindreutgifter knyttet til de enkelte aldersgruppene beregnet med utgangspunkt i alternativ 3. Beregningsopplegget er for øvrig identisk med tabell 5.5 og 5.6.

Tabell 5.7. Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper.
Endring fra 2008 til 2009, alternativ 3.

	Kostnads- nøkkel	Samlede utg. (mrd. 2008-kr)	Utgift per innb. i aldersgruppa (2008-kr)	Anslått endring i folketall fra 2008 til 2009	Mer-/mindreutgift (mill. 2008-kr)
0-5 år	0,128	29,3	83 593	3 415	285
6-15 år	0,344	79,2	127 770	-1 650	-211
16-18 år	0,122	28,1	147 124	2 000	294
19-66 år	0,112	25,7	8 682	53 291	463
67-79 år	0,090	20,7	52 295	3 549	186
80-89 år	0,149	34,2	184 674	-977	-180
90 år og over	0,055	12,7	382 525	1 409	539
Sum	1,000	230	48 545	61 037	1 376

Med forutsetninger om høy nettoinnvandring anslås merutgiftene til om lag 1 375 mill. kroner, dvs. om lag 130 mill. kroner mer enn i alternativ 2 og 260 mill. kroner mer enn alternativ 1.

Fylkeskommunene

Av de samlede merutgiftene for kommunesektoren på mellom 1,1 og 1,375 mrd. kroner, anslås det at i størrelsesorden 300-350 mill. kroner kan knyttes til fylkeskommunene. Dette anslaget er uavhengig av de ulike alternativene for nettoinnvandring. Anslaget er basert på at en vesentlig del av fylkeskommunenes merutgifter er knyttet til aldersgruppen 16-18 år.

6 Kommunesektorens eierinntekter og formue i kraftsektoren

Econ Pöyry har på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet utredet hvilken formue og inntekter kommuner og fylkeskommuner har i tilknytning til eierskap i kraftsektoren. Utredningen tar for seg perioden 2002-2006. I dette kapitlet gjengis sammendraget fra ECONs rapport 2008-051 *Verdien av kommunalt og fylkeskommunalt eierskap i kraftsektoren* i sin helhet. Econ Pöyry har tidligere gjennomført en tilsvarende utredning i regi av utvalget som dekker perioden 1997-2001 (ECON-rapport 101/02, Kommunenes og fylkeskommunenes kraftformue og kraftinntekter). Rapporten ble presentert i utvalgets rapport fra april 2003.

6.1 Resymé

Norske kommuner og fylker eier verdier for i overkant av 200 milliarder kroner i kraftsektoren, hvorav det meste er knyttet til vannkraftproduksjon. Etter fradrag for gjeld er verdien av egenkapitalen ca. 162 milliarder kroner. Eierskapet har gitt opphav til samlede utbytteinntekter på nesten 15 milliarder kroner i perioden 2002-2006, og renter på ansvarlige lån har gitt om lag 3,6 milliarder kroner i tillegg. Samtidig har markedet for kjøp og salg av eierandeler i norske kraftselskaper nesten stoppet opp siden 2002. Kommunene og fylkene bruker inntektene fra sektoren og salgsgevinster på svært forskjellige måter. Ved større salg har noen prioritert realinvesteringer i kommunal infrastruktur, mens andre har etablert finansielle investeringsporteføljer med mål om bare å bruke avkastningen av midlene. Løpende inntekter i form av utbytte og renter på ansvarlige lån er ikke nødvendigvis betydelige i forhold til kommunenes totale driftsinntekter, men er viktige som frie midler til å realisere marginale tiltak.

6.2 Bakgrunn

Kommuner og fylkeskommuner eier store deler av den norske kraftsektoren. Eierskapet omfatter så vel kraftproduksjon som nett- og omsetningsvirksomhet, og i økende grad relatert virksomhet som fjernvarme og bredbåndstjenester. Dette gir opphav til meget betydelige inntektsmuligheter. En analyse gjennomført av ECON for Kommunal- og regionaldepartementet i 2002, viste at norske kommuner og fylker ble tilført nærmere 50 milliarder kroner gjennom salg, utbytte samt renter og avdrag på ansvarlige lån i perioden 1997-2002.

Til tross for de omfattende salgene er verdien av kommunenes og fylkeskommunenes eierskap fortsatt betydelig. I mange av tilfellene har dessuten kommunale og fylkeskommunale selskaper vært på kjøpersiden. Høye kraftpriser de siste årene har videre ført til bedre resultater i kraftselskapene og tilsvarende høye utbytter. Det er derfor interessant å få et så komplett bilde som mulig av størrelsen på de underliggende verdiene og potensialet for forskjellige former for avkastning på det kommunale og fylkeskommunale eierskapet i kraftsektoren.

6.3 Problemstilling

ECON drøfter følgende problemstillinger i denne rapporten:

- Hvilken formue og inntekter har norske kommuner og fylker i egenskap av å være eiere av kraftselskaper, og hvilke verdier har kommunene realisert gjennom salg og andre transaksjoner siden 2002?
- Hvordan disponerer kommunene og fylkene løpende og/eller ekstraordinære inntekter fra kraftsektoren?

Utgangspunktet for å besvare det første spørsmålet har vært selskapenes regnskapsdata og årsrapporter, mens det andre spørsmålet er besvart gjennom casestudier av et mindre utvalg kommuner og fylker. Analysen er gjennomført med utgangspunkt i regnskapsdata og årsrapporter til og med 2006.

Analysen tar *ikke* for seg de inntekter en rekke såkalte kraftkommuner har fra konsesjonskraft, konsesjonsavgifter, naturressursskatt og eiendomsskatt. Dette er inntekter knyttet til kraftverkene plassering (primært vannkraftverk) og behøver ikke ha sammenheng med eierskapet i kraftselskapene.

6.4 Konklusjoner

Økt verdi av det kommunale og fylkeskommunale eierskapet

Norske kommuner og fylker har eierandeler i ca. 140 selskaper som er engasjert i kraftsektoren, når vi ser bort fra datterselskaper i konsern og enkelte mindre selskaper med en spesiell profil (rene handelsselskaper, tjenesteselskaper og lignende). Eierskapet omfatter blant annet følgende:

- Ca. 54 TWh kraftproduksjon, i all hovedsak vannkraft
- 26 milliarder kroner bokført verdi av nettkapital
- Om lag 1,5 millioner kunder innen kraftomsetning
- Fjernvarmevirksomhet, distribusjon av naturgass, bredbåndsvirksomhet og andre aktiviteter som representerer bokførte verdier for totalt 3-4 milliarder kroner

Totalverdien av kapitalen i de kommunalt og fylkeskommunalt eide kraftselskapene kan anslås til 206 milliarder kroner. Da legger vi til grunn en verdi av kraftproduksjonen på 3,25 kr/kWh, bokført verdi av nettvirksomheten og annen virksomhet og 1500 kr pr. kunde innen kraftomsetning. Mer enn 80 prosent av totalverdien stammer fra vannkraftproduksjon, mens nettvirksomheten utgjør det meste av det resterende. Kommunene står for ca. 80 prosent av de 206 milliardene.

Den tilsvarende verdien av egenkapitalen anslås til vel 162 milliarder kroner etter fradrag for gjeld til eksterne långivere og ansvarlige lån fra de kommunale og fylkeskommunale eierne.

Tabell 6.1 Verdi av kommunalt og fylkeskommunalt eierskap pr. 31.12.2006.
Milliarder kroner

	Kommuner	Fylkeskommuner	Totalt
Produksjon	139,1	35,4	174,5
Nett	22,5	3,3	25,8
Omsetning	2,0	0,3	2,3
Annen virksomhet	3,3	0,3	3,6
<i>Totalverdi</i>	<i>166,9</i>	<i>39,3</i>	<i>206,2</i>
Nettogjeld	28,2	5,7	33,9
Ansvarlige lån	10,0	0,6	10,6
<i>Nettoverdi av</i>	<i>128,7</i>	<i>33,0</i>	<i>161,7</i>

Note: Avrundingsfeil kan forekomme. Alle tall er justert for private eierandeler og Statkrafts andeler i regionale kraftselskaper. Alle direkte kommunale og fylkeskommunale eierandeler er med, samt indirekte eierandeler via rene holdingselskaper uten operativ virksomhet utover å eie aksjer i kraftselskaper på vegne av kommuner og fylker. I børsnoterte selskaper (Hafslund) er bare kommuners direkte eierandeler tatt med (samt aksjer eid direkte av kommunalt eller fylkeskommunalt eide kraftselskaper), ikke eierandeler via aksjefond eller lignende. Hafslunds aksjeportefølje er tatt hensyn til ved beregning av netto rentebærende gjeld ved utgangen av 2006. Investeringer i 2007, inklusive kommunale kraftselskapers kjøp av bredbåndsvirksomhet og lignende, er ikke med. Tallene inkluderer ikke ekstraordinære utbytter, nedsettelse av aksjekapital og lignende vedtatt i løpet av 2007.

Verdien av totalkapitalen har økt med 60 prosent eller vel 10 prosent pr. år (nominelt før skatt) sammenlignet med ECONs 2002-anslag. Egenkapitalen inklusive ansvarlige lån fra kommunale og fylkeskommunale eiere har økt med 12,5 prosent pr. år. Dette skyldes i all hovedsak økte kraftprisforventninger og dermed økt verdi av kraftproduksjonen, i noen grad også investeringer i fjernvarme, naturgass og bredbånd. Verdien av nettvirksomheten har derimot gått ned som følge av endringer i NVEs regulering av nettselskapenes inntekter. Til sammenligning økte verdien av aksjene på Oslo Børs med vel 110 prosent fra 2001 til 2006 eller 16 prosent pr. år.

Beskjeden omsetning av eierandeler siden 2002

I perioden 1997-2002 valgte mange norske kommuner og fylker å selge seg ned eller helt ut av kraftsektoren. Siden 2002 har denne aktiviteten nærmest stoppet opp. Det er flere årsaker til oppbremsingen: Statkrafts muligheter til å kjøpe eierandeler i norske kraftselskaper er sterkt begrenset av konkurransemessige hensyn; økte kraftpriser har gjort det mer lønnsomt å sitte som eier; hjemfallsreglene begrenser sterkt mulighetene for å selge kraftproduksjon til andre enn offentlige eiere; og det kan ha skjedd en dreining i retning av mer positive holdninger til offentlig eierskap. De totale kommunale og fylkeskommunale salgene utgjør totalt ca. 15 milliarder kroner i 2002-2006, men bare 1,3 milliarder kroner er realisert etter 2002. Faktisk har det i de siste årene skjedd betydelige kommunale tilbakekjøp av eierandeler i enkelte selskaper.

Høye eieruttak som følge av sterk resultatutvikling

Resultatutviklingen i norske kraftselskaper har vært sterk de siste årene, hovedsakelig som følge av vesentlig høyere kraftpriser. Selv om de årlige variasjonene kan være store, har gjennomsnittlig systempris på Nord Pool i perioden 2002-2006 ligget på ca. 27 øre/kWh, mot ca. 13 øre/kWh i 1997-2001. Samlet er kommuner og fylker tilført om lag 36 milliarder kroner i nominelle verdier i 2002-2006, målt som summen av utbytte, renter og avdrag på ansvarlige lån og salg av eierandeler. I perioden 1997-2001 var den samlede tilførselen ca. 50 milliarder kroner til sammenligning. Nedgangen skyldes i stor grad redusert omfang av salg av aksjer. På den

andre siden har utbyttet økt betraktelig, men det har også resultatene i selskapene, slik at utbytteandelen er relativt stabil.

Tabell 6.2 Kommunale eieruttak 2002-2006. Millioner kroner

		2002	2003	2004	2005	2006
Utbytte	Kommuner	1 826	1 973	2 497	2 893	3 574
	Fylker	391	357	536	615	748
Renter ansvarlige lån	Kommuner	606	614	608	600	642
	Fylker	128	191	189	69	1
Avdrag ansvarlige lån	Kommuner	523	533	298	142	113
	Fylker	5	-62	45	0	558
Salg av eierandeler	Kommuner	13 739	119	280	782	0
	Fylker	0	25	0	0	0
Sum		17 218	3 750	4 453	5 102	5 636

Note: Avrundingsfeil kan forekomme. Negative avdrag på ansvarlige lån betyr at ansvarlig lånesaldo netto har økt i det aktuelle året gjennom innbetalinger fra eierne. Ekstraordinære utbytter og transaksjoner besluttet i 2007 er ikke inkludert.

De store bykommunene som fortsatt har eierandeler i kraftselskaper har stått for en stor andel av utbyttet i de siste årene. Oslo, Bergen og Stavanger mottok til sammen ca. 1/3 av de kommunale utbyttene i 2006. Dette er samtidig også de største eierne i sektoren utenom staten. Andre klare sammenhenger mellom eieruttak og kjennetegn ved kommunene er vanskelige å finne.

Et mangfold av eierstrategier og forvaltningsmodeller

Regnskapsdataene og transaksjonsoversikten gjør det mulig å trekke slutninger om forvaltningen av det kommunale og fylkeskommunale eierskapet på et overordnet nivå. For å studere eierstrategier og modeller for forvaltning av eieruttak og salgsinntekter nærmere, har vi gjort casestudier av totalt 8 kommuner og fylker som er eller har vært eiere i norske kraftselskaper. Fire av disse var også gjenstand for casestudier i 2002, slik at vi har kunnet observere konsistensen i eierstrategi og forvaltning over tid.

Noen viktige funn fra casestudiene er følgende:

- Kommuner som har solgt aksjer i kraftselskaper, har i noen tilfeller gjort det av prinsipielle vurderinger av hva som bør være offentlige oppgaver, men også ut fra en finansiell vurdering av risikoen i kraftsektoren i forhold til forventet avkastning og et ønske om å diversifisere kommunens portefølje. Anstrengt kommuneøkonomi har dessuten vært et motiv for enkelte eiere. Én kommune (Gildeskål, som deleier i Sjøfossen Energi) har vært med på å selge nettvirksomheten for å oppnå lavere nettleie for kommunens innbyggere og styrke virksomhetens evne til å gjennomføre investeringer.
- Utbyttepolitikken varierer betraktelig mellom selskaper. Det finnes eksempler på selskaper med utbytteandeler godt over 70 prosent over en årrekke (Bergen), mens andre ligger vesentlig lavere (Gildeskål). I de tilfellene vi har sett på, ses imidlertid utbyttepolitikken i forhold til selskapenes resultater og investeringsplaner. Én

kommune (Gildeskål) har hatt som mål at selskapet (Sjøfossen Energi) skulle få bygge opp kapital til å investere i ny kraftproduksjon. Det finnes også eksempler på kraftselskaper som spiller en viktig rolle i regionale utviklingsstrategier som er formulert av eierne, noe som begrenser mulighetene til å ta utbytte (Nord-Trøndelag). I ett tilfelle (Skjåk) er det kommunale kraftselskapet ansvarlig for å forvalte kommunens konsesjonskraft og såkalt avtalekraft fra lokale kraftutbygginger, og gevinsten ved denne forvaltningen er utgangspunktet for utbyttet til eieren.

- De løpende inntektene i form av utbytte og eventuelt renter på ansvarlige lån utgjør ikke nødvendigvis noen store andeler i forhold til de totale budsjettene (med unntak av Nord-Trøndelag fylke), men dette utgjør likevel viktige frie midler på marginen. Det skjer i liten grad noen øremerking av inntektene. Noen kommuner har for øvrig også betydelige inntekter fra konsesjonskraft, eiendomsskatt og naturressursskatt i tillegg til å være eiere i kraftselskaper (blant annet Skjåk).
- Kommuner som har solgt seg ut av sektoren helt eller delvis, velger svært forskjellige strategier for anvendelsen av de frigjorte midlene. Noen har benyttet inntektene fra salg til å etablere finansielle investeringsfond av en betydelig størrelse. Disse fondene drives etter faste retningslinjer for allokering mellom ulike aktiva (primært aksjer og obligasjoner) og en risikoprofil som kan karakteriseres som moderat (Gjøvik, Sandefjord). Kommunene har gjerne som mål at bare realavkastningen skal benyttes, selv om dette er tema som kommer opp til politisk diskusjon og kan vise seg vanskelig å oppfylle i praksis. I tilfellene vi har sett på, har denne politikken vært fulgt over en 5-10-årsperiode, og forvaltningen av fondene er gjenstand for kontinuerlig politisk og administrativ oppfølging. Kommunal kompetanseoppbygging innen finansforvaltning er et viktig virkemiddel i den forbindelse. Andre kommuner har etablert fond for næringsutvikling og andre tiltak (Lillesand), mens andre har benyttet salgsinntektene til nedbetaling av gjeld og investeringer i kommunal infrastruktur, gjerne skole og helse (Bergen, Lillesand). Det siste gjelder særlig kommuner som har stått overfor lånerestriksjoner eller hatt generelt svak økonomi. Én kommune (Herøy) har plassert salgsinntektene i et fond for å finansiere driften, og har brukt det meste av fondet i løpet av en tiårsperiode.
- Samlet sett viser casestudiene – også de fra 2002 – at norske kommuner og fylker har forskjellige tilnærminger til det å eie aksjer i kraftselskaper.

Perspektiver på verdien av det kommunale og fylkeskommunale eierskapet i kraftsektoren

Norske kommuner og fylker har hentet ut store verdier fra sitt eierskap i kraftsektoren i de siste 10-15 årene, dels gjennom utbytte og andre løpende inntekter, dels gjennom salg.

- Ut fra forventningene til kraftprisene i de nærmeste årene, er det grunn til å vente at inntjeningen og dermed utbyttekapasiteten vil holde seg på et høyt nivå og sannsynligvis også øke. Hva som skjer på lengre sikt, er mer usikkert. Det er ikke gitt at kraftprisene i Norge vil være svært høye over lang tid, til tross for økt oppmerksomhet om klimapolitikk. Endringer i skattesystemet for vannkraftproduksjon har også bidratt til å redusere oppsiden for eierne.
- Samtidig vil utbyttekapasiteten i de neste årene begrenses noe av tegn til vesentlig høyere investeringsaktivitet innen så vel nett som kraftproduksjon. Ettersom norske

kraftselskaper i all hovedsak er finansielt solide, er det likevel grunn til å vente at potensialet for å betale utbytte vil være betydelig til tross for høyere investeringer.

- Aktiviteten innen kjøp og salg av norske kraftselskaper har avtatt sterkt, og det er få tegn til at det vil endre seg med det første. Forventet høy inntjening gjør det sannsynligvis attraktivt å sitte som eier også i årene som kommer. Mulighetene for å realisere verdier gjennom salg er begrenset av hjemfallsreglene og Statkrafts konkurransemessige begrensninger, i hvert fall i de neste 5-10 årene. Unntaket gjelder eventuelt nettvirksomhet og annen virksomhet enn vannkraftproduksjon. Det kan også være mulig å gjøre betydelige eieruttak i forbindelse med fusjoner i offentlig eide selskaper.

Vedlegg

Vedlegg 1

Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2005-2008. Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1.1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt, 2005-2008. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner				Endring i prosent		
	2005	2006*	2007*	2008**	05/06*	06/07*	07/08**
A. Brutto inntekter (B+C)	254 766	278 554	294 688	310 760	9,3	5,8	5,5
B. Løpende inntekter	251 898	275 694	292 178	308 208	9,4	6,0	5,5
Gebyrer	34 443	35 062	36 917	38 458	1,8	5,3	4,2
Formuesinntekter	14 154	15 795	18 108	19 586	11,6	14,6	8,2
Renter	4 936	5 234	6 568	..	6,0	25,5	..
Utbytte	3 396	4 659	6 107	..	37,2	31,1	..
Uttak fra forretningsdrift	2 466	2 485	1 407	..	0,8	-43,4	..
Korreksjon indirekte målte finansielle tj.	3 356	3 417	4 026	..	1,8	17,8	..
Skatter i alt	107 746	120 268	122 569	126 050	11,6	1,9	2,8
Produksjonsskatter	5 054	5 484	6 208	6 335	8,5	13,2	2,0
Eiendomsskatt	4 324	4 887	5 542	5 660	13,0	13,4	2,1
Andre produksjonsskatter	730	597	666	675	-18,2	11,6	1,4
Skatt på inntekt og formue	102 692	114 784	116 361	119 715	11,8	1,4	2,9
Overføringer fra staten	92 128	101 065	110 317	119 709	9,7	9,2	8,5
Rammeoverføringer	48 574	53 931	57 804	62 099	11,0	7,2	7,4
Andre overføringer	43 554	47 134	52 513	57 610	8,2	11,4	9,7
Andre innenlandske løpende overføringer	3 427	3 504	4 267	4 405	2,2	21,8	3,2
C. Kapitalinntekter	2 868	2 860	2 510	2 552	-0,3	-12,2	1,7
Salg av fast realkapital	457	288	50	52	-37,0	-82,6	4,0
Salg av fast eiendom	2 411	2 572	2 460	2 500	6,7	-4,4	1,6
D. Brutto utgifter (E+F)	258 066	277 854	306 732	324 477	7,7	10,4	5,8
E. Løpende utgifter	229 809	246 610	269 934	286 230	7,3	9,5	6,0
Lønnskostnader	136 897	144 682	155 548	166 102	5,7	7,5	6,8
Produktinnsats	52 593	56 818	60 914	63 684	8,0	7,2	4,5
Produktkjøp til husholdninger	9 811	12 489	14 989	15 931	27,3	20,0	6,3
Renter	6 758	7 504	11 052	11 905	11,0	47,3	7,7
Overføringer til private	21 784	23 604	25 318	26 513	8,4	7,3	4,7
Produksjonssubsidier	7 837	8 871	9 416	9 861	13,2	6,1	4,7
Stønader til husholdninger	7 584	7 857	7 930	8 304	3,6	0,9	4,7
Sosialhjelpsstønader	4 943	4 769	4 479	4 690	-3,5	-6,1	4,7
Andre stønader til husholdninger	2 641	3 088	3 451	3 614	16,9	11,8	4,7
Ideelle organisasjoner	6 363	6 876	7 972	8 348	8,1	15,9	4,7
Overføringer til staten	1 966	1 513	2 113	2 095	-23,0	39,7	-0,9
F. Kapitalutgifter	28 257	31 244	36 798	38 247	10,6	17,8	3,9
Anskaffelse av fast realkapital	26 663	29 647	35 045	36 747	11,2	18,2	4,9
Kjøp av fast eiendom	673	928	1 110	900	37,9	19,6	-18,9
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	921	669	643	600	-27,4	-3,9	-6,7
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	-3 300	700	-12 044	-13 717			
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	26 206	29 359	34 995	36 695	12,0	19,2	4,9

* foreløpige tall

** anslag

Kilde: SSB og Finansdepartementet

Tabell 1.2 Inntekter og utgifter i kommunene inkl. Oslo 2005-2007. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2005	2006*	2007*	05/06*	06/07*
A. Brutto inntekter (B+C)	216 822	237 821	251 289	9,7	5,7
B. Løpende inntekter	214 294	235 186	249 045	9,7	5,9
Gebyrer	32 644	33 369	35 104	2,2	5,2
Formuesinntekter	9 791	11 520	12 847	17,7	11,5
Renter	4 561	4 877	5 944	6,9	21,9
Utbytte	2 764	4 158	5 496	50,4	32,2
Uttak fra forretningsdrift	2 466	2 485	1 407	0,8	-43,4
Skatter i alt	92 781	103 672	105 941	11,7	2,2
Produksjonsskatter	5 053	5 484	6 208	8,5	13,2
Eiendomsskatt	4 324	4 887	5 542	13,0	13,4
Andre produksjonsskatter	729	597	666	-18,1	11,6
Skatt på inntekt og formue	87 728	98 188	99 733	11,9	1,6
Overføringer fra staten	74 935	82 289	90 047	9,8	9,4
Rammeoverføringer	36 437	40 737	43 167	11,8	6,0
Andre overføringer	38 498	41 552	46 880	7,9	12,8
Overføring fra fylkeskommunen	1 158	1 380	1 456	19,2	5,5
Andre innenlandske løpende overføringer	2 985	2 956	3 650	-1,0	23,5
C. Kapitalinntekter	2 528	2 635	2 244	4,2	-14,8
Salg av fast realkapital	453	283	44	-37,5	-84,5
Salg av fast eiendom	2 075	2 352	2 200	13,3	-6,5
D. Brutto utgifter (E+F)	219 790	236 589	261 599	7,6	10,6
E. Løpende utgifter	195 652	210 018	230 508	7,3	9,8
Lønnskostnader	120 754	127 856	137 492	5,9	7,5
Produktinnsats	42 546	46 147	48 945	8,5	6,1
Produktkjøp til husholdninger	8 621	11 129	13 479	29,1	21,1
Renter	6 187	6 885	10 196	11,3	48,1
Overføringer til private	15 981	16 741	18 649	4,8	11,4
Produksjonssubsidier	3 703	3 819	4 370	3,1	14,4
Stønader til husholdninger	7 202	7 521	7 558	4,4	0,5
Sosialhjelpsstønader	4 938	4 760	4 469	-3,6	-6,1
Andre stønader til husholdninger	2 264	2 761	3 089	22,0	11,9
Ideelle organisasjoner	5 076	5 401	6 721	6,4	24,4
Overføringer til staten	1 191	874	1 342	-26,6	53,5
Overføringer til fylkeskommunen	372	386	405	3,8	4,9
F. Kapitalutgifter	24 138	26 571	31 091	10,1	17,0
Anskaffelse av fast realkapital	23 333	25 603	30 098	9,7	17,6
Kjøp av fast eiendom	667	853	993	27,9	16,4
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	138	115	0	-16,7	-100,0
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	-2 968	1 232	-10 310		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	22 880	25 320	30 054	10,7	18,7

*Foreløpige tall

Kilde: SSB

Tabell 1.3 Inntekter og utgifter i fylkeskommunene ekskl. Oslo. 2005-2007. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2005	2006*	2007*	05/06*	06/07*
A. Brutto inntekter (B+C)	36 118	39 082	41 234	8,2	5,5
B. Løpende inntekter	35 778	38 857	40 968	8,6	5,4
Gebyrer	1 799	1 693	1 813	-5,9	7,1
Formuesinntekter	1 007	858	1 235	-14,8	43,9
Renter	375	357	624	-4,8	74,8
Utbytte	632	501	611	-20,7	22,0
Skatter i alt	14 965	16 596	16 628	10,9	0,2
Produksjonsskatter	1	0	0	-100,0	-
Skatt på inntekt og formue	14 964	16 596	16 628	10,9	0,2
Overføringer fra staten	17 193	18 776	20 270	9,2	8,0
Rammeoverføringer	12 137	13 194	14 637	8,7	10,9
Andre overføringer	5 056	5 582	5 633	10,4	0,9
Overføring fra kommunene	372	386	405	3,8	4,9
Andre innenlandske løpende overføringer	442	548	617	24,0	12,6
C. Kapitalinntekter	340	225	266	-33,8	18,2
Salg av fast realkapital	4	5	6	25,0	20,0
Salg av fast eiendom	336	220	260	-34,5	18,2
D. Brutto utgifter (E+F)	36 450	39 614	42 968	8,7	8,5
E. Løpende utgifter	32 331	34 941	37 261	8,1	6,6
Lønnskostnader	16 143	16 826	18 056	4,2	7,3
Produktinnsats	6 691	7 254	7 943	8,4	9,5
Produktkjøp til husholdninger	1 190	1 360	1 510	14,3	11,0
Renter	571	619	856	8,4	38,3
Overføringer til private	5 803	6 863	6 669	18,3	-2,8
Produksjonssubsidier	4 134	5 052	5 046	22,2	-0,1
Stønader til husholdninger	382	336	372	-12,0	10,7
Sosialhjelpsstønader	5	9	10	80,0	11,1
Andre stønader til husholdninger	377	327	362	-13,3	10,7
Ideelle organisasjoner	1 287	1 475	1 251	14,6	-15,2
Overføringer til staten	775	639	771	-17,5	20,7
Overføring til kommunene	1 158	1 380	1 456	19,2	5,5
F. Kapitalutgifter	4 119	4 673	5 707	13,4	22,1
Anskaffelse av fast realkapital	3 330	4 044	4 947	21,4	22,3
Kjøp av fast eiendom	6	75	117	1150,0	56,0
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	783	554	643	-29,2	16,1
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	-332	-532	-1 734		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	3 326	4 039	4 941	21,4	22,3

*Foreløpige tall

Kilde: SSB

Vedlegg 2

Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 2006 Kommuner og fylkeskommuner

Tabell 2.1 Hovedtall for drift, investering og finansiering. Millioner kroner

	2006				2005
	Kommunene	Oslo	Fylkes- kommunene	Sum	Sum
Drift					
1. Driftsinntekter	198 281	31 157	39 319	268 757	246 441
2. Driftsutgifter (ekskl. avskrivninger)	183 371	28 746	36 616	248 733	232 977
3. Brutto driftsres. (1-2)	14 910	2 411	2 703	20 024	13 464
4. Renteinntekter	6 876	1 267	749	8 892	8 240
4.a Herav utbytte	2 699	760	399	3 858	3 427
5. Renteutgifter	5 624	617	604	6 845	6 181
Netto renteutg.	-1 252	-650	-145	-2 047	-2 059
6. Netto avdrag	5 837	576	756	7 169	6 654
7. Netto driftsres. (3+4-5-6)	10 325	2 485	2 092	14 902	8 869
Investeringer					
8. Brutto investeringsutg.	23 445	1 369	4 171	28 985	26 478
9. Tilskudd, refusjon, salg fast eiendom	6 954	1 225	772	8 951	7 163
Finansiering					
10. Overskudd før lån (3+4-5-8+9)	-329	2 917	-551	2 037	-3 792
11. Bruk av lån netto	13 463	319	2 802	16 584	18 285
12. Netto premieavvik	-1 348	-754	-310	-2 412	293
13. Netto anskaffelse av midler (11+9+7-8+12+6a)	5 949	1 906	1 185	9 040	8 132
Nøkkeltall					
Brutto dr.res i % av innt.	7,5	7,7	6,9	7,5	4,5
Renter/avdrag i % av innt.	-2,3	0,2	-1,6	-1,9	-2,3
Netto dr.res. i % av innt.	5,2	8,0	5,3	5,5	2,2
Bruttoinvest. i % av innt.	11,8	4,4	10,6	10,8	12,7
Overskudd i % av innt.	-0,2	9,4	-1,4	0,8	-4,8
Lån i % av bruttoinvest.	57,4	23,3	67,2	57,2	58,5

Vedlegg 3

Statlige overføringer til kommunesektoren i 2007 og 2008.

Tabell 3.1 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2007 og 2008. 1 000 kr

Øremerkede tilskudd

Kap.	Post	Navn	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008
Kunnskapsdepartementet				
225		Tiltak i grunnopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	150 055	156 405
	62	Tilskudd til PC-er i grunnskolen – IKT i utdanningen	28 840	0
	63	Tilskudd til samisk i grunnopplæringen	41 998	51 196
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	34 821	37 285
	67	Tilskudd til opplæring i finsk	7 856	10 566
	68	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen	161 860	175 611
	69	Komp. for investeringskostnader ved grunnskole reformen	324 657	324 032
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	60	Tilskudd til Moskvaskolen	1 183	1 233
	61	Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole	2 444	2 547
	62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	4 195	4 690
231		Barnehager		
	60	Driftstilskudd til barnehager	13 735 461	16 209 680
	61	Investeringsstilskudd	266 173	207 500
	62	Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage	762 675	794 707
	64	Tilskudd til midlertidige lokaler	21 707	10 000
	65	Skjønnsmidler til barnehager	3 130 144	4 159 028
		Sum	18 674 069	22 144 480
Justisdepartementet				
430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	22 382	27 200
		Sum	22 382	27 200
Kommunal- og regionaldepartementet				
551		Regional utvikling og nyskaping		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	1 199 898	1 231 850
	61	Næringsrettede utviklingstiltak, komp. for økt arbeidsgiveravgift	947 516	663 750
	64	Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune	83 579	67 129
575		Ressurskrevende tjenester		
	60	Ressurskrevende tjenester (tidl. Kap. 761.64)	0	2 741 000
582		Rentekompensasjon skoleanlegg og kirkebygg		
	60	Rentekompensasjon - skoleanlegg	524 044	828 400
	61	Rentekompensasjon - kirkebygg	11 440	74 100
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser		
	60	Oppstartingsstilskudd	1 258 218	0
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	1 405 527	1 757 600
	64	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	0	100 000
		Sum	5 430 222	7 463 829

Kap.	Post	Navn	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008
Arbeids- og inkluderingsdepartementet				
621		Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet		
	62	Kvalifiseringsprogrammet	50 000	230 000
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	140 415	163 300
		Sum	190 415	393 300
Helse- og omsorgsdepartementet				
718		Alkohol og narkotika		
	63	Rusmiddeltiltak	11 572	17 199
719		Folkehelse		
	60	Kommunetilskudd	35 591	52 584
724		Personelltiltak		
	61	Tilskudd til turnustjenesten	132 061	130 607
729		Annen helsetjeneste		
	60	Helsetjeneste for innsatte i fengsel	99 993	107 556
743		Statlige stimulerings tiltak for psykisk helse		
	62	Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner	2 912 682	3 512 791
761		Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet		
	60	Tilskudd til omsorgstjenester	120 024	126 038
	61	Tilskudd til vertskommuner	484 776	481 033
	63	Tilskudd til rusmiddeltiltak	142 669	189 730
	64	Ressurskrevende brukere (ompostert til kap. 576.60 fra 2008)	2 017 807	0
	66	Tilskudd til brukerstyrt personlig assistanse	74 016	77 842
	67	Tilskudd til særskilte utviklingstiltak	21 942	19 864
		Sum	6 053 133	4 715 244
Barne- og likestillingsdepartementet				
830		Samlivstiltak og foreldreveiledning		
	60	Tilskudd til kommuner til samlivstiltak (innlemmet fra 2008)	5 611	0
840		Krisetiltak		
	60	Tilskudd til krisesentre	145 514	154 966
	61	Tilskudd til incestsentre	49 876	54 858
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	60	Statlig forvaltning av barnevernet	0	130 100
		Sum	201 001	339 924
Nærings- og handelsdepartementet				
938		Omstillingstiltak		
	60	Næringsstimulerende tiltak for Skjånes i Gamvik kommune	5 000	0
		Sum	5 000	0
Fiskeri- og kystdepartementet				
1062		Kystverket		
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	23 286	30 100
		Sum	23 286	30 100
Landbruks- og matdepartementet				
1143		Statens landbruksforvaltning		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	0	101 910
		Sum	0	101 910

Kap.	Post	Navn	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008
Samferdselsdepartementet				
1320		Statens vegvesen		
	60	Forsøk	841 894	17 000
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport	202 471	233 800
1351		Persontransport med tog		
	60	Persontransport med tog	0	15 800
		Sum	1 044 365	266 600
Miljøverndepartementet				
1425		Vilt- og fisketiltak		
	61	Tilskudd til kommunale vilttiltak	5 350	4 000
		Sum	5 350	4 000
Forsvarsdepartementet				
1795		Kulturelle og allmenntilretteleggelse		
	60	Tilskudd til kommuner	19 500	19 500
		Sum	19 500	19 500
Folketrygden				
2755		Helsetjeneste i kommunene		
	62	Tilskudd til fastlønsordning fysioterapeuter	194 450	210 000
		Sum	194 450	210 000
Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)			31 863 173	35 716 087
Tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹				
225		Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge i statlige asylmottak	59 200	60 867
	65	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring	29 880	31 135
231		Barnehager		
	63	Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn	102 523	106 829
651		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	60	Integreringstilskudd	2 689 487	2 927 100
	61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 167 780	1 238 700
	62	Kommunale innvandreriltak	81 683	80 000
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	64	Tilskudd for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	96 411	112 608
	65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak enslige mindreårige	174 353	176 619
		Sum	4 401 317	4 733 858
Andre poster utenfor kommuneopplegget¹				
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, ny ordning	10 848 820	10 300 000
		Sum	10 848 820	10 300 000
Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget			15 250 137	15 033 858

Overføringer gjennom inntektssystemet

571 Rammetilskudd til kommuner

¹ Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter.

Kap.	Post	Navn	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008
	60	Innbyggertilskudd	34 465 548	37 215 812
	62	Nord-Norge-tilskudd	1 220 161	1 269 995
	63	Regionaltilskudd	824 414	855 763
	64	Skjønnstilskudd	1 497 034	1 504 000
	69	Kommunal selskapsskatt	5 160 036	5 374 865
		Sum rammeoverføringer kommuner	43 167 193	46 220 435
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	12 841 955	14 028 862
	62	Nord-Norge-tilskudd	460 724	479 509
	64	Skjønnstilskudd	864 884	887 000
	65	Tilskudd til barnevern/hovedstadstilskudd	469 141	482 845
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	14 636 704	15 878 216
		Sum overføringer gjennom inntektssystemet	57 803 897	62 098 651

Vedlegg 4

Kommuneforvaltningens samlede inntekter 1990-2008

Tabell 4.1 Kommuneforvaltningens inntekter. I hht. nasjonalregnskabets definisjoner.

Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, unntatt linje 9 og 10 som viser kommuneopplegget i faste 2008-priser.

	Regnskap													Anslag					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ⁶⁾	2003	2004 ⁷⁾	2005	2006	2007	2008
1. Skatteinntekter	61 552	64 019	65 322	68 306	74 986	75 898	80 751	85 185	88 640	89 968	93 634	107 644	90 881	96 943	101 255	107 746	120 268	122 569	126 050
1.1 Skatt på inntekt og formue	58 925	61 411	62 382	65 269	71 763	72 570	77 187	81 789	85 469	86 861	90 295	104 435	87 474	93 204	97 157	102 693	114 785	116 363	119 715
1.2 Eiendomsskatt, andre prod.skatter	2 627	2 608	2 940	3 037	3 223	3 328	3 564	3 396	3 171	3 107	3 339	3 209	3 407	3 739	4 098	5 053	5 483	6 206	6 335
2. Overføringer fra staten ¹⁾	54 326	58 800	63 489	63 888	65 820	67 281	68 852	73 649	79 263	86 363	93 876	99 197	97 341	82 141	85 981	92 128	101 065	110 317	119 709
2.1 Rammetilskudd	41 034	40 887	42 951	40 697	41 823	42 453	42 701	46 242	46 699	49 199	54 186	52 944	53 063	53 425	47 052	48 573	53 931	57 804	62 099
2.2 Øremerkede tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	10 472	14 768	16 557	17 755	16 833	18 354	19 863	21 271	26 121	30 883	33 457	36 124	14 632	17 619	21 480	24 030	29 605	33 908	37 913
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.opplegget ³⁾	2 820	3 145	3 981	5 436	7 164	6 474	6 288	6 136	6 443	6 281	6 233	10 129	29 646	9 591	9 393	8 811	7 749	7 757	9 397
2.4 Momskompensasjon																			
3. Gebyrer ⁴⁾	13 221	15 253	16 418	17 313	18 485	19 505	20 882	22 491	23 333	25 624	27 629	30 576	29 767	31 271	33 184	34 443	35 062	36 917	38 458
4. Renteinntekter	2 591	2 947	3 120	3 028	2 500	4 128	4 518	6 359	6 307	8 705	10 838	14 575	13 340	15 537	14 753	14 154	15 795	18 108	19 586
5. Tilskudd til folketrygden	-4 072	-2 093	-400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Andre innenlandske løpende overføringer	1 771	2 227	2 428	2 373	2 380	2 559	2 398	2 416	2 641	2 679	2 751	2 902	2 957	2 773	3 039	3 427	3 504	4 267	4 405
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	129 389	141 153	150 377	154 908	164 171	169 371	177 401	190 100	200 184	213 339	228 728	254 894	234 286	228 665	238 212	251 898	275 694	292 178	308 208
8. Sum innt. kommuneopplegget (7-2,3-4)	123 978	135 061	143 276	146 444	154 507	158 769	166 595	177 605	187 434	198 353	211 657	230 190	191 300	203 537	214 066	228 933	252 150	266 313	279 225
9. Kommuneopplegget, faste priser ⁵⁾	233 127	245 379	255 200	258 773	266 882	266 515	269 674	278 852	278 942	284 934	290 397	297 107	236 732	242 888	248 013	258 013	273 775	277 498	279 225
10. Kroner per innbygger, faste priser	55 072	57 739	59 715	60 191	61 709	61 290	61 711	63 481	63 143	64 097	64 843	65 973	52 327	53 356	54 181	56 012	59 001	59 280	58 943

¹⁾ Se også vedlegg 3

²⁾ Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

³⁾ Tilskuddene under pkt. 2.3 (tilskudd til arbeidsmarkedsstiltak, flyktninger, flom/hjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

⁴⁾ Eksklusive bygg- og anleggsgebyrer til og med 2001.

⁵⁾ Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6

⁶⁾ Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilgning på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (inngår i pkt. 2,3).

⁷⁾ Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a. ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004. Videre er ny moms kompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

Tabell 4.2. Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 1990 – 2008.

	Regnskap													Anslag					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ⁵⁾	2003	2004 ⁶⁾	2005	2006	2007	2008
I. Kommuneopplegget (tab.4.1 linje 8). Mill.kr	123 978	135 061	143 276	146 444	154 507	158 769	166 595	177 605	187 434	198 353	211 657	230 190	191 300	203 537	214 066	228 933	252 150	266 313	279 225
II. Frie innt. (tab.4.1 linje 1+2.1+5). Mill. kr	98 514	102 813	107 873	109 003	116 809	118 351	123 452	131 427	135 339	139 167	147 820	160 588	143 944	150 368	148 307	156 319	174 199	180 373	188 149
III. Skatteandel i pst. av frie inntekter	58,3	60,2	60,2	62,7	64,2	64,1	65,4	64,8	65,5	64,6	63,3	67,0	63,1	64,5	68,3	68,9	69,0	68,0	67,0
IV. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	41,7	39,8	39,8	37,3	35,8	35,9	34,6	35,2	34,5	35,4	36,7	33,0	36,9	35,5	31,7	31,1	31,0	32,0	33,0
V. Frie inntekter i pst. av I.	79,5	76,1	75,3	74,4	75,6	74,5	74,1	74,0	72,2	70,2	69,8	69,8	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	67,7	67,4

Tabell 4.3. Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før. 1991-2008

	Regnskap													Anslag					
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾	2003	2004 ²⁾	2005	2006	2007	2008	
1. Skatteinntekter	4,0	2,0	4,6	9,8	1,2	6,4	5,5	4,1	1,5	4,1	15,0	-15,6	6,7	4,4	6,4	11,6	1,9	2,8	
1.1 Skatt på inntekt og formue	4,2	1,6	4,6	9,9	1,1	6,4	6,0	4,5	1,6	4,0	15,7	-16,2	6,6	4,2	5,7	11,8	1,4	2,9	
1.2 Eiendomsskatt, andre prod.skatter	-0,7	12,7	3,3	6,1	3,3	7,1	-4,7	-6,6	-2,0	7,5	-3,9	6,2	9,7	9,6	23,3	8,5	13,2	2,1	
2. Overføringer fra staten	8,2	8,0	0,6	3,0	2,2	2,3	7,0	7,6	9,0	8,7	5,7	-1,9	-15,6	4,7	7,1	9,7	9,2	8,5	
2.1 Rammetilskudd	-0,4	5,0	-5,2	2,8	1,5	0,6	8,3	1,0	5,4	10,1	-2,3	0,2	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,4	
2.2 Ørem.tilsk. innenf. kommuneopplegget	41,0	12,1	7,2	-5,2	9,0	8,2	7,1	22,8	18,2	8,3	8,0	-59,5	20,4	21,9	11,9	23,2	14,5	11,8	
2.3 Ørem.tilsk. utenf. kommuneopplegget	11,5	26,6	36,5	31,8	-9,6	-2,9	-2,4	5,0	-2,5	-0,8	62,5	192,7	-67,6	-2,1	-6,2	-12,1	0,1	21,1	
2.4 Mørnskompensasjon														434,9	33,0	-8,7	10,9	-5,1	
3. Gebyrer	15,4	7,6	5,5	6,8	5,5	7,1	7,7	3,7	9,8	7,8	10,7	-2,6	5,1	6,1	3,8	1,8	5,3	4,2	
4. Renteinntekter	13,7	5,9	-2,9	-17,4	65,1	9,4	40,7	-0,8	38,0	24,5	34,5	-8,5	16,5	-5,0	-4,1	11,6	14,6	8,2	
5. Tilskudd til folketrygden	-48,6	-80,9	-100,0																
6. Andre innenlandske løpende overføringer	25,7	9,0	-2,3	0,3	7,5	-6,3	0,8	9,3	1,4	2,7	5,5	1,9	-6,2	9,6	12,8	2,2	21,8	3,2	
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	9,1	6,5	3,0	6,0	3,2	4,7	7,2	5,3	6,6	7,2	11,4	-8,1	-2,4	4,2	5,7	9,4	6,0	5,5	
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-2.3-4)	8,9	6,1	2,2	5,5	2,8	4,9	6,6	5,5	5,8	6,7	8,8	-16,9	6,4	5,2	6,9	10,1	5,6	4,8	
9. Kommuneopplegget, faste priser	5,3	4,0	1,4	3,1	-0,1	1,2	3,4	0,0	2,1	1,9	2,3	-20,3	2,6	2,1	4,0	6,1	1,4	0,6	
10. Kroner per innbygger	4,8	3,4	0,8	2,5	-0,7	0,7	2,9	-0,5	1,5	1,2	1,7	-20,7	2,0	1,5	3,4	5,3	0,5	-0,6	

¹⁾ Se note 6 tabell 4.1

²⁾ Se note 7 tabell 4.1

Vedlegg 5

Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over i nasjonalregnskapets gruppering oppnår man imidlertid en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter etter nasjonalregnskapets grupperinger er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor. For å vurdere utviklingen i kommunesektoren over tid, kan det også være en fordel å bruke nasjonalregnskapets tall. Nasjonalregnskapets tall blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, vareinnsats/produktinnsats, lønninger mv. I tillegg kan det i nasjonalregnskapet være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune.

Med forbehold om virkningen av de ulikeheter i omfang mv. som nevnes i punkt 2 nedenfor, gir de to tabellsett opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommunesektoren i de to tabellsett

Med basis i forskriftene av 15. desember 2000 vil kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet omfatte den virksomhet som kommunene fører på de ulike kostrafunksjonene med unntak av funksjonene 320 (Kommunal næringsvirksomhet), 330 (Samferdselsbedrifter/transporttiltak) og 373 (Kino). Kommunal næringsvirksomhet, kinoer etc. regnes i nasjonalregnskapet som forretningsdrift. Hos fylkeskommunene er funksjon 710 (Fylkeskommunal næringsvirksomhet) holdt utenfor og behandlet som forretningsdrift i nasjonalregnskapet. Som en del av kommuneforvaltningen regnes også kommunale bedrifter som rapporterer regnskaper etter § 11 i kommuneloven, samt interkommunale sammenslutninger innunder kommunelovens § 27. I tillegg kommer foretak som rapporterer regnskaper etter kommunelovens kapittel 11.

Nasjonalregnskapets noe bredere definisjon og oppdeling av kommuneforvaltningen som forvaltningssektor, medfører f.eks. at lønnskostnadene i kommunale bedrifter grupperes sammen med lønnskostnadene i kommunene. Tilsvarende omfatter tallene for bruttoinvesteringer i kommunene også investeringer i felles kommunal avløps- og renovasjonsvirksomhet.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte omfatter bare de ordinære fylkes- og kommunekasser. Felleskommunal virksomhet er her bare med i form av de tilskudd som blir bokført i kommunekassenes regnskap. De ulikheter i omfang som er nevnt over er imidlertid ikke så omfattende at de to tabellsett ikke kan sees i sammenheng.

3 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter nasjonalregnskapets gruppering er "underskudd før lånetransaksjoner" en viktig indikator ved vurdering av utviklingen i kommuneforvaltningen. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det tilsvarende begrep "underskudd før lån og avsetning".

4 Sammenhengen mellom nasjonalregnskapets artsinndeling og kostraarter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene. De funksjonene som er definert som kommuneforvaltningens forretningsdrift ifølge nasjonalregnskapets gruppering holdes utenfor. Summering over alle andre funksjoner i kostra vil generelt kunne frembringe følgende nasjonalregnskapsarter:

Lønnskostnader	Artene 010 - 099 i kostra, fratrukket sykelønnsrefusjoner (710).
Produktinnsats	Kostraartene 100 - 270, minus artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets gruppering defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgiftene) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0).
Gebyrer	Summering av artene 600 - 650 i kostra. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.
Renteinntekter/ formuesinntekter	Art 900 (renter) + art 905 (utbytte og eieruttak).

Andre nasjonalregnskapsarter vil være litt vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter. Dette gjelder særlig skillet mellom produktinnsats og bruttoinvesteringer.

5 Enkelte avledede begreper

I tabeller og kommentarer som bygger på nasjonalregnskapets grupperinger blir det ofte brukt en del begreper som er avledet fra de som er ført opp under punkt 4. De viktigste av disse er:

a) **Konsum i kommuneforvaltningen** = Lønnskostnader
+ Produktinnsats
+ Kapitalslit
+ Produktkjøp til husholdninger
- Gebyrer
+ Driftsresultat i VAR-sektoren
(funksjonene 340 - 357)

b) **Bruttoprodukt** = Lønnskostnader
+ Kapitalslit
+ Driftsresultat i VAR-sektoren

Kapitalslitet fremkommer ikke direkte i kommuneregnskapet, men er beregnet ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

c) **Nettoinvesteringer** = Bruttoinvesteringer
- Kapitalslit

Vedlegg 6

Kostnadsdeflator for kommunesektoren

Det er foretatt justeringer i beregningsopplegget for kostnadsdeflatoren for årene 2004-2008, jf. tabell 6.1. Det er gitt en nærmere omtale av disse justeringene i kap. 4 m/vedlegg. Deflator for tidligere år er vist i tabell 6.2.

Tabell 6.1 Kommunal deflator. Prosent endring fra året før

	2004	2005 ¹⁾	2006 ²⁾	2007	2008 ³⁾
Deflator	3,0	2,8	3,8	4,2	4,2
Sysselsetting, lønnsvekst	3,8	3,4	3,9	4,8	
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	1,7	3,6	3,0	
Lønnsandel i prosent	63,7	63,5	64,5	63,6	

¹⁾ Deflatoren for 2005 er eksklusiv virkningen av en økning i momssatsene fra 1. januar 2005 med 1 prosentpoeng, som antas å trekke opp prisene på varekjøp med ½ prosentpoeng i 2005.

²⁾ Data for lønnsvekst bygger på tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Årslønnsveksten for 2006 er nedjustert fra 4,1 til 3,9 pst., knyttet til opprettinger i datagrunnlaget i lønnsstatistikken for kommunale arbeidstakere.

³⁾ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2008, bl.a. basert på 5 pst. lønnsvekst.

Tabell 6.2 Nasjonale prisindekser for produktinnsats, bruttoinvestering i fast realkapital 1989-2003. Veid samlet prisendring (TBU's indikator). Prosent endring fra året før.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ³⁾	2001 ⁴⁾	2002	2003
Veid samlet prisendring (deflator)	3,8	2,4	3,5	2,0	0,8	2,3	2,9	3,7	3,1	5,5	3,6	4,7	6,3	4,3	3,7
Lønnskostnader per årsverk utenom tiltak ¹⁾	5,4	3,6	5,2	3,7	0,7	2,6	3,4	4,9	3,7	7,2	4,8	4,7	8,0	6,0	4,4
Lønn per årsverk utenom tiltak	5,4	4,5	4,7	3,6	2,7	2,2	2,9	4,5	3,7	5,9	5,0	4,4	4,5		
Sosiale utgifter mv., vekstbidrag ²⁾	0,0	-0,9	0,5	0,1	-2,0	0,4	0,5	0,4	0,0	1,3	-0,2	0,3	3,5	8,0	3,2
Produktinnsats	3,1	1,8	0,8	-0,4	1,6	1,8	1,9	2,6	3,0	2,6	1,5	5,1	2,7	0,8	3,2
Bruttoinvestering	-1,3	-1,8	-0,5	-1,7	-1,1	1,1	2,1	-1,2	0,1	2,4	1,0	3,6	3,3	1,6	0,9

¹⁾ Når det forekommer arbeidstidsforkortelser, må det korrigeres for endring i normalarbeidstid per full uke.

²⁾ Vekstbidrag utover årslønnsveksten fra endrede satser for arbeidsgiveravgift og kommunale pensjonspremier mv.

³⁾ Deflatoren for 2000 er påvirket av økt ferieforsats pga. utvidet ferie fra 2001.

⁴⁾ Deflatoren for 2001 er påvirket av utvidet ferie, ny arbeidstidsavtale for lærere og økte kommunale pensjonspremier.

Vedlegg 7

Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 7.1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ³⁾
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20	13,20	13,30	12,25	12,05
Fylkeskomm.	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60	3,00	2,90	2,70	2,65
Kommuneforv.	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80	16,20	16,20	14,95	14,70
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20	11,80	11,80	13,05	13,30
Alminnelig innt.	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

²⁾ Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

³⁾ Vedtatt av Stortinget i november 2007

Tabell 7.2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Vedlegg 8

Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget der endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforingelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultat effekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigert for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.
Se gjerne under begrepet "netto driftsresultat" i tillegg.

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet.

Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. I BNP for Fastlands-Norge medregnes kun fastlandsøkonomien, dvs petroleumsvirksomhet og utenrikssjøfart er holdt utenom.

Brutto investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter viser investeringsutgifter i investeringsregnskapet korrigert for fordelte utgifter og internsalg. Brutto investeringsutgifter omfatter alle utgifter til investeringer i fast eiendom, utgifter til vedlikehold etter GKRS sitt regelverk samt utgifter til annet inventar og utstyr. Denne definisjonen bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene (Kontoklasse:0, artene (010...500)-690-790).

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift og gebyrer/salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Driftsutgifter

Driftsutgiftene er summen av lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter, inventar og utstyr til driftsformål, andre kostnader til driftsformål, stønader, subsidier og overføringer til stat/andre kommuner/andre fylkeskommuner. Driftsutgiftene er kontoklasse 1, alle funksjoner og artene (010... 480) + 590 - 690 - 790". Art 590 er avskrivninger. Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigerert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp. Definisjonen bygger på Kostra.

Eiendomsskatt

Ny lov om eiendomsskatt ble innført f.o.m. 1.1.2007. Det er kun kommuner som kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk". Utskriving av eiendomsskatt på verker og bruk kan også skje i tillegg til utskrivning av eiendomsskatt i områder utbygd på byvis. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter.

Fast realkapital

Omfatter både materiell produksjonskapital (boliger, andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonskapital, livdyr- og frukttrebestand mv.) og immateriell produksjonskapital (lete- og undersøkelseskostnader, EDB-software, varemerke og annen immateriell kapital). Lagerkapital og verdigjenstander (f.eks. edle metaller og antikviteter), som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjonen, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital som ikke er produsert. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue (eksklusive eiendomsskatt) og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigererte frie

inntekter”). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

Kapitalslit

Uttrykk for den verdiforringelse av realkapital som skjer i løpet av året. Kapitalslitet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Korrigerede frie inntekter

Frie inntekter korrigeret for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerede frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMMune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig lånegjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for viderefremføring til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår. Langsiktig gjeld er kontoklasse 2, kapittel (41...45), sektor (00...99). Data hentes fra kommunens balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles

sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990

Netto gjeld

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.)

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.).

Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Tidligere betegnet som "vareinnsats". Det foreligger mer presise definisjoner, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte, og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekter. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertid fraværene fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lånetransaksjoner

Se under begrepet "overskudd før lånetransaksjoner".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommunesektoren

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Vedlegg 9

Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 1996-2006

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konsesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konsesjonskraftinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter. Konsesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 9.1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.

	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	2004*	2005*	2006*
>100 prosent	9	13	14	14	11	6	6	7	6	9	10
50-100 prosent	13	10	13	14	11	16	13	15	18	15	20
25-50 prosent	28	23	28	31	30	21	21	23	21	28	31
10-25 prosent	50	47	51	54	53	45	46	54	54	53	58
5-10 prosent	47	58	49	56	49	66	68	68	66	72	63
0-5 prosent	108	95	98	83	92	106	119	109	116	122	120
0 prosent	179	188	181	182	188	174	160	157	152	133	128
Totalt**)	434	434	434	434	434	434	433	433	433	432	430

*) Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

***) Utenom Oslo

Tabell 9.2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.

	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	2004*	2005*	2006*
>100 prosent	2 097	1 623	1 569	1 868	1 713	1 453	1 467	1 518	1 610	1 729	1 647
50-100 prosent	2 149	2 739	3 805	3 305	3 643	3 126	2 552	2 615	2 583	3 231	3 680
25-50 prosent	3 532	4 012	3 957	3 743	3 925	4 492	4 220	3 853	3 502	3 284	2 803
10-25 prosent	6 794	5 737	6 186	8 252	13 080	5 353	4 973	5 315	7 100	9 386	9 980
5-10 prosent	24 868	21 812	23 706	20 948	16 695	19 769	19 288	20 054	20 042	18 265	19 848
0-5 prosent	7 285	7 822	7 130	6 620	7 636	8 068	7 704	7 819	7 416	7 583	8 178
0 prosent	8 047	7 869	8 618	8 714	8 408	8 280	8 898	8 876	8 944	8 894	8 704
Totalt**)	8 943	8 981	9 027	9 084	9 150	9 204	9 264	9 318	9 366	9 436	9 539

*) Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter

***) Utenom Oslo

Tabell 9.3 Kommunenes inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i 2005 rangert etter kommunenes nivå på disse skattene målt i andel av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.

Tabell 9.3.1 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger over 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0941 Bykle	874	107 709	37 985	15 760	161 454	0	161 454
1232 Eidfjord	899	56 836	38 399	7 828	103 063	4 253	107 316
1252 Modalen	354	63 090	36 412	0	99 503	11 486	110 989
1046 Sirdal	1740	56 257	26 525	6 510	89 291	679	89 970
1421 Aurland	1733	35 058	22 219	4 889	62 166	7 588	69 754
1259 Øygarden	4077	16 556	26 845	0	43 401	11 342	54 743
1026 Åseral	894	41 010	16 831	5 287	63 129	11 997	75 125
1129 Forsand	1092	40 328	21 781	0	62 109	15 495	77 603
1134 Suldal	3883	34 928	19 806	679	55 414	9 576	64 989
1740 Namsskogan	919	25 965	14 641	5 244	45 850	25 183	71 033

Tabell 9.3.2 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 50 og 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0940 Valle	1348	37 663	14 160	4 151	55 975	11 511	67 486
0633 Nore og Uvdal	2597	30 069	8 469	9 801	48 339	12 774	61 113
1665 Tydal	874	37 584	13 254	3 296	54 134	15 740	69 874
1845 Sørfold	2119	24 073	13 750	2 550	40 373	19 052	59 426
1422 Lærdal	2155	26 754	7 763	8 358	42 875	13 219	56 094
1233 Ulvik	1142	23 716	4 704	10 477	38 898	16 593	55 490
0834 Vinje	3694	38 570	10 228	2 942	51 740	7 140	58 880
1426 Luster	4889	25 296	9 322	3 664	38 281	12 227	50 508
0833 Tokke	2417	27 911	10 770	1 482	40 163	12 398	52 561
1266 Masfjorden	1693	24 232	7 434	4 481	36 146	19 937	56 084
1839 Beiarn	1159	20 388	6 553	5 053	31 995	28 548	60 543
0826 Tinn	6247	27 456	9 166	2 297	38 919	9 273	48 192
1922 Bardu	3799	22 183	4 454	6 618	33 254	12 704	45 959
2004 Hammerfest	9361	25 636	10 927	0	36 563	9 481	46 044
1739 Røyrvik	544	36 463	5 386	5 496	47 346	31 224	78 570
0545 Vang	1624	31 971	3 151	7 661	42 783	22 673	65 456
1146 Tysvær	9349	17 658	10 435	0	28 093	9 768	37 862
1832 Hemnes	4542	21 961	9 098	1 176	32 236	17 264	49 499
1837 Meløy	6715	22 298	5 198	4 867	32 363	16 243	48 606
1563 Sunndal	7323	20 869	8 989	751	30 609	10 346	40 956

Tabell 9.3.3 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 25 og 50 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0831 Fyresdal	1369	21 996	4 935	3 871	30 802	21 804	52 606
1424 Årdal	5549	25 309	8 799	0	34 108	8 586	42 694
1251 Vaksdal	4118	19 450	4 372	3 865	27 687	15 141	42 828
1145 Bokn	770	18 249	8 139	0	26 388	24 090	50 478
1943 Kvænanen	1387	14 738	2 655	5 280	22 673	34 760	57 433
1416 Høyanger	4448	22 022	4 790	3 045	29 857	14 349	44 206
1524 Norddal	1808	27 310	7 381	0	34 691	17 470	52 161
1438 Bremanger	3968	21 677	5 178	2 200	29 054	16 113	45 168
1228 Odda	7247	25 804	6 478	897	33 179	11 016	44 195
1939 Storfjord	1932	17 144	3 592	3 409	24 145	19 952	44 097
1231 Ullensvang	3472	18 891	764	6 056	25 711	17 673	43 383
1811 Bindal	1741	16 596	4 534	2 176	23 306	32 837	56 142
1417 Vik	2847	22 074	3 088	3 606	28 768	18 209	46 977
1850 Tysfjord	2118	16 421	4 754	1 776	22 950	31 449	54 398
0432 Rendalen	2082	16 995	4 845	1 570	23 410	24 998	48 408
1418 Balestrand	1406	18 240	2 956	3 396	24 592	34 255	58 847
1133 Hjelmeland	2723	31 506	6 176	0	37 681	9 446	47 127
1576 Aure	3591	16 261	6 070	0	22 332	24 569	46 901
1711 Meråker	2531	18 008	2 742	3 312	24 062	19 306	43 368
1135 Sauda	4769	21 001	3 325	2 705	27 031	12 239	39 270
1940 Gáivuotna Kåfjord	2261	13 679	2 197	3 733	19 609	27 457	47 066
1547 Aukra	3099	24 060	5 836	0	29 896	9 435	39 331
1037 Kvinesdal	5564	22 772	5 680	147	28 598	10 433	39 031
1242 Samnanger	2341	19 768	2 036	3 691	25 496	13 794	39 290
0830 Nissedal	1407	27 553	4 028	1 555	33 136	18 333	51 468
0512 Lesja	2172	17 593	529	5 039	23 162	23 057	46 219
0938 Bygland	1296	20 196	3 518	1 800	25 514	25 816	51 330
2022 Lebesby	1391	14 919	2 735	2 416	20 070	35 272	55 342
1849 Hamarøy	1821	19 240	2 552	2 398	24 191	29 417	53 608
0620 Hol	4500	38 602	4 866	9	43 477	2 534	46 011
0935 Iveland	1170	18 331	3 830	1 044	23 205	22 092	45 297

Tabell 9.3.4 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 10 og 25 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1841 Fauske	9551	16 910	2 181	2 549	21 640	13 412	35 052
0632 Rollag	1414	21 887	2 926	1 732	26 545	24 039	50 584
1738 Lierne	1503	16 454	1 777	2 711	20 943	31 707	52 650
0513 Skjåk	2376	19 127	2 953	1 481	23 561	18 198	41 759
0543 Vestre Slidre	2217	21 368	1 691	2 690	25 749	14 069	39 818
1742 Grong	2416	18 334	2 660	1 591	22 586	21 822	44 408
0827 Hjørdal	1619	21 928	4 211	15	26 155	20 892	47 047
0516 Nord-Fron	5843	19 851	4 054	0	23 905	10 420	34 325
1567 Rindal	2088	16 616	2 577	1 445	20 638	21 853	42 492
1826 Hattfjell	1503	18 918	1 403	2 611	22 931	30 910	53 842
0429 Åmot	4348	18 235	1 872	2 087	22 194	15 354	37 548
0437 Tynset	5368	17 931	1 637	2 317	21 885	16 225	38 110
1263 Lindås	13285	18 770	3 633	0	22 403	8 779	31 182
1021 Marnardal	2171	16 733	1 993	1 581	20 306	22 131	42 438
0929 Åmli	1785	16 826	2 825	722	20 373	23 362	43 736
0616 Nes (Busk.)	3524	24 700	3 547	0	28 247	9 323	37 570
1566 Surnadal	6107	16 498	2 088	1 307	19 893	17 836	37 729
1664 Selbu	3940	17 004	1 826	1 462	20 292	17 624	37 916
0124 Askim	14184	18 945	3 197	91	22 233	6 802	29 035
1635 Rennebu	2653	18 108	1 997	1 283	21 389	19 715	41 104
1805 Narvik	18365	18 639	3 226	0	21 864	11 631	33 496
0814 Bamble	14104	18 941	3 214	0	22 154	7 075	29 229
1833 Rana	25355	17 147	2 382	769	20 298	13 114	33 413
0621 Sigdal	3501	23 014	0	3 145	26 159	12 025	38 184
0619 Ål	4662	23 519	3 123	2	26 644	11 436	38 079
0104 Moss	28182	18 871	3 049	5	21 924	7 568	29 492
1573 Smøla	2192	19 552	2 989	0	22 541	20 346	42 886
1224 Kvinnherad	13071	19 258	2 985	0	22 244	12 211	34 455
1265 Fedje	638	17 031	2 972	0	20 003	35 906	55 909
1543 Nesset	3139	21 456	2 370	580	24 406	15 717	40 122
0828 Seljord	2912	18 857	1 963	958	21 778	14 428	36 206
0127 Skiptvet	3400	17 173	2 694	206	20 072	10 913	30 985
0544 Øystre Slidre	3137	23 675	353	2 527	26 554	12 878	39 432
1264 Austrheim	2485	23 478	2 864	0	26 342	10 084	36 425
0519 Sør-Fron	3231	18 496	2 525	311	21 332	13 844	35 176
0106 Fredrikstad	70791	17 883	2 724	0	20 607	8 906	29 513
0428 Trysil	6845	18 312	2 034	569	20 914	16 127	37 041
0515 Vågå	3766	15 513	1 343	1 206	18 062	17 532	35 594
1825 Grane	1543	15 700	2 143	378	18 221	27 166	45 387
0403 Hamar	27593	19 265	2 384	0	21 649	8 588	30 237
1420 Sogndal	6836	18 299	2 113	257	20 670	8 182	28 851
1824 Vefsn	13440	17 039	2 080	285	19 403	13 998	33 402
1503 Kristiansund (t.o.m. 2007)	17067	18 244	2 318	0	20 561	8 975	29 537

1238 Kvam	8306	19 954	1 139	1 089	22 182	13 720	35 902
0618 Hemsedal	1947	34 886	2 211	12	37 110	3 248	40 357
0805 Porsgrunn	33550	19 018	2 152	0	21 171	8 134	29 304
0501 Lillehammer	25314	19 635	2 140	0	21 775	7 298	29 072
1838 Gildeskål	2107	19 100	2 052	0	21 152	29 467	50 619
0538 Nordre Land	6737	16 125	2 032	0	18 157	15 158	33 315
1836 Rødøy	1376	13 445	1 260	712	15 417	41 366	56 783
0438 Alvdal	2392	16 949	1 950	13	18 913	19 216	38 128
1539 Rauma	7347	17 932	1 634	322	19 888	13 901	33 789
0807 Notodden	12314	18 787	1 930	0	20 717	11 440	32 157
1612 Hemne	4293	15 916	867	1 063	17 846	14 349	32 195
0604 Kongsberg	23315	23 372	1 925	0	25 297	5 633	30 929
0919 Froland	4764	16 118	1 579	344	18 041	11 604	29 645
1001 Kristiansand	76917	19 531	1 909	0	21 440	6 707	28 148
1617 Hitra	4021	15 256	1 900	0	17 156	22 438	39 594

Tabell 9.3.5 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 5 og 10 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1014 Vennesla	12513	15 596	1 317	577	17 490	11 310	28 800
1003 Farsund	9446	18 690	1 853	0	20 542	8 318	28 861
1724 Verran	2644	14 786	1 173	647	16 606	22 938	39 544
0542 Nord-Aurdal	6425	19 555	1 769	13	21 336	13 281	34 617
0105 Sarpsborg	50115	16 707	1 769	0	18 477	9 818	28 295
1634 Oppdal	6499	19 062	940	827	20 829	11 568	32 397
1929 Berg	996	15 895	1 131	595	17 620	38 264	55 885
1227 Jondal	1060	24 663	1 718	0	26 381	25 950	52 331
1601 Trondheim	158613	20 139	1 705	0	21 843	5 274	27 117
0617 Gol	4404	23 928	1 654	37	25 618	11 919	37 537
0540 Sør-Aurdal	3243	17 887	1 515	166	19 568	19 200	38 767
0439 Folldal	1722	15 069	664	1 013	16 746	24 009	40 755
0819 Nome	6571	18 544	1 241	425	20 209	14 743	34 952
1924 Målselv	6578	18 407	986	679	20 072	15 379	35 451
1235 Voss	13830	18 333	1 637	0	19 970	11 647	31 616
1211 Etne	3872	18 218	745	870	19 833	13 652	33 485
0631 Flesberg	2529	19 741	824	790	21 355	14 426	35 782
0123 Spydeberg	4856	20 574	1 037	495	22 106	7 337	29 443
1201 Bergen	242158	21 825	1 516	0	23 341	6 134	29 475
1149 Karmøy	37928	18 171	1 496	0	19 668	8 086	27 754
0815 Kragerø	10477	16 926	1 292	198	18 417	12 461	30 877
1719 Levanger	18080	15 986	1 487	0	17 473	10 794	28 268
1127 Randaberg	9304	25 755	1 475	0	27 229	2 214	29 443
2012 Alta	17889	16 046	1 413	0	17 459	16 914	34 373
0521 Øyer	4854	20 307	1 249	156	21 711	9 731	31 442
2030 Sør-Varanger	9464	17 327	1 367	0	18 694	17 646	36 340

1432 Førde	11327	19 581	1 280	79	20 940	6 595	27 535
0615 Flå	998	27 335	1 353	0	28 687	19 265	47 952
1804 Bodø	44992	19 389	1 346	0	20 735	8 586	29 322
1144 Kvitsøy	521	17 622	1 342	0	18 964	31 992	50 956
0101 Halden	27722	16 620	1 325	0	17 944	11 379	29 323
1151 Utsira	209	21 842	1 321	0	23 163	70 416	93 579
1401 Flora	11410	17 864	1 310	0	19 174	11 822	30 996
0623 Modum	12585	18 674	1 285	0	19 959	9 515	29 473
1870 Sortland	9639	15 710	1 163	111	16 984	17 387	34 371
1502 Molde	24146	20 374	1 252	14	21 639	6 640	28 279
0806 Skien	50761	18 274	1 257	0	19 531	8 303	27 834
0502 Gjøvik	27819	17 545	1 216	37	18 798	9 090	27 888
0233 Nittedal	19722	21 870	1 242	0	23 112	4 026	27 138
1103 Stavanger	115157	26 353	1 236	0	27 589	2 641	30 231
1111 Sokndal	3301	17 529	1 233	0	18 762	14 486	33 248
2011 Guovdageaidnu Kautokeino	2998	11 967	254	971	13 191	26 433	39 624
1901 Harstad	23228	17 227	1 183	0	18 410	12 899	31 309
1004 Flekkefjord	8852	18 549	1 089	66	19 704	12 204	31 908
1548 Fræna	9088	16 790	1 148	0	17 938	11 701	29 640
1648 Midtre Gauldal	5873	14 991	177	960	16 128	17 180	33 308
1902 Tromsø	63596	19 485	1 137	0	20 622	8 081	28 703
0402 Kongsvinger	17224	16 536	984	138	17 657	10 401	28 058
1411 Gulen	2417	17 175	1 015	95	18 286	26 220	44 506
1101 Eigersund	13418	19 416	1 078	26	20 520	10 727	31 248
2003 Vadsø	6114	17 395	1 104	0	18 499	15 451	33 950
1840 Saltdal	4751	15 628	407	694	16 729	26 146	42 875
1640 Røros	5639	17 621	1 099	0	18 720	14 615	33 335
0605 Ringerike	28197	19 240	1 097	0	20 337	8 435	28 773
1854 Ballangen	2701	13 568	538	555	14 660	24 464	39 124
1122 Gjesdal	9426	19 343	464	625	20 432	7 418	27 850
1241 Fusa	3731	18 930	803	255	19 988	14 984	34 972
1419 Leikanger	2199	18 096	1 056	0	19 152	12 121	31 273
0829 Kviteseid	2575	17 897	806	239	18 943	19 431	38 374
0426 Våler (Hedm.)	3906	16 012	705	320	17 037	16 544	33 581
1702 Steinkjer	20477	16 015	948	11	16 974	11 823	28 797
1027 Audnedal	1556	16 595	563	389	17 548	23 483	41 030
0517 Sel	6083	14 959	849	100	15 908	17 085	32 994

Tabell 9.3.6 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 0 og 5 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0901 Risør	6863	16 168	939	0	17 107	14 196	31 303
1736 Snåsa	2251	14 329	692	238	15 258	23 474	38 732
0514 Lom	2455	17 556	920	0	18 476	18 250	36 726
1865 Vågan	9021	15 620	920	0	16 540	16 160	32 699
1636 Meldal	3903	15 675	404	516	16 594	21 673	38 267
1662 Klæbu	5353	17 832	657	263	18 751	10 994	29 745
0423 Grue	5218	15 420	895	23	16 338	19 706	36 044
1820 Alstahaug	7306	15 384	900	0	16 284	15 278	31 563
2017 Kvalsund	1070	15 436	899	0	16 336	39 717	56 052
0430 Stor-Elvdal	2797	16 087	0	878	16 965	21 172	38 137
1813 Brønnøy	7565	15 512	826	17	16 354	18 708	35 061
1114 Bjerkreim	2475	17 527	813	16	18 355	14 926	33 281
1933 Balsfjord	5569	13 611	823	0	14 434	22 646	37 080
1106 Haugesund	31738	20 653	802	0	21 455	7 414	28 868
0821 Bø (Telem.)	5307	17 087	779	0	17 866	9 862	27 728
1244 Austevoll	4391	21 478	773	0	22 251	11 935	34 186
0533 Lunner	8518	18 247	769	0	19 016	7 828	26 844
1653 Melhus	14176	16 325	361	402	17 087	10 081	27 168
1750 Vikna	4011	15 581	760	0	16 341	16 968	33 310
1866 Hadsel	8001	14 924	751	0	15 675	18 195	33 869
0904 Grimstad	19224	20 111	717	30	20 858	6 645	27 503
1721 Verdal	13900	14 891	741	0	15 631	12 790	28 422
1431 Jølster	2918	16 650	642	97	17 388	18 814	36 202
0520 Ringebu	4566	17 500	737	0	18 237	15 105	33 342
0434 Engerdal	1497	13 138	516	220	13 873	29 664	43 537
1751 Nærøy	5154	13 558	724	0	14 282	20 535	34 818
0226 Sørumsund	13367	21 420	612	101	22 134	5 760	27 894
0811 Siljan	2362	17 929	709	0	18 638	13 478	32 117
0906 Arendal	39826	18 615	684	16	19 315	7 943	27 258
1942 Nordreisa	4772	14 745	690	0	15 435	19 363	34 798
0822 Sauherad	4291	15 756	674	0	16 430	14 376	30 807
1130 Strand	10566	18 920	648	0	19 568	8 822	28 390
1703 Namsos	12574	15 917	585	51	16 553	14 142	30 695
0412 Ringsaker	31923	15 719	578	57	16 354	12 121	28 475
0231 Skedsmo	43201	22 869	608	0	23 477	3 538	27 015
1723 Mosvik	893	14 305	605	0	14 909	31 190	46 100
1853 Evenes	1365	14 874	596	0	15 470	31 588	47 058
0529 Vestre Toten	12599	16 755	595	0	17 350	10 788	28 138
0928 Birkenes	4387	15 923	586	0	16 509	13 037	29 545
0427 Elverum	18992	17 455	581	0	18 036	9 354	27 390
0937 Evje og Hornnes	3324	17 876	512	57	18 446	10 957	29 402
0417 Stange	18591	16 136	555	0	16 690	10 952	27 643
1557 Gjemnes	2676	16 486	468	81	17 036	18 867	35 902

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
2002 Vardø	2338	14 981	533	0	15 513	27 508	43 021
1941 Skjervøy	2971	13 924	528	0	14 453	22 377	36 830
1936 Karlsøy	2369	13 698	526	0	14 224	28 218	42 442
1504 Ålesund	40801	20 184	513	0	20 697	5 789	26 486
1822 Leirfjord	2156	12 526	509	0	13 035	27 867	40 902
1744 Overhalla	3493	15 239	410	98	15 747	17 415	33 162
2019 Nordkapp	3330	15 885	502	0	16 387	21 652	38 039
1253 Osterøy	7224	16 152	365	101	16 618	13 311	29 929
1520 Ørsta	10257	16 480	0	432	16 912	11 617	28 530
1630 Åfjord	3315	14 414	388	40	14 841	22 462	37 304
1931 Lenvik	11051	15 404	404	0	15 808	18 029	33 837
0425 Åsnes	7714	15 210	402	0	15 612	17 762	33 374
1413 Hyllestad	1502	15 651	0	401	16 052	25 658	41 710
1913 Skånland	2918	15 317	293	103	15 714	26 008	41 722
0817 Drangedal	4163	16 072	338	59	16 468	17 642	34 110
0511 Dovre	2826	15 282	393	0	15 676	19 870	35 546
0418 Nord-Odal	5051	14 601	367	0	14 968	17 015	31 984
1860 Vestvågøy	10797	14 879	356	0	15 235	17 659	32 895
1554 Averøy	5360	17 406	343	0	17 749	11 751	29 500
0419 Sør-Odal	7675	16 778	320	19	17 116	12 264	29 381
1029 Lindesnes	4486	17 895	308	0	18 203	13 421	31 624
2024 Berlevåg	1104	15 103	0	307	15 410	37 880	53 291
1925 Sørreisa	3322	15 526	305	0	15 831	19 146	34 977
0436 Tolga	1755	12 236	283	14	12 533	27 079	39 613
1256 Meland	5931	16 975	297	0	17 272	10 576	27 848
0534 Gran	13066	17 279	291	0	17 570	12 083	29 653
1743 Høylandet	1279	13 867	281	0	14 148	31 616	45 764
0441 Os (Hedm.)	2075	13 364	278	0	13 642	26 797	40 440
0926 Lillesand	9030	20 003	275	0	20 278	7 706	27 984
1511 Vanylven	3589	16 584	0	272	16 856	18 132	34 988
1624 Rissa	6417	14 462	0	270	14 731	17 546	32 277
1160 Vindafjord	8119	19 403	269	0	19 672	14 018	33 690
1620 Frøya	4059	14 646	268	0	14 915	20 093	35 008
1260 Radøy	4635	16 187	227	0	16 414	13 968	30 382
0230 Lørenskog	30929	22 910	220	0	23 130	2 370	25 500
1919 Gratangen	1245	12 227	219	0	12 446	39 000	51 446
1644 Holtålen	2087	14 437	214	0	14 651	26 109	40 760
1142 Rennesøy	3412	23 521	213	0	23 734	8 044	31 778
1834 Lurøy	1971	14 316	210	0	14 526	36 014	50 539
1525 Stranda	4544	18 602	0	202	18 804	12 761	31 565
0622 Krødsherad	2127	21 410	200	0	21 610	14 918	36 528
0702 Holmestrand	9654	18 072	183	0	18 255	9 690	27 944
0119 Marker	3505	15 697	156	0	15 853	15 459	31 312
1430 Gaular	2771	15 764	155	0	15 919	21 734	37 653
1234 Granvin	986	15 087	144	0	15 231	29 763	44 994

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1112 Lund	3098	17 191	0	133	17 325	13 081	30 406
1429 Fjaler	2881	14 332	0	131	14 463	23 749	38 212
2027 Unjárga Nesseby	892	14 166	0	127	14 293	45 326	59 619
1246 Fjell	20392	18 745	123	0	18 868	5 924	24 792
1725 Namdalseid	1749	13 205	122	0	13 328	29 469	42 796
0211 Vestby	13159	20 841	120	0	20 961	4 024	24 985
1848 Steigen	2760	12 952	115	0	13 067	28 531	41 599
1121 Time	14807	20 491	0	114	20 605	5 304	25 909
1560 Tingvoll	3099	15 488	106	0	15 594	20 373	35 967
0541 Etnedal	1389	16 604	98	0	16 702	27 609	44 311
1859 Flakstad	1454	16 994	0	98	17 091	26 627	43 719
1514 Sande (M. og R.)	2539	15 692	0	94	15 786	22 743	38 529
1222 Fitjar	2901	17 715	93	0	17 808	13 512	31 321
0122 Trøgstad	5013	17 814	0	88	17 903	11 232	29 135
0216 Nesodden	16541	20 563	83	4	20 651	4 364	25 015
0532 Jevnaker	6312	16 488	0	69	16 557	11 192	27 749
1528 Sykkylven	7421	18 648	0	49	18 697	9 545	28 242
1034 Hægebostad	1583	16 790	0	34	16 824	20 413	37 238
1632 Roan	1066	13 751	0	23	13 775	36 900	50 674
0624 Øvre Eiker	15825	18 743	0	19	18 762	8 394	27 156
2018 Måsøy	1376	15 541	0	15	15 555	34 879	50 434
0125 Eidsberg	10267	18 176	0	12	18 188	10 007	28 196
0128 Rakkestad	7366	17 499	0	11	17 511	12 774	30 284
1714 Stjørdal	19892	16 857	0	9	16 867	10 207	27 073
0536 Søndre Land	5977	14 665	0	9	14 674	24 369	39 043
0237 Eidsvoll	18923	18 009	0	7	18 016	8 157	26 174
1002 Mandal	14069	17 590	0	3	17 593	9 409	27 002
0136 Rygge	13862	19 736	0	1	19 737	6 588	26 325
0728 Lardal	2445	16 870	0	1	16 871	15 510	32 381
1718 Leksvik	3496	14 762	0	1	14 762	20 269	35 031
0220 Asker	51484	28 195	0	1	28 196	1 303	29 498
0213 Ski	27010	21 883	0	0	21 883	3 399	25 283

Tabell 9.3.7 Kommuner uten inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendomsskatt	Konsesjonskraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0111 Hvaler	3821	19 995	0	0	19 995	8 893	28 888
0118 Aremark	1456	18 242	0	0	18 242	20 367	38 609
0121 Rømskog	670	19 521	0	0	19 521	29 331	48 852
0135 Råde	6544	19 301	0	0	19 301	8 420	27 721
0137 Våler (Østf.)	4071	18 868	0	0	18 868	8 947	27 815
0138 Hobøl	4564	18 532	0	0	18 532	8 181	26 713
0214 Ås	14530	20 901	0	0	20 901	5 427	26 328
0215 Frogn	13585	24 033	0	0	24 033	3 371	27 404
0217 Oppegård	23897	25 565	0	0	25 565	1 746	27 311
0219 Bærum	105928	29 943	0	0	29 943	1 766	31 709
0221 Aurskog-Høland	13379	17 020	0	0	17 020	9 954	26 974
0227 Fet	9734	20 728	0	0	20 728	4 408	25 136
0228 Rælingen	14857	21 064	0	0	21 064	2 824	23 888
0229 Enebakk	9442	18 705	0	0	18 705	6 130	24 835
0234 Gjerdrum	5214	21 237	0	0	21 237	5 864	27 100
0235 Ullensaker	25269	21 323	0	0	21 323	4 194	25 518
0236 Nes (Ak.)	18022	17 966	0	0	17 966	8 562	26 528
0238 Nannestad	10321	18 579	0	0	18 579	9 336	27 915
0239 Hurdal	2611	16 031	0	0	16 031	17 485	33 516
0415 Løten	7290	15 447	0	0	15 447	11 430	26 877
0420 Eidskog	6453	14 294	0	0	14 294	19 093	33 387
0522 Gausdal	6202	17 345	0	0	17 345	12 854	30 199
0528 Østre Toten	14453	16 415	0	0	16 415	13 852	30 267
0602 Drammen	57759	21 969	0	0	21 969	4 672	26 641
0612 Hole	5307	24 833	0	0	24 833	3 694	28 527
0625 Nedre Eiker	21653	17 396	0	0	17 396	8 091	25 487
0626 Lier	21874	22 657	0	0	22 657	5 475	28 132
0627 Røyken	17594	20 875	0	0	20 875	4 871	25 746
0628 Hurum	8913	19 620	0	0	19 620	8 466	28 086
0701 Horten	24871	18 342	0	0	18 342	8 313	26 654
0704 Tønsberg	36919	20 985	0	0	20 985	6 968	27 953
0706 Sandefjord	41555	19 127	0	0	19 127	8 258	27 385
0709 Larvik	41211	18 214	0	0	18 214	9 591	27 805
0711 Svelvik	6465	17 509	0	0	17 509	9 973	27 482
0713 Sande (Vestf.)	7740	18 752	0	0	18 752	9 714	28 466
0714 Hof	3079	16 733	0	0	16 733	13 521	30 255
0716 Re (fra 2002, Våle til 2001)	8243	17 532	0	0	17 532	12 013	29 545
0719 Andebu	5147	16 162	0	0	16 162	12 410	28 572
0720 Stokke	10127	18 148	0	0	18 148	8 348	26 496
0722 Nøtterøy	20082	20 453	0	0	20 453	6 733	27 186
0723 Tjøme	4566	20 061	0	0	20 061	7 656	27 717
0911 Gjerstad	2506	14 312	0	0	14 312	22 255	36 567
0912 Vegårshei	1849	14 808	0	0	14 808	22 456	37 264
0914 Tvedestrand	5838	17 402	0	0	17 402	11 764	29 165
1017 Songdalen	5621	15 775	0	0	15 775	11 032	26 807
1018 Søgne	9609	18 287	0	0	18 287	7 153	25 440
1032 Lyngdal	7296	17 124	0	0	17 124	10 415	27 538

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms- skatt	Konsesjons- kraftinntekt	Sum skatt	Ramme- tilskudd	Sum inntekter
1102 Sandnes	58947	22 096	0	0	22 096	4 095	26 191
1119 Hå	14883	19 067	0	0	19 067	8 273	27 339
1120 Klepp	14832	20 571	0	0	20 571	6 167	26 738
1124 Sola	20138	27 773	0	0	27 773	1 604	29 377
1141 Finnøy	2729	17 460	0	0	17 460	20 812	38 272
1216 Sveio	4747	16 552	0	0	16 552	13 915	30 467
1219 Bømlo	10808	17 652	0	0	17 652	11 727	29 379
1221 Stord	16682	18 799	0	0	18 799	6 726	25 525
1223 Tysnes	2795	16 609	0	0	16 609	22 349	38 958
1243 Os (Hord.)	15260	20 470	0	0	20 470	5 140	25 611
1245 Sund	5584	17 756	0	0	17 756	8 676	26 431
1247 Askøy	22496	17 107	0	0	17 107	8 848	25 955
1412 Solund	877	19 571	0	0	19 571	31 468	51 039
1428 Askvoll	3182	16 064	0	0	16 064	22 243	38 307
1439 Vågsøy	6123	18 295	0	0	18 295	12 285	30 580
1441 Selje	2958	15 573	0	0	15 573	18 772	34 346
1443 Eid	5801	16 447	0	0	16 447	11 953	28 400
1444 Hornindal	1206	14 886	0	0	14 886	26 728	41 614
1445 Gloppen	5769	16 477	0	0	16 477	16 441	32 918
1449 Stryn	6779	17 363	0	0	17 363	13 681	31 044
1515 Herøy (M. og R.)	8373	22 488	0	0	22 488	7 247	29 735
1516 Ulstein	6813	21 849	0	0	21 849	8 085	29 934
1517 Hareid	4637	16 443	0	0	16 443	11 706	28 149
1519 Volda	8322	16 732	0	0	16 732	11 976	28 708
1523 Ørskog	2093	18 172	0	0	18 172	21 106	39 278
1526 Stordal	996	16 880	0	0	16 880	22 684	39 563
1529 Skodje	3638	16 512	0	0	16 512	13 543	30 055
1531 Sula	7502	15 847	0	0	15 847	11 840	27 687
1532 Giske	6630	16 621	0	0	16 621	9 934	26 555
1534 Haram	8643	19 680	0	0	19 680	10 667	30 347
1535 Vestnes	6442	16 890	0	0	16 890	19 301	36 190
1545 Midsund	1923	18 310	0	0	18 310	19 412	37 722
1546 Sandøy	1270	22 242	0	0	22 242	25 694	47 935
1551 Eide	3342	16 793	0	0	16 793	13 553	30 346
1556 Frei	5380	16 556	0	0	16 556	10 818	27 374
1571 Halså	1693	15 362	0	0	15 362	26 904	42 266
1613 Snillfjord	1046	15 832	0	0	15 832	34 620	50 451
1621 Ørland	5113	16 584	0	0	16 584	11 986	28 570
1622 Agdenes	1779	16 176	0	0	16 176	26 301	42 477
1627 Bjugn	4634	14 504	0	0	14 504	16 609	31 113
1633 Osen	1059	14 585	0	0	14 585	33 636	48 222
1638 Orkdal	10632	16 841	0	0	16 841	9 950	26 791
1657 Skaun	6146	17 236	0	0	17 236	10 049	27 285
1663 Malvik	12213	17 757	0	0	17 757	7 533	25 290
1717 Frosta	2467	14 124	0	0	14 124	20 072	34 197
1729 Inderøy	5938	15 108	0	0	15 108	13 850	28 958
1748 Fosnes	714	13 517	0	0	13 517	41 657	55 174
1749 Flatanger	1174	13 758	0	0	13 758	34 318	48 076
1755 Leka	595	14 015	0	0	14 015	44 931	58 946
1812 Sømna	2048	13 024	0	0	13 024	27 184	40 208

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms- skatt	Konsesjons- kraftinntekt	Sum skatt	Ramme- tilskudd	Sum inntekter
1815 Vega	1308	13 373	0	0	13 373	32 138	45 511
1816 Vevelstad	516	12 752	0	0	12 752	47 690	60 442
1818 Herøy (Nordl.)	1725	14 828	0	0	14 828	28 811	43 639
1827 Dønna	1507	12 669	0	0	12 669	31 805	44 474
1828 Nesna	1769	13 594	0	0	13 594	29 174	42 767
1835 Træna	453	18 563	0	0	18 563	44 104	62 667
1851 Lødingen	2314	16 277	0	0	16 277	24 290	40 567
1852 Tjeldsund	1396	14 924	0	0	14 924	31 350	46 274
1856 Røst	598	17 473	0	0	17 473	40 416	57 890
1857 Værøy	748	18 960	0	0	18 960	33 254	52 214
1867 Bø (Nordl.)	2946	12 763	0	0	12 763	28 703	41 465
1868 Øksnes	4567	14 977	0	0	14 977	19 408	34 385
1871 Andøy	5245	16 259	0	0	16 259	19 613	35 872
1874 Moskenes	1183	15 976	0	0	15 976	29 122	45 098
1911 Kvæfjord	3067	14 372	0	0	14 372	47 492	61 864
1915 Bjarkøy	537	13 946	0	0	13 946	52 961	66 907
1917 Ibestad	1630	15 125	0	0	15 125	34 526	49 651
1920 Lavangen	1035	12 569	0	0	12 569	39 881	52 450
1923 Salangen	2263	14 738	0	0	14 738	26 282	41 020
1926 Dyrøy	1295	12 395	0	0	12 395	36 659	49 053
1927 Tranøy	1598	13 170	0	0	13 170	37 196	50 367
1928 Torsken	1005	14 129	0	0	14 129	39 090	53 219
1938 Lyngen	3161	14 383	0	0	14 383	22 927	37 310
2014 Loppa	1213	13 639	0	0	13 639	44 668	58 307
2015 Hasvik	1033	15 987	0	0	15 987	39 506	55 494
2020 Porsanger Porsángu Porsanki	4222	15 935	0	0	15 935	19 050	34 985
2021 Kárásjohka Karasjok	2889	12 792	0	0	12 792	27 072	39 864
2023 Gamvik	1076	14 929	0	0	14 929	43 326	58 256
2025 Deatnu Tana	3006	15 071	0	0	15 071	26 794	41 865
2028 Båtsfjord	2171	15 419	0	0	15 419	29 939	45 358
1433 Naustdal	2699	16 060	-1	0	16 060	20 120	36 179

Vedlegg 10

Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2006

I dette vedlegget rapporteres produksjonsindekser og korrigert inntekt for de 377 kommunene som inngår i analysen i kapittel 3. Både produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt for de kommuner som inngår er lik 100. Det innebærer blant annet at tallene for korrigert inntekt avviker fra de som er publisert i kommuneproposisjonen for 2008.

Tabell 10.1 Produksjonsindekser og nettodriftsresultat

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres
101 Halden	50,9	99,2	92,9	95,4	98,5	118,8	91,9	93,2	98,1	91,5	3,6
104 Moss	93,4	100,0	93,2	87,8	109,4	136,4	96,8	100,2	98,0	96,2	3,5
105 Sarpsborg	53,0	105,1	94,0	83,5	88,0	121,6	89,5	94,2	97,1	86,9	7,8
106 Fredrikstad	68,5	92,2	99,3	98,8	93,3	126,4	94,0	98,2	100,0	96,6	5,9
111 Hvaler	141,0	97,8	91,7	141,7	81,3	104,0	119,9	92,2	97,0	119,6	8,5
118 Aremark	136,6	120,9	96,7	113,7	36,3	96,4	114,6	104,2	103,4	108,8	13,7
119 Marker	75,1	94,3	94,4	86,7	150,2	123,5	92,6	90,2	95,1	92,9	7,3
122 Trøgstad	118,2	102,8	85,8	103,6	121,8	82,4	103,7	90,2	102,9	103,7	5,9
123 Spydeberg	82,9	99,7	101,4	82,0	95,8	93,6	90,2	97,2	96,9	89,3	5,7
124 Askim	107,1	99,8	86,4	91,8	106,2	112,0	98,1	99,2	99,6	98,0	9,1
125 Eidsberg	78,4	100,4	95,6	85,9	118,4	93,8	91,8	90,2	104,4	93,1	7,2
127 Skiptvet	142,8	94,7	91,3	106,4	117,2	99,9	106,8	97,2	101,9	109,2	13,1
128 Rakkestad	105,7	97,3	97,8	97,6	133,5	85,4	99,1	90,2	99,8	100,0	3,0
135 Råde	92,9	90,3	101,0	84,0	103,1	86,7	89,1	91,2	91,9	89,6	3,4
137 Våler	40,5	110,1	110,4	110,7	100,7	87,5	98,7	91,2	93,7	93,3	5,1
138 Hobøl	48,7	97,7	110,1	107,9	89,5	96,5	95,0	92,2	105,0	97,3	-0,9
Østfold	73,8	98,5	95,7	93,5	99,2	117,6	94,2	95,7	98,8	94,3	5,6
211 Vestby	125,4	97,6	85,0	118,8	88,2	63,5	106,3	94,2	101,9	107,7	12,0
214 Ås	87,2	95,4	93,9	111,0	66,5	69,3	97,3	92,2	103,7	100,0	4,4
215 Frogn	115,2	90,1	108,8	98,7	78,6	68,7	96,1	97,2	101,9	100,0	1,8
216 Nesodden	94,9	85,1	87,1	113,9	72,1	96,1	97,7	92,2	98,5	102,1	4,6
217 Oppegård	192,2	89,6	107,7	96,9	70,8	88,2	107,0	100,2	103,3	111,6	3,9
219 Bærum	99,7	89,8	107,9	85,5	69,4	90,2	89,8	108,2	102,0	93,9	10,2
220 Asker	111,7	86,9	94,8	97,0	76,0	85,4	94,2	105,2	99,2	98,2	5,8
221 Aurskog-Høland	86,5	88,9	99,3	99,3	121,1	96,9	94,7	89,2	96,5	97,2	5,2
226 Sørums	88,0	80,9	81,7	97,5	110,9	79,8	89,2	96,2	102,1	96,1	4,6
227 Fet	88,2	88,3	60,4	94,2	90,7	81,6	88,7	93,2	104,5	94,0	4,4
228 Rælingen	117,6	89,5	79,5	107,5	75,7	92,8	99,4	93,2	105,5	104,7	3,0
229 Enebakk	50,6	86,0	69,7	99,2	124,2	71,0	85,5	91,2	103,2	91,1	3,4
230 Lørenskog	110,8	82,6	90,9	101,6	63,0	111,1	95,4	96,2	100,5	101,3	4,2
231 Skedsmo	107,2	89,9	91,8	91,2	61,1	113,7	93,5	99,2	102,9	97,7	6,6
233 Nittedal	67,3	87,9	76,4	107,5	77,0	86,5	91,3	96,2	101,1	95,6	9,5
234 Gjerdrum	79,5	85,1	92,7	104,6	85,6	95,6	92,8	94,2	93,9	95,6	8,2
235 Ullensaker	51,6	90,8	75,1	96,0	106,0	95,0	87,2	96,2	104,4	91,7	8,7
236 Nes	59,5	95,5	86,2	102,9	86,6	81,9	91,5	89,2	99,9	92,9	3,5
238 Nannestad	85,9	87,7	71,4	98,6	104,5	89,9	91,4	94,2	96,5	94,3	5,7
Akershus	99,9	88,9	93,0	97,0	78,5	90,6	93,5	99,4	101,5	97,7	6,5
301 Oslo	104,4	94,7	97,1	94,3	105,1	123,5	98,3	105,2	102,6	100,9	8,0
402 Kongsvinger	110,3	97,2	94,7	97,9	66,4	110,3	99,0	92,2	96,0	98,5	2,7
403 Hamar	127,9	93,3	108,3	91,9	67,6	110,4	98,7	98,2	102,5	101,7	10,0

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres
412 Ringsaker	68,1	97,5	99,0	104,2	82,5	103,4	95,8	89,2	98,0	96,0	6,8
415 Løten	91,6	107,3	127,9	96,7	103,9	92,9	101,2	89,2	89,5	95,3	4,6
417 Stange	87,2	96,2	108,3	97,6	85,8	91,9	95,5	91,2	97,7	96,0	4,7
418 Nord-Odal	167,6	100,0	92,1	96,0	109,4	98,0	107,8	92,2	101,3	108,2	0,8
419 Sør-Odal	105,6	103,8	105,8	91,0	94,9	96,4	98,6	91,2	102,5	98,1	5,1
420 Eidskog	156,0	115,8	105,6	106,9	44,7	126,4	115,8	91,2	98,9	110,2	1,2
423 Grue	118,7	106,1	101,3	103,6	110,1	133,5	108,6	94,2	106,2	108,6	2,4
425 Åsnes	109,1	119,9	115,2	99,9	122,3	128,3	111,2	93,2	105,7	106,5	-0,8
426 Våler	122,3	121,0	135,8	91,2	125,1	108,8	110,1	96,2	96,9	102,2	4,8
427 Elverum	108,6	91,5	119,7	82,1	69,8	104,8	92,0	92,2	101,1	95,2	2,7
428 Trysil	127,8	118,8	111,8	106,9	106,4	106,2	113,9	98,2	102,1	108,5	5,7
429 Åmot	133,7	104,4	99,4	100,6	80,6	112,4	106,5	105,2	106,6	107,3	17,4
430 Stor-Elvdal	109,8	141,1	131,7	103,9	160,1	123,7	121,7	105,2	95,2	106,6	1,7
432 Rendalen	168,8	137,2	160,9	103,0	77,6	83,0	124,5	121,2	97,6	111,4	5,8
434 Engerdal	131,5	145,6	145,5	93,3	86,5	111,7	119,7	113,2	109,7	107,9	4,9
436 Tolga	155,5	120,4	139,0	109,2	106,6	135,4	122,6	105,2	101,6	116,5	0,1
437 Tynset	130,0	107,9	128,1	100,2	117,8	115,4	110,0	104,2	93,2	105,2	4,1
438 Alvdal	113,7	113,3	115,5	103,8	76,1	87,4	106,9	108,2	112,0	106,5	6,4
439 Folldal	114,9	116,7	144,0	104,0	105,4	100,7	111,7	110,2	107,5	108,7	6,8
441 Os	139,4	108,3	135,4	113,9	169,9	91,6	117,3	107,2	105,9	116,5	2,7
<i>Hedmark</i>	<i>110,2</i>	<i>102,4</i>	<i>110,1</i>	<i>97,4</i>	<i>86,1</i>	<i>106,7</i>	<i>101,7</i>	<i>94,6</i>	<i>99,9</i>	<i>100,8</i>	<i>5,3</i>
501 Lillehammer	126,3	101,9	104,9	85,3	69,2	94,6	97,6	94,2	102,6	97,9	1,0
502 Gjøvik	94,6	105,3	115,9	100,7	113,2	105,5	102,9	92,2	100,5	101,3	3,0
511 Dovre	157,1	120,6	129,2	92,8	121,1	142,8	117,2	100,2	98,9	110,1	6,1
512 Lesja	132,2	131,7	124,2	107,7	72,3	89,0	117,5	103,2	98,8	106,6	10,5
513 Skjåk	155,8	134,1	117,4	120,0	95,2	92,8	126,9	114,2	90,1	112,4	10,6
514 Lom	112,5	132,5	120,5	107,3	70,8	88,3	114,5	107,2	101,7	104,4	7,3
515 Vågå	128,9	102,5	138,8	76,5	117,6	83,8	97,7	100,2	94,7	95,2	4,2
516 Nord-Fron	83,7	131,4	113,1	95,5	88,6	73,7	105,0	104,2	92,9	92,3	6,8
517 Sel	114,0	116,4	103,2	100,7	75,2	118,9	108,2	97,2	97,0	101,8	6,8
519 Sør-Fron	156,5	127,8	170,8	101,4	91,2	86,3	120,3	101,2	96,1	109,8	1,6
520 Ringebu	75,2	115,0	113,8	104,3	75,0	84,4	101,9	95,2	96,7	95,9	2,5
521 Øyer	93,6	96,8	98,2	89,6	98,3	94,1	93,6	96,2	97,9	93,9	6,8
522 Gausdal	138,9	104,0	98,9	104,4	106,5	81,5	107,4	92,2	97,2	105,2	8,1
528 Østre Toten	92,3	106,4	98,2	93,1	109,9	94,4	98,3	89,2	94,6	94,4	4,9
529 Vestre Toten	52,6	100,0	106,4	98,9	84,9	102,1	92,8	93,2	98,2	92,3	4,8
533 Lunner	85,8	96,7	105,1	91,3	66,9	85,3	91,8	93,2	104,9	94,5	4,9
534 Gran	71,4	111,9	110,7	105,6	99,5	81,9	101,4	90,2	99,3	97,2	3,7
536 Søndre Land	140,9	104,4	129,3	123,8	132,5	74,0	117,2	94,2	90,1	112,5	4,6
538 Nordre Land	135,8	94,8	115,2	99,4	110,7	71,6	102,5	96,2	95,3	102,6	8,0
540 Sør-Aurdal	107,1	132,6	112,1	110,1	87,1	77,0	114,2	100,2	98,3	103,0	1,0
541 Etnedal	119,0	112,8	130,2	117,2	113,4	79,8	114,2	115,2	108,2	112,7	7,2
542 Nord-Aurdal	137,6	111,4	114,6	105,9	83,6	102,8	111,7	103,2	101,3	108,4	4,9
543 Vestre Slidre	167,0	122,3	144,8	133,2	99,0	115,8	132,7	111,2	94,5	123,5	8,3
544 Øystre Slidre	127,2	122,2	95,8	107,8	40,8	94,1	111,4	109,2	91,6	101,3	14,9
545 Vang	132,4	136,6	173,7	128,9	47,1	111,5	130,4	131,2	97,0	117,3	16,1
<i>Oppland</i>	<i>107,1</i>	<i>108,6</i>	<i>112,4</i>	<i>99,2</i>	<i>93,0</i>	<i>93,8</i>	<i>103,5</i>	<i>95,9</i>	<i>98,5</i>	<i>100,1</i>	<i>4,8</i>
602 Drammen	80,1	87,9	123,6	88,0	129,3	110,6	91,7	92,2	100,5	95,8	3,3
604 Kongsberg	67,0	100,4	110,7	100,2	98,0	105,0	96,4	103,2	103,2	97,3	5,5
605 Ringerike	94,1	105,5	110,7	99,5	84,3	85,7	99,9	93,2	100,2	98,2	2,1
615 Flå	163,4	149,8	127,0	113,1	195,0	81,6	133,9	123,2	107,0	119,8	12,2
616 Nes	170,6	117,2	143,4	92,0	156,5	89,0	116,2	112,2	98,6	110,1	7,0

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres
617 Gol	149,2	112,0	123,0	91,0	101,4	111,9	109,6	111,2	105,3	107,4	8,1
618 Hemsedal	178,8	105,7	108,0	103,8	197,4	62,3	115,8	123,2	105,7	115,8	2,8
619 Ål	146,2	118,9	130,9	97,7	158,2	94,5	115,2	106,2	99,9	109,0	13,0
620 Hol	164,7	130,3	170,8	105,2	117,4	62,5	123,0	133,2	96,5	111,9	15,1
622 Krødsherad	140,0	145,5	100,8	93,8	145,4	77,5	118,5	103,2	97,1	102,5	10,9
623 Modum	105,5	110,3	115,8	101,5	123,1	85,9	105,5	94,2	101,2	102,5	3,3
625 Nedre Eiker	83,1	95,8	79,7	101,2	114,4	114,1	97,0	90,2	101,0	98,7	0,0
628 Hurum	107,2	98,4	88,3	89,2	151,3	111,0	98,3	92,2	99,6	98,7	2,6
631 Flesberg	127,2	124,4	89,7	99,0	160,5	99,3	113,0	102,2	100,0	105,0	4,1
632 Rollag	189,5	122,0	213,0	108,5	81,0	75,6	126,9	124,2	105,4	121,4	3,7
633 Nore og Uvdal	160,7	121,4	155,9	106,4	135,8	95,5	122,0	144,3	101,0	115,3	13,8
<i>Buskerud</i>	<i>96,8</i>	<i>100,6</i>	<i>114,3</i>	<i>95,7</i>	<i>118,8</i>	<i>101,1</i>	<i>99,6</i>	<i>97,6</i>	<i>100,9</i>	<i>99,6</i>	<i>4,6</i>
701 Horten	122,0	87,4	87,0	96,5	100,1	98,6	96,9	89,2	96,8	99,9	1,6
702 Holmestrand	102,2	105,8	103,1	122,1	68,9	117,4	110,7	90,2	100,4	109,0	0,2
704 Tønsberg	98,5	92,9	94,9	100,8	92,1	102,3	97,4	94,2	99,4	99,5	6,3
706 Sandefjord	65,9	99,8	88,8	90,8	86,6	117,7	91,8	91,2	97,0	90,8	8,7
709 Larvik	84,3	93,1	101,6	94,0	103,9	102,4	93,6	89,2	96,8	94,9	7,1
711 Svelvik	128,7	102,4	92,6	105,1	96,7	109,3	106,8	90,2	107,1	108,4	2,7
713 Sande	69,7	95,8	85,4	106,3	60,6	84,6	93,6	90,2	96,6	93,8	4,4
714 Hof	122,8	103,2	86,9	94,8	138,5	87,5	102,1	94,2	94,6	99,3	7,6
716 Re	111,5	110,8	94,4	101,2	165,6	104,5	107,9	93,2	102,0	105,0	2,9
719 Andebu	143,5	117,2	76,6	93,5	111,6	100,9	108,5	90,2	99,3	102,7	3,6
720 Stokke	114,3	109,2	103,1	96,5	105,4	98,0	103,9	90,2	94,4	99,1	-0,2
722 Nøtterøy	115,5	101,4	83,3	89,6	80,9	104,2	97,4	92,2	99,5	96,8	2,5
723 Tjøme	65,4	98,6	92,2	103,5	97,4	99,1	95,4	92,2	102,2	96,6	6,1
728 Lardal	139,8	107,9	97,2	97,9	93,5	107,5	107,5	98,2	105,5	106,7	9,4
<i>Vestfold</i>	<i>96,2</i>	<i>97,7</i>	<i>92,8</i>	<i>97,0</i>	<i>95,7</i>	<i>104,9</i>	<i>97,4</i>	<i>91,2</i>	<i>98,3</i>	<i>97,6</i>	<i>5,1</i>
805 Porsgrunn	80,0	100,5	97,3	87,9	113,1	98,0	93,0	97,2	98,0	92,2	11,4
806 Skien	89,1	92,1	87,3	82,7	123,4	106,6	89,9	93,2	97,0	91,5	9,9
807 Notodden	87,2	113,5	92,0	100,5	138,9	91,0	103,1	95,2	95,4	97,2	7,2
811 Siljan	163,2	121,5	88,6	92,9	110,4	65,0	110,8	100,2	103,9	105,0	7,7
814 Bamble	93,7	87,5	93,7	87,9	92,3	108,0	90,4	99,2	98,9	94,1	10,2
815 Kragerø	133,6	104,0	114,8	100,3	114,9	124,9	109,1	94,2	99,9	107,8	1,8
817 Drangedal	151,5	102,5	100,5	87,7	105,4	113,2	104,5	94,2	90,7	100,6	5,5
819 Nome	167,4	114,7	108,5	106,6	167,7	118,5	120,8	98,2	102,6	116,9	3,2
821 Bø	73,0	102,3	129,5	96,2	128,4	113,4	99,0	91,2	106,5	100,4	1,7
822 Sauherad	150,7	117,4	120,2	86,7	174,2	102,4	111,7	91,2	98,6	105,5	4,2
826 Tinn	174,1	123,1	120,2	93,3	132,2	87,9	116,9	135,2	92,2	106,8	10,3
827 Hjartdal	98,6	134,8	149,5	105,4	61,7	72,1	112,8	118,2	96,6	100,2	8,4
828 Seljord	151,5	131,2	118,1	90,3	152,1	88,6	116,0	108,2	106,3	107,8	2,5
829 Kviteseid	124,3	119,1	95,9	114,9	82,5	76,6	113,0	102,2	92,3	104,1	8,0
830 Nissedal	124,4	143,3	154,5	104,5	84,9	68,0	119,7	136,2	97,0	104,5	13,4
831 Fyresdal	176,9	102,8	132,4	125,6	80,7	76,7	121,0	132,2	100,1	120,1	13,5
833 Tokke	166,0	156,5	135,1	116,9	87,2	88,6	135,0	153,3	99,6	116,2	5,3
834 Vinje	156,2	134,8	142,9	117,2	124,6	108,9	129,6	154,3	95,0	116,5	11,4
<i>Telemark</i>	<i>106,8</i>	<i>103,3</i>	<i>100,7</i>	<i>91,4</i>	<i>120,3</i>	<i>102,5</i>	<i>99,7</i>	<i>100,0</i>	<i>97,9</i>	<i>97,8</i>	<i>8,6</i>
901 Risør	89,0	98,2	88,9	91,9	108,4	119,0	95,7	91,2	94,1	94,4	2,1
904 Grimstad	56,7	82,0	120,5	95,6	91,7	98,4	87,0	95,2	93,9	90,9	3,1
906 Arendal	75,4	89,5	96,1	101,4	90,0	114,1	93,9	92,2	96,9	96,4	3,4
911 Gjerstad	165,2	105,8	126,6	101,1	123,6	121,8	115,2	98,2	98,8	112,9	5,3
912 Vegårshei	99,2	92,0	108,9	108,6	101,1	98,5	100,9	102,2	101,0	103,9	5,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres
914 Tvedestrand	98,2	103,2	132,7	113,9	187,3	122,6	112,3	89,2	93,7	109,2	0,4
919 Froland	92,3	92,8	87,2	108,8	104,2	117,1	100,4	95,2	89,9	99,5	4,1
926 Lillesand	67,2	97,0	105,9	99,7	99,5	76,0	93,0	92,2	90,4	90,8	1,9
928 Birkenes	46,4	99,7	88,2	115,9	110,0	73,4	96,3	91,2	98,2	95,8	1,5
935 Iveland	162,0	133,8	110,8	122,6	66,4	90,1	127,1	120,2	108,8	118,9	15,0
937 Evje og Hornnes	92,2	106,7	117,0	94,4	85,4	110,7	100,1	93,2	101,4	98,4	1,4
938 Bygland	148,8	140,2	140,1	136,6	113,8	129,8	138,5	122,2	101,3	125,7	-2,3
<i>Aust-Agder</i>	<i>76,6</i>	<i>92,9</i>	<i>105,0</i>	<i>101,8</i>	<i>100,5</i>	<i>106,5</i>	<i>95,7</i>	<i>93,7</i>	<i>95,5</i>	<i>96,8</i>	<i>4,1</i>
1001 Kristiansand	84,8	89,2	101,2	104,5	83,4	111,0	96,2	97,2	99,1	99,5	1,6
1002 Mandal	52,4	87,5	98,7	100,6	127,5	96,4	90,0	89,2	101,9	94,8	2,2
1003 Farsund	49,7	86,9	85,0	102,0	112,3	81,8	87,8	92,2	90,7	89,0	0,7
1004 Flekkefjord	86,0	115,3	116,3	99,2	106,1	90,3	103,2	92,2	94,4	96,3	-1,0
1014 Vennesla	59,7	94,6	87,2	93,8	130,0	108,1	91,1	94,2	91,4	90,1	2,5
1017 Songdalen	99,2	89,9	102,8	124,0	138,6	100,7	107,1	90,2	92,1	107,9	1,7
1018 Søgne	57,6	82,7	91,3	80,6	100,8	84,5	79,6	90,2	96,7	84,2	2,4
1021 Marnardal	124,6	115,0	108,2	103,2	83,6	93,5	109,1	104,2	90,1	100,8	16,0
1027 Audnedal	160,1	111,8	118,6	117,5	65,5	72,1	116,9	104,2	92,3	110,5	15,0
1029 Lindesnes	101,1	112,0	112,8	94,3	134,4	92,5	103,3	95,2	92,5	96,9	8,7
1032 Lyngdal	74,1	94,0	97,8	105,9	71,6	91,1	94,9	89,2	97,5	96,0	0,2
1034 Hægebostad	89,7	130,3	115,8	134,2	112,5	79,6	121,3	103,2	94,3	109,5	1,6
1037 Kvinesdal	114,4	114,2	110,6	109,1	59,6	85,1	108,3	111,2	100,0	103,6	2,2
<i>Vest-Agder</i>	<i>78,6</i>	<i>93,1</i>	<i>100,1</i>	<i>102,5</i>	<i>97,0</i>	<i>101,4</i>	<i>95,6</i>	<i>95,3</i>	<i>97,1</i>	<i>97,1</i>	<i>2,7</i>
1101 Eigersund	63,3	117,2	98,2	104,2	92,2	92,3	101,2	95,2	103,2	96,6	5,4
1102 Sandnes	66,7	98,2	72,0	89,4	85,0	76,8	87,2	95,2	97,4	86,9	6,3
1103 Stavanger	95,8	100,8	83,6	99,0	98,4	92,7	97,9	107,2	100,8	97,8	5,0
1106 Haugesund	56,3	92,9	95,3	101,9	114,0	96,6	92,2	96,2	97,6	93,8	6,3
1111 Sokndal	48,8	121,1	74,4	100,6	151,5	63,3	98,0	93,2	97,8	90,3	6,2
1112 Lund	50,3	114,3	119,7	97,8	72,9	76,7	95,4	91,2	101,2	91,1	5,7
1114 Bjerkreim	154,3	121,3	86,6	99,6	62,0	65,6	110,2	97,2	96,1	101,9	6,7
1119 Hå	89,6	97,1	81,5	108,7	77,4	90,9	98,5	90,2	98,3	98,9	7,7
1120 Klepp	97,3	95,0	76,8	97,8	78,5	71,6	93,3	93,2	95,1	93,3	7,5
1122 Gjesdal	138,2	99,5	76,0	92,3	83,6	75,8	98,9	93,2	102,1	99,7	9,7
1124 Sola	101,0	100,1	88,2	93,0	84,0	71,1	94,5	105,2	95,6	93,0	12,1
1127 Randaberg	127,9	104,3	87,7	123,5	88,6	78,9	111,7	105,2	94,6	108,5	9,2
1129 Forsand	174,1	124,8	99,3	94,3	155,5	96,1	118,1	182,3	105,0	111,6	2,5
1130 Strand	56,0	91,4	80,5	113,0	135,0	93,8	95,6	92,2	100,1	98,5	3,8
1133 Hjelmeland	170,1	154,6	114,1	105,4	115,4	88,7	130,4	133,2	99,3	112,3	0,7
1134 Suldal	171,2	137,8	120,2	108,8	118,5	97,3	127,3	172,3	101,7	115,5	9,2
1135 Sauda	137,2	121,1	99,1	112,1	123,5	82,6	116,4	107,2	99,3	109,2	6,4
1141 Finnøy	147,2	135,5	103,8	90,2	125,0	66,6	113,5	101,2	93,9	99,8	0,7
1142 Rennesøy	168,3	91,1	71,5	96,0	84,4	62,3	100,7	99,2	111,0	107,2	8,3
1145 Bokn	124,9	151,7	102,4	114,0	37,3	51,0	120,5	136,2	103,9	104,8	10,1
1146 Tysvær	127,8	115,3	88,0	112,4	77,9	90,8	111,6	124,2	97,7	105,8	4,0
1149 Karmøy	66,5	101,7	76,4	102,5	83,1	72,5	93,1	94,2	97,7	91,8	4,4
1160 Vindafjord	101,2	108,9	69,3	116,7	99,7	80,8	106,5	98,2	94,5	101,7	5,3
<i>Rogaland</i>	<i>86,9</i>	<i>102,0</i>	<i>83,2</i>	<i>100,0</i>	<i>94,2</i>	<i>84,3</i>	<i>96,7</i>	<i>101,5</i>	<i>98,8</i>	<i>95,8</i>	<i>6,0</i>
1201 Bergen	72,4	84,7	96,3	101,4	94,3	107,9	91,7	101,2	103,5	97,9	5,7
1211 Etne	120,5	113,6	94,0	96,5	52,5	78,0	102,6	96,2	95,9	96,8	4,3
1216 Sveio	75,8	111,1	105,7	97,5	100,2	82,7	98,5	94,2	98,9	94,5	7,0
1221 Stord	65,7	87,5	99,4	100,8	86,4	98,4	90,7	90,2	97,3	94,0	3,4
1222 Fitjar	43,7	110,0	101,7	87,4	22,4	76,6	86,5	98,2	92,4	80,7	6,6
1223 Tysnes	147,4	124,3	153,7	102,9	155,3	57,9	117,9	99,2	106,4	112,0	3,1

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres	
1224	Kvinnherad	162,2	115,1	92,9	106,6	113,6	82,3	115,2	103,2	102,9	111,1	4,7
1228	Odda	196,8	115,8	130,4	103,4	153,2	107,4	124,1	119,2	97,5	118,1	1,2
1231	Ullensvang	162,6	141,1	134,5	113,8	59,0	62,0	125,5	114,2	104,4	113,4	2,1
1233	Ulvik	211,9	129,8	209,1	108,4	19,9	153,1	135,3	134,2	112,6	129,6	6,0
1234	Granvin	220,2	139,6	123,1	88,0	120,0	82,9	126,3	113,2	108,2	116,0	4,6
1235	Voss	90,6	109,1	107,7	94,7	77,4	96,7	99,1	95,2	101,2	96,5	2,3
1238	Kvam	162,8	116,5	139,6	97,2	92,8	96,4	114,9	99,2	100,3	109,5	4,8
1241	Fusa	159,7	105,4	102,3	102,3	71,8	57,7	107,4	100,2	103,8	106,9	3,0
1242	Samnanger	111,6	121,4	114,3	100,4	79,8	76,2	107,4	109,2	108,0	102,9	6,1
1243	Os	62,2	112,4	77,4	102,3	64,0	81,0	95,9	92,2	102,2	92,5	6,2
1245	Sund	157,5	106,4	68,3	103,3	93,8	91,6	109,0	90,2	100,6	107,1	6,3
1246	Fjell	90,2	105,3	70,0	120,8	77,5	84,1	104,8	91,2	104,1	104,4	4,8
1247	Askøy	88,9	86,6	72,0	101,1	80,5	81,9	91,1	89,2	100,6	95,7	2,6
1251	Vaksdal	116,5	133,6	93,1	100,5	99,2	80,1	111,9	114,2	103,3	101,9	2,8
1253	Osterøy	121,7	103,4	88,2	89,8	104,4	85,3	98,9	92,2	106,9	100,1	1,2
1256	Meland	37,5	108,1	93,9	122,0	81,7	84,0	100,1	92,2	104,1	98,8	3,1
1259	Øygarden	116,8	127,6	57,3	103,0	109,4	82,6	109,5	176,3	111,2	104,1	-3,1
1260	Radøy	165,8	103,1	84,8	101,0	149,4	90,2	111,0	90,2	102,8	110,9	3,6
1263	Lindås	44,7	109,1	107,3	105,8	86,6	88,9	96,6	103,2	107,1	95,9	4,2
1264	Austrheim	198,7	105,1	113,9	124,1	113,5	88,7	125,1	110,2	103,8	124,7	6,4
1266	Måsøyfjorden	235,7	154,3	154,4	105,0	101,3	40,0	138,0	138,2	104,7	121,6	14,3
<i>Hordaland</i>		85,5	94,7	95,7	102,6	92,0	98,2	96,5	100,1	103,0	99,5	4,9
1401	Flora	143,9	110,0	105,6	92,6	82,6	111,2	107,1	95,2	100,0	103,8	1,5
1411	Gulen	135,0	135,6	92,1	107,0	102,4	70,0	117,0	108,2	99,1	105,0	7,7
1413	Hyllestad	185,8	98,6	135,6	124,1	72,6	45,0	118,1	107,2	99,3	118,3	1,6
1416	Høyanger	192,9	132,2	123,3	110,7	85,0	80,7	127,2	111,2	105,4	118,4	4,9
1417	Vik	134,7	135,4	140,5	99,8	90,8	87,3	117,5	120,2	94,9	104,2	6,2
1418	Balestrand	172,9	135,9	121,7	130,9	131,2	97,6	135,8	132,2	101,5	124,5	6,4
1419	Leikanger	192,9	122,4	115,7	103,2	116,2	66,6	120,9	102,2	90,8	110,5	4,1
1420	Sogndal	109,7	99,8	107,1	94,5	66,9	75,6	96,9	97,2	101,3	97,4	7,7
1422	Lærdal	220,6	118,8	143,9	116,1	109,4	78,7	130,5	140,2	103,9	125,7	12,3
1424	Årdal	194,0	113,2	124,8	99,2	74,5	83,6	116,6	132,2	95,2	110,7	0,1
1426	Luster	160,0	125,1	131,4	112,5	67,6	63,0	119,6	133,2	103,5	112,5	15,9
1428	Askvoll	142,5	136,2	118,6	109,0	118,4	83,9	121,9	97,2	98,9	109,6	4,7
1429	Fjaler	128,1	144,2	108,7	108,9	113,0	88,8	122,0	100,2	110,0	110,8	5,8
1430	Gaular	76,5	115,7	103,0	103,1	58,5	66,2	99,5	99,2	96,0	93,0	11,4
1431	Jølster	94,7	110,9	95,7	108,9	82,6	93,6	104,9	100,2	98,1	100,7	8,3
1432	Førde	88,3	101,0	103,7	106,7	63,7	101,3	100,2	98,2	102,8	100,8	3,7
1433	Naustdal	106,1	110,1	124,1	103,7	71,9	93,2	105,5	99,2	97,4	101,3	4,2
1438	Bremanger	169,0	121,7	119,2	101,5	79,5	58,7	115,0	115,2	103,9	109,2	9,1
1439	Vågsøy	87,9	117,0	133,7	112,3	75,9	72,0	107,7	93,2	105,3	103,8	4,3
1443	Eid	103,0	119,2	106,6	114,9	76,3	72,7	110,1	91,2	104,2	105,2	4,5
1444	Hornindal	130,1	100,6	97,2	106,8	78,3	39,9	102,2	107,2	104,2	103,3	6,5
1445	Gloppen	111,5	109,4	115,2	103,6	78,1	81,9	105,0	93,2	93,9	99,9	2,5
1449	Stryn	160,0	122,3	114,9	104,7	112,8	63,7	116,4	91,2	103,9	110,4	4,8
<i>Sogn og Fjordane</i>		136,4	116,2	114,9	105,2	82,7	82,0	111,4	103,8	101,0	106,0	5,6
1502	Molde	78,3	91,1	116,1	95,2	74,9	80,4	90,9	97,2	100,6	94,1	1,0
1503	Kristiansund	123,7	97,0	123,7	95,9	125,8	112,1	103,8	94,2	101,9	105,4	0,2
1504	Ålesund	53,2	93,4	96,0	92,8	130,4	89,8	88,7	94,2	100,9	91,2	3,6
1511	Vanylven	175,0	127,0	144,9	107,4	104,5	83,1	123,7	92,2	99,8	114,8	3,2
1514	Sande	92,8	132,8	105,0	135,5	137,0	89,6	124,0	102,2	97,0	112,3	2,6
1515	Herøy	61,5	110,5	95,1	104,9	99,0	84,5	98,6	96,2	98,4	94,6	6,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres
1516 Ulstein	46,2	92,8	96,1	107,1	105,0	79,1	91,3	96,2	104,1	95,0	3,7
1517 Hareid	126,5	99,8	103,2	99,1	158,3	83,1	104,4	89,2	94,1	102,6	2,8
1519 Volda	98,7	109,5	101,3	106,4	97,9	78,4	103,9	89,2	103,1	101,8	3,1
1520 Ørsta	117,9	108,8	107,2	102,7	74,0	83,4	104,8	90,2	99,5	101,8	2,0
1523 Ørskog	162,1	127,1	139,6	131,7	41,2	56,2	126,8	105,2	103,5	119,1	3,9
1524 Norddal	163,1	147,1	150,1	123,2	110,3	68,7	134,2	121,2	104,6	120,2	1,2
1525 Stranda	125,0	125,0	126,0	91,8	111,7	59,8	107,8	92,2	95,4	98,1	1,8
1528 Sykkylven	134,5	107,5	89,7	100,7	105,9	79,3	105,9	92,2	100,8	103,7	6,9
1529 Skodje	112,5	105,7	93,6	104,8	152,2	88,9	106,2	89,2	96,9	103,3	6,9
1531 Sula	94,3	104,4	70,4	102,7	110,2	73,3	98,7	89,2	100,8	97,5	4,6
1532 Giske	56,3	100,6	86,4	96,0	66,2	61,6	88,1	89,2	110,1	91,2	7,6
1534 Haram	90,2	120,4	103,8	94,1	107,6	64,7	101,3	92,2	103,2	95,6	7,1
1535 Vestnes	106,3	106,9	93,5	119,9	173,4	61,8	110,4	90,2	100,5	108,3	3,4
1539 Rauma	117,8	107,2	101,1	104,7	115,4	73,8	105,6	98,2	97,3	102,3	2,5
1545 Midsund	137,7	125,4	106,0	97,8	89,5	100,4	112,8	103,2	96,3	103,2	-2,3
1546 Sandøy	138,5	115,6	137,8	116,9	88,9	49,9	115,3	123,2	105,3	111,9	15,2
1547 Aukra	141,1	118,0	105,5	123,7	53,1	68,6	117,2	106,2	100,5	111,5	3,8
1548 Fræna	54,7	105,9	86,7	107,2	85,0	81,4	95,8	93,2	102,7	94,8	2,1
1551 Eide	148,9	103,7	100,0	120,6	125,2	103,5	117,0	92,2	101,7	116,3	9,5
1554 Averøy	116,2	103,1	102,3	109,5	84,4	59,8	103,8	90,2	102,5	103,6	-2,7
1556 Frei	44,4	98,7	83,3	103,6	99,2	72,0	90,3	90,2	97,8	90,0	4,6
1557 Gjemnes	140,6	133,2	117,3	95,5	61,2	91,1	113,9	100,2	96,8	102,0	3,8
1560 Tingvoll	177,7	109,2	104,9	103,5	105,4	85,2	114,8	94,2	89,9	108,4	2,3
1563 Sunndal	186,9	120,0	94,9	111,0	105,9	86,6	122,0	129,2	102,8	116,4	5,6
1566 Surnadal	131,9	103,4	88,3	99,1	117,2	67,6	103,1	106,2	98,2	101,4	3,3
1567 Rindal	171,3	98,7	93,9	107,9	103,1	52,1	109,2	113,2	100,3	109,8	9,6
1571 Halså	175,6	136,6	142,2	94,4	115,6	89,0	122,7	105,2	106,5	112,8	3,4
1573 Smøla	166,6	130,1	128,3	116,9	141,3	82,2	127,5	112,2	98,3	117,0	4,5
1576 Aure	153,3	121,1	124,5	95,4	135,2	69,3	113,3	133,2	100,8	106,6	6,4
<i>Møre og Romsdal</i>	<i>99,9</i>	<i>104,8</i>	<i>103,1</i>	<i>101,6</i>	<i>107,8</i>	<i>81,3</i>	<i>101,4</i>	<i>96,5</i>	<i>100,7</i>	<i>99,9</i>	<i>3,6</i>
1601 Trondheim	121,5	89,8	88,2	102,9	99,9	110,8	100,8	98,2	100,4	104,3	7,1
1612 Hemne	97,8	108,6	105,0	94,9	100,2	76,2	99,3	98,2	96,1	95,2	8,7
1620 Frøya	110,3	135,3	105,9	105,2	92,0	92,7	114,6	97,2	89,9	99,7	8,3
1621 Ørland	123,3	104,8	109,8	106,7	179,6	90,6	110,1	92,2	102,3	109,3	-2,1
1622 Agdenes	169,1	126,9	117,5	99,2	135,8	70,0	118,5	101,2	105,7	111,6	7,3
1624 Rissa	121,0	108,0	106,0	95,4	105,0	67,7	102,3	92,2	94,0	97,6	5,9
1627 Bjugn	121,3	121,9	104,4	101,4	125,5	70,1	109,9	92,2	96,1	101,4	1,1
1630 Åfjord	117,9	117,5	119,3	123,2	57,5	54,0	113,6	99,2	99,4	107,6	7,8
1632 Roan	141,8	129,7	154,4	107,8	150,8	66,1	121,1	120,2	118,0	117,2	3,0
1633 Osen	160,6	146,2	126,7	137,8	139,7	90,2	140,2	115,2	95,9	123,6	6,8
1634 Oppdal	91,6	103,3	95,6	106,6	105,0	64,0	100,0	99,2	97,6	98,1	13,0
1635 Rennebu	128,8	119,1	118,3	114,7	54,9	69,8	113,3	109,2	91,7	104,3	4,4
1636 Meldal	164,4	112,0	108,7	99,5	97,7	61,0	110,7	95,2	91,7	104,0	4,4
1638 Orkdal	134,4	95,1	91,9	103,5	114,0	83,6	103,5	89,2	94,8	103,4	5,1
1640 Rørøs	152,2	97,4	117,8	102,6	118,8	70,3	107,1	98,2	100,0	108,0	0,5
1644 Holtålen	170,5	109,2	137,3	111,9	110,8	71,6	118,0	104,2	94,5	113,1	0,8
1648 Midtre Gauldal	121,4	98,4	101,7	110,6	208,9	81,9	109,2	94,2	97,7	109,0	3,4
1653 Melhus	110,0	91,4	75,9	109,8	86,9	87,8	99,7	91,2	96,0	101,2	6,2
1657 Skaun	147,1	103,8	86,5	112,4	84,4	76,7	109,8	89,2	97,3	107,6	5,8
1662 Klæbu	132,9	94,8	85,9	128,3	97,2	73,2	111,0	96,2	100,3	112,8	1,2
1663 Malvik	118,5	95,2	85,7	106,0	65,4	70,9	99,4	90,2	99,1	100,7	5,4
1664 Selbu	140,0	114,0	127,0	92,5	134,4	82,0	108,9	101,2	97,8	103,6	9,6
1665 Tydal	179,7	136,3	165,3	99,0	69,1	81,9	124,1	175,3	94,8	110,4	3,7

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres
<i>Sør-Trøndelag</i>	124,2	95,8	92,9	104,5	102,7	96,7	103,2	97,0	99,1	104,2	6,4
1703 Namsos	86,2	94,2	90,3	117,2	58,9	90,3	100,0	97,2	95,8	100,5	2,3
1714 Stjørdal	94,1	89,6	92,7	105,4	62,3	71,1	94,2	89,2	96,9	96,6	1,3
1717 Frosta	113,6	95,2	116,0	98,3	167,2	84,3	101,9	98,2	99,5	103,3	6,0
1718 Leksvik	96,9	116,1	138,7	96,6	165,1	61,2	105,4	92,2	97,6	99,3	4,1
1719 Levanger	47,6	98,5	84,6	92,3	131,6	85,6	88,6	93,2	96,8	88,0	6,4
1721 Verdal	84,3	93,1	88,0	97,1	116,3	101,8	94,5	92,2	95,1	95,1	2,5
1725 Namdalseid	150,4	106,2	151,6	102,8	72,4	61,2	109,5	107,2	97,8	106,8	3,8
1729 Inderøy	122,2	107,1	93,1	96,3	96,5	57,8	100,8	89,2	97,7	97,8	3,5
1736 Snåsa	98,6	166,8	124,1	106,1	74,8	56,5	121,7	104,2	97,4	98,8	4,2
1738 Lierne	157,2	151,3	146,2	122,5	69,1	69,8	132,9	125,2	97,2	115,1	4,9
1739 Røyrvik	115,1	160,4	180,4	134,2	102,5	101,9	139,4	158,3	108,2	122,3	7,6
1742 Grong	199,3	118,5	126,5	140,3	213,4	127,3	142,5	116,2	90,9	133,3	4,9
1743 Høylandet	135,1	169,4	186,0	108,0	39,8	60,2	130,8	111,2	104,2	109,3	0,8
1744 Overhalla	159,2	118,3	105,4	111,8	46,6	94,4	116,9	97,2	97,8	110,1	0,9
1748 Fosnes	222,9	180,9	122,0	127,5	50,6	77,1	152,2	128,2	98,0	125,0	4,7
1750 Vikna	63,3	110,4	90,2	125,7	131,9	83,1	107,4	100,2	98,8	103,6	3,6
1751 Nærøy	89,2	99,6	95,9	108,2	117,6	103,0	102,0	97,2	91,5	99,3	3,8
1755 Leka	106,0	152,9	195,9	114,4	182,0	99,5	131,7	146,3	94,2	112,3	9,6
<i>Nord-Trøndelag</i>	93,5	102,7	98,8	105,0	99,8	83,6	100,7	95,8	96,5	98,5	3,6
1804 Bodø	91,2	101,8	99,1	112,2	79,7	90,6	102,6	106,2	101,1	102,3	5,1
1805 Narvik	113,4	112,5	116,4	92,1	77,4	100,1	103,1	110,2	97,6	98,2	2,8
1811 Bindal	148,9	192,0	196,6	121,1	95,0	78,5	148,8	135,2	87,7	114,4	15,6
1812 Sømna	124,8	127,7	160,9	116,4	95,6	98,5	121,8	110,2	107,6	115,2	6,8
1813 Brønnøy	115,9	112,7	142,1	103,1	147,4	96,1	111,3	103,2	103,2	108,2	3,0
1815 Vega	132,5	114,3	162,5	128,8	169,2	136,4	128,3	122,2	91,3	120,7	0,3
1818 Herøy	156,2	146,9	126,9	117,6	156,4	90,7	132,8	118,2	106,5	119,5	6,2
1820 Alstahaug	108,3	128,2	111,8	125,9	153,5	138,4	125,2	102,2	91,4	113,1	3,4
1824 Vefsn	95,9	106,0	119,7	100,3	104,9	75,3	101,1	107,2	97,2	98,2	6,7
1825 Grane	124,9	117,4	122,3	98,1	111,9	92,6	109,6	121,2	94,2	102,0	7,0
1826 Hattfjelldal	144,2	151,8	152,3	115,1	110,3	102,1	132,3	129,2	97,8	114,5	13,4
1827 Dønna	171,4	150,8	142,7	160,2	241,4	102,2	156,8	114,2	97,9	139,4	2,1
1828 Nesna	150,6	106,5	134,1	101,7	115,2	78,6	110,9	119,2	100,0	108,8	6,0
1832 Hemnes	151,9	129,0	113,1	108,0	117,8	114,3	122,1	129,2	95,5	111,1	9,6
1833 Rana	93,1	106,6	110,0	105,7	132,6	123,6	106,5	109,2	97,5	103,6	8,2
1834 Lurøy	153,0	145,5	119,0	107,0	98,6	93,8	125,7	111,2	99,8	110,6	6,4
1837 Meløy	159,7	135,6	126,7	96,7	111,3	106,4	121,1	129,2	97,6	108,6	8,9
1838 Gildeskål	173,4	156,9	133,5	121,6	189,0	91,0	141,5	117,2	88,2	118,9	6,1
1840 Saltdal	170,2	118,4	136,0	114,9	179,5	106,6	126,7	107,2	99,9	120,6	5,9
1841 Fauske	105,7	107,9	112,3	108,1	155,4	120,9	110,4	113,2	98,6	107,3	4,3
1845 Sørfold	128,9	178,3	120,1	116,8	125,9	108,9	138,7	159,3	109,0	115,9	4,5
1848 Steigen	155,7	118,3	146,4	106,8	76,9	128,1	119,9	110,2	93,1	111,6	2,8
1849 Hamarøy	194,7	175,7	157,8	111,2	127,2	100,6	146,6	125,2	96,2	120,4	3,7
1850 Tysfjord	110,7	168,4	151,2	132,7	159,9	140,8	143,8	129,2	109,8	124,6	5,9
1851 Lødingen	172,9	106,2	166,1	110,6	265,8	147,9	128,8	107,2	108,5	129,6	3,9
1852 Tjeldsund	195,9	149,8	181,1	112,9	88,1	95,3	138,4	113,2	95,4	120,5	4,7
1853 Evenes	161,3	135,3	128,5	117,8	132,7	75,1	128,0	118,2	94,9	114,7	3,2
1856 Røst	192,9	131,4	143,9	89,9	126,5	123,3	124,4	148,3	99,0	113,8	6,6
1859 Flakstad	120,4	140,0	143,2	109,4	146,0	80,7	122,2	118,2	101,5	109,6	-0,5
1860 Vestvågøy	56,1	108,4	108,0	102,1	133,5	92,4	98,5	101,2	93,9	93,7	-1,2
1865 Vågan	66,0	122,9	99,3	106,0	155,9	114,1	107,8	103,2	97,5	99,5	2,8
1866 Hadsel	104,0	113,9	119,3	103,6	300,3	107,7	115,0	102,2	98,4	109,9	5,3

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Alt. grunn- skole	Alt. totalt	Netto driftsres
1867 Bø	171,6	122,3	130,5	117,4	160,6	109,4	128,4	106,2	92,3	118,5	-0,8
1868 Øksnes	90,7	140,9	142,2	124,0	166,6	84,7	124,8	101,2	93,7	109,3	3,1
1870 Sortland	116,7	104,2	125,7	100,1	158,4	103,9	107,4	105,2	101,0	106,4	5,4
1871 Andøy	167,9	127,4	95,1	106,0	150,0	97,3	122,2	101,2	96,9	112,1	1,1
1874 Moskenes	139,6	100,9	143,2	112,1	36,8	70,8	108,6	121,2	103,3	109,4	3,8
<i>Nordland</i>	<i>111,2</i>	<i>116,0</i>	<i>117,7</i>	<i>107,8</i>	<i>127,8</i>	<i>102,7</i>	<i>111,9</i>	<i>109,6</i>	<i>98,4</i>	<i>106,0</i>	<i>5,1</i>
1902 Tromsø	98,7	98,2	104,3	113,7	99,6	92,3	104,1	108,2	100,2	104,8	3,7
1911 Kvæfjord	162,3	147,7	182,3	161,2	221,3	114,3	157,1	129,2	99,2	141,1	4,6
1913 Skånland	143,5	150,4	155,2	122,4	95,6	70,5	132,0	114,2	96,8	114,4	3,6
1917 lbestad	198,2	198,4	131,3	113,9	201,7	125,3	158,3	127,2	108,1	128,6	1,4
1919 Gratangen	196,1	148,7	228,7	111,0	102,6	201,5	147,4	129,2	105,1	133,0	6,8
1922 Bardu	179,0	146,5	116,3	117,5	135,8	61,4	132,6	137,2	106,6	119,5	8,9
1923 Salangen	167,3	108,2	136,0	109,6	302,2	110,4	125,5	117,2	96,1	121,5	2,0
1924 Målselv	161,9	118,6	97,6	109,0	106,2	68,4	116,2	111,2	99,4	109,9	3,0
1925 Sørreisa	159,8	110,4	108,0	122,0	139,2	85,1	120,9	106,2	99,3	117,3	5,9
1926 Dyrøy	132,3	119,0	113,9	123,3	41,5	90,7	117,7	124,2	87,5	107,3	9,3
1927 Tranøy	207,7	174,4	115,5	109,3	245,1	87,6	148,3	127,2	102,3	124,6	1,9
1929 Berg	212,0	129,1	142,7	129,0	47,1	61,8	134,2	134,2	103,7	125,9	5,8
1931 Lenvik	137,0	121,4	121,0	105,6	142,0	74,3	115,3	105,2	101,4	108,7	3,7
1933 Balsfjord	107,7	120,7	130,2	133,1	170,4	83,0	123,3	107,2	94,9	114,8	-0,2
1936 Karlsøy	164,2	137,7	177,0	118,0	103,6	108,8	133,1	115,2	96,8	119,6	-0,4
1938 Lyngen	153,7	149,7	132,0	116,3	93,5	86,8	130,7	99,2	107,5	116,8	-3,0
1939 Storfjord	120,5	120,2	136,0	132,7	127,6	90,8	124,1	122,2	104,6	119,0	1,5
1940 Gáivuotna Kåfjord	166,6	177,8	133,8	102,9	139,8	105,0	139,6	123,2	97,8	113,3	4,7
1942 Nordreisa	124,5	135,5	129,9	112,5	71,5	86,9	119,6	103,2	91,4	105,1	3,4
1943 Kvænangen	127,1	168,4	221,4	117,9	114,6	92,6	139,7	136,2	108,9	120,1	5,4
<i>Troms</i>	<i>124,3</i>	<i>115,8</i>	<i>118,0</i>	<i>115,6</i>	<i>117,8</i>	<i>89,6</i>	<i>115,4</i>	<i>111,2</i>	<i>100,0</i>	<i>110,2</i>	<i>2,9</i>
2002 Vardø	158,8	128,8	154,5	124,7	182,2	168,0	137,3	132,2	95,7	126,4	4,6
2003 Vadsø	192,4	119,5	118,0	104,1	165,4	160,3	128,2	110,2	102,1	122,5	-1,6
2004 Hammerfest	145,3	124,4	129,1	125,1	123,7	91,2	125,7	141,3	97,2	116,7	15,6
2012 Alta	96,6	116,7	122,9	120,6	116,4	105,9	115,0	114,2	94,8	107,8	3,2
2014 Loppa	201,6	185,7	227,6	121,6	123,2	96,5	158,1	148,3	113,5	134,4	2,8
2015 Hasvik	169,3	176,6	184,3	135,5	149,8	121,6	156,0	155,3	102,5	131,6	5,3
2017 Kvalsund	149,6	169,4	176,3	151,8	158,4	97,0	155,3	148,3	100,5	132,6	-1,8
2018 Måsøy	188,5	138,5	176,0	148,1	108,0	77,8	146,1	142,3	110,9	137,1	6,4
2019 Nordkapp	193,6	130,0	151,8	118,8	154,9	128,6	136,7	116,2	98,2	126,3	-2,9
2021 Karasjok	150,8	148,7	131,9	109,7	223,8	132,4	135,0	123,2	92,4	116,5	8,2
2022 Lebesby	169,5	171,7	126,4	181,8	136,4	168,2	171,3	154,3	102,9	148,6	0,4
2023 Gamvik	167,4	197,4	175,0	157,8	197,5	148,5	173,9	153,3	99,6	141,7	1,0
2025 Deatnu Tana	136,7	164,1	145,7	147,3	113,3	116,7	148,1	123,2	96,6	125,8	3,8
2028 Båtsfjord	182,1	114,7	130,5	140,0	116,3	141,9	136,4	145,3	95,4	130,0	4,4
2030 Sør-Varanger	177,1	141,7	115,5	121,0	115,9	75,9	132,3	114,2	96,5	117,4	2,3
<i>Finnmark</i>	<i>149,9</i>	<i>132,6</i>	<i>132,4</i>	<i>124,5</i>	<i>134,1</i>	<i>112,2</i>	<i>130,7</i>	<i>124,4</i>	<i>97,5</i>	<i>118,9</i>	<i>4,7</i>
<i>Landet</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>5,6</i>

Vedlegg 11

Utvalgets mandat og sammensetning

I kongelig resolusjon av 2. mars 1979 om oppnevning av utvalget ble mandatet formulert slik:

«Det blir oppnemnt eit berekningsutval til å utvikle eit system for rapportering, statistisk bearbeiding og fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane».

I premissene til resolusjonen ble mandatet nærmere presisert:

«Utvalget bør ha til oppgåve å gjere opplegg til og gjennomføre faglege analyser av økonomiske tilhøve i kommunane og fylkeskommunane. Utvalget bør gje råd om kva slags data som bør hentast inn og om korleis dette bør gjerast ut frå ei fagleg vurdering. Siktemålet må vere etter kvart å utvikle eit praktisk tenleg rapporteringssystem og analyseopplegg for kommuneøkonomi med eintydig terminologi. Utvalget skal dessutan gje departementet og Regjeringa faglege vurderingar og råd i spørsmål som gjeld økonomiske tilhøve i kommunane og fylkeskommunane, dette m.a. i samband med tiltak som kan ha kommunaløkonomiske konsekvensar».

I brev av 20. januar 1981 til de berørte instanser ga departementet en ytterligere presisering av Utvalgets oppgaver. Spesielt gjaldt dette arbeidet med spørsmål som har tilknytning til fastlegging av den statlige politikk for økonomien i kommuner og fylkeskommuner. Departementet uttalte bl.a.:

1) Det blir året igjennom arbeidd med saker og gjort vedtak som har verknader for kommunal og fylkeskommunal økonomi. Dei endelege rammene for kommunal og fylkeskommunal økonomi for neste år blir stort sett fastlagt og gjennom arbeidet med revidert nasjonalbudsjett og skatteutjammingsproposisjonen om våren. Det tekniske berekningsutvalet skal til arbeidet med desse sakene og elles når departementet ber om det, leggje fram eit materiale som kan gjeve best mogleg grunnlag for utforminga av den statlege politikken som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane.

Bakgrunns materialet bør innehalde:

- ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomie i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar,
- ei analyse av korleis framlegg til statlege tiltak vil påverke økonomien i kommunane og fylkeskommunane,
- så langt utvalet finn det forsvarleg, oversyn over og analyse av hovudproblem i den næraste tida framover.

Utgreiingane bør så langt råd er, byggje på statistikk, men når statistikk manglar, bør utvalet basere analyser på overslag som utvalet sjølv utarbeider. Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunaldepartementet.

2) Ansvar for innhenting av data og det statistiske arbeidet med disse skal etter føresetnadene liggje til Statistisk Sentralbyrå. Byrået må og organisere innrapporteringsrutinane og herunder utnytte datatilfang som alt ligg føre, m.a. i dataanlegg. Men utvalet må gjeva råd om kva for data som bør hentast inn og kva tid dei bør liggje føre, med andre ord formulere krav som må stillast til analysegrunnlag og innrapporteringssystem. Det vil og vere sjølvsagt at utvalet etter kvart under sitt arbeid, peikar på manglar ved statistikken og på ny statistikk som trengst.

3) Ut over det som er nevnt under 1 og 2 meiner departementet at det er aktuelt at utvalet tek initiativ til å få utvikle berekningsmodellar slik at det etter kvart på grunnlag av dei data som vil liggje føre, kan hjelpe departementet med konsekvensberekningar både for kommuneøkonomien samla og fordelt på kommunar og fylkeskommunar og for ulike typar av kommuner».

Utvalget har for tiden følgende sammensetning

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder
Sjeføkonom Per Richard Johansen, KS
Økonomisjef Berit Koht, Troms fylkeskommune
Økonomidirektør Kristine Hernes, Stavanger kommune
Økonomisjef Thor Fjellanger, Sandefjord kommune
Seksjonsleder Anne-Britt Svinnset, Statistisk sentralbyrå
Forsker Audun Langørgen, Statistisk sentralbyrå
Underdirektør Ann Helen Elgsæther, Kunnskapsdepartementet
Seniorrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, Finansdepartementet
Seniorrådgiver Øyvind Brandt, Helse- og omsorgsdepartementet
Avdelingsdirektør Thor Bernstrøm, Kommunal- og regionaldepartementet
Forsker Einar Bowitz, ECON analyse

Sekretariatet:

Seniorrådgiver Anders Harildstad, Finansdepartementet
Spesialrådgiver Trond Hjelmervik Hansen, KS
Fagleder Rune Bye, KS
Statistikkrådgiver Ann Kristin Brændvang, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå
Førstekonsulent Espen Ottesen Vattekar, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Einar Bye, Kommunal- og regionaldepartementet
Rådgiver Even Vaboen, Kommunal- og regionaldepartementet
Seniorrådgiver Solveig Kolsrud, Kommunal- og regionaldepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: H-2220

Rapporten er tilgjengelig på internett:
<http://www.regjeringen.no/krd>

Forsidebilde: Klippfisk
Foto: Edelpix

Trykk: Departementenes servicesenter 04/2008 - 1800